

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ YAYINLARI

**60. KURULUŞ YILDÖNÜMÜNDE
KÖY ENSTİTÜLERİ**

**TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
VIII. ANMA TOPLANTISI**

19 Nisan 2000

TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ YAYINLARI

**60. KURULUŞ YILDÖNÖMÜNDE
KÖY ENSTİTÖLERİ**

**TÜRK EĞİTİM DERNEĞİ
VIII. ANMA TOPLANTISI**

19 Nisan 2000

**60. KURULUŞ YILDÖNÖMÖNDE
KÖY ENSTİTÖLERİ**

**TÖRK EĞİTİM DERNEĞİ
VIII. ANMA TOPLANTISI
19 Nisan 2000**

Yayına Hazırlayan
Prof. Dr. Cahit KAVCAR

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
Açılış Konuşmaları	1
Birinci Oturum	7
İkinci Oturum	57

AÇILIŞ KONUŞMALARI

- **Prof. Dr. Özcan DEMİREL**
(TED Bilim Kurulu Başkanı)
- **Uğur KILCI**
(TED Genel Başkanı)

TED GÖREVLİSİ - Değerli konuklar, 60. Kuruluş Yılında Köy Enstitüleri Toplantısına hoşgeldiniz. Toplantıya geçmeden önce hepinizi, Derneğimizin kurucusu Büyük Atatürk ile Türk eğitiminin laik, çağdaş, demokratik temellere oturtulması konusunda emek vermiş tüm eğitimcilerimizin saygın anıları önünde bir dakikalık saygı duruşuna davet ediyorum.

(Saygı duruşu ve İstiklal Marşı)

TED GÖREVLİSİ - Teşekkür ederim.

Açılış konuşmasını yapmak için TED Bilim Kurulu Başkanı Prof. Dr. Sayın Özcan Demirel'i kürsüye davet ediyorum.

Özcan DEMİREL - Sayın Müsteşar Yardımcım, Sayın Türk Eğitim Derneği Genel Başkanım, çok değerli eğitimciler, değerli konuklar ,Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu adına hepinize saygılar sunuyorum. Türk Eğitim Derneği ile Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı tarafından ortaklaşa düzenlenen **60. Kuruluş Yıldönümünde Köy Enstitüleri** toplantısına hoş geldiniz. Türk Eğitim Derneği Büyük Önder Atatürk'ün buyruğu ile 1928 yılında kurulmuş,üyelerinin ve yardımsever vatandaşların katkılarıyla bugüne kadar varlığını sürdürmüş,Atatürk ilkelerinden ve devriminden ödünsüz ,Türk ulusal eğitimine katkıyı hedeflemiş, kamuya yararlı bir dernektir. Türk Eğitim Derneği, 76 yıllık cumhuriyet tarihimizin 72 yılında yaptığı birçok hizmetleriyle ulusal eğitimimize katkıda bulunmaktadır. Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu bu yıla kadar 22 eğitim ve 16 öğretim toplantısı düzenlemiş, ulusal eğitimimize başarılı hizmetlerde bulunmuş, 21 seçkin eğitimciye eğitim hizmet ödülü, bir eğitimciye eğitim bilim ödülü ve bir eğitimciye de eğitim araştırma ödülü vermiştir. Ayrıca Cumhuriyet döneminin ilk yıllarından bugüne kadar Türk Milli Eğitimine katkıda bulunmuş değerli eğitimcileri, Cumhuriyete kanat geren eğitimcileri anma amacıyla 8 anma top-

lantısı düzenlemiştir. Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu verilen ödüllere, düzenlenen bilimsel toplantılarla ulusal eğitim sistemimize hizmet vermenin yanı sıra bugün 114. sayısına ulaşan Türkçe-İngilizce yayınlanan Eğitim ve Bilim Dergisiyle ülkemizde çağdaş eğitim düşüncesinin gelişmesine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulunun çalışmalarında ağırlık noktasını büyük oranda eğitim ve öğretim toplantıları oluşturmaktadır. Kurulumuz gerek eğitim gerekse öğretim toplantılarının konusunu belirlerken büyük bir titizlikle çalışmakta ve Türkiye'nin gündeminde olan güncel bir konuyu seçmeye büyük bir özen göstermektedir. Bu bağlamda Bilim Kurulumuz kuruluşunun 60. Yıldönümünde Köy Enstitülerini konu edinen bir toplantıyı düzenlemeyi planlamış ve bu anlamlı kutlamayı Köy Enstitüleri ruhunu günümüze kadar yaşatan ve demokratik bir kitle örgütü olan Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı ile gerçekleştirmiştir. Türk eğitim tarihinde önemli yeri olan Köy Enstitüleri 17 NİSAN 1940 tarihinde kurulmuş ve 20 OCAK 1954 tarihinde adı öğretmen okullarına dönüşmüştür. 1980'li yıllara kadar Köy Enstitüsü geleneğini sürdüren bu kurumlar zaman içinde kurum felsefesini ve işlevini kaybetmişlerdir. Ancak 20. yüzyılın tarihine Türk Eğitimcileri'nin armağan ettiği özgün bir eğitim modeli olarak geçmiştir.

Köy Enstitüsü uygulaması Amerika Birleşik Devletleri'nde Columbia Üniversitesinde doktora tezine konu olmuş ve Köy Enstitüsü kavramı Dünya Eğitim Literatürü'ne girmiştir. Bu doktora tezini hazırlayan Fay Kirby etkisiyle olacak ki Kanada Hükümeti Köy Enstitüsü kavramına ve felsefesine sahip çıkmış ve Coloborative School olarak adlandırılan İşbirlikçi Okul uygulamasını ülke genelinde geliştirmiştir ve birçok ülkeler de bu kavram üzerinde okul sistemlerini kurmaya çalışmışlardır. Bizler ise bize özgü olan bu okul modelini dünya eğitim kamuoyuna tanıtmada yetersiz kalmışız. Köy Enstitüsü düşüncesi her ne kadar ünlü Amerikalı eğitimci John Dewey ile Alman eğitimci Kentschitschteiner'in iş ilkelerinden esinlenmiş ise de İsmail

Haçkı Tonguç'un köy izlenimlerinden ve Hasan Ali Yücel'in uz grsnden yani vizyonundan ortaya çıkmıştır. Bu nedenle Köy Enstitüleri bu düşüncenin babası sayılan İsmail Haçkı Tonguç'la daima birlikte anılmaktadır.

Köy Enstitüleri'nden yetişenler Türkiye'de Atatürk devriminin kökleşmesini sağlamışlar ve aydınlanma çağının başarıya ulaşmasını ve uygulanmasını, özellikle kırsal kesimdeki halkın aydınlanmasını gerçekleştirmişlerdir. Günümüz eğitim literatüründe geçen yaparak-yaşayarak öğrenme, etkin öğrenme, ezbersiz öğrenme, işbirliğine dayalı öğrenme ve son günlerde çok sık kullanılan çoklu zeka kuramı, ki birçok özel okullar bu kuramı uygulamak istiyorlar Türkiye'de. Bu sy-lemeler ve kavramlar Köy Enstitüleri'nin eğitim modelinde varolan ve uygulanan eğitim kavramları ve yaklaşımlarıydı. Bir enstitü ğrencisi ki ben de enstitülerin bitiminde Arifiye ğretmen Okulu'na giren Köy Enstitüsü devamı olan bir mezun olarak her birimiz kendimize göre bir resim yapar, halk danslarını topluca oynar, müzik aleti çalar, doğa bilincini bizzat tarımla uğraşarak kazanırdık. Yani oklu zeka kuramında-ki o çoklu yetenekler Köy Enstitüleri'nin temelinde ve onların devamı olan ğretmen okullarında belli bir süre bu şekilde devam etmiştir. Bu alışkanlıklar ğretmen okullarında da belli bir süre devam etmiş ancak 1950'li yıllardaki Türk siyasetindeki liberalleşme hareketleri ve kimi çevrelerin tahrikleri sonucu Köy Enstitüleri 14 yıllık başarılı bir uygulama-nın sonunda dönemini tamamlamak zorunda kalmıştır.21.yüzyılda bile özlemle anılan ve eğitimimiz için özgün bir model olduğu öne sürülen bu kurumların tekrar açılması görüşleri zaman zaman gündeme gelmiştir. Yeni adının kimi eğitimcilerce Kent Enstitüleri olması öneri-len bu kurumların ağdaş anlamdaki işlevi ve iş görüsü acaba 1940'lı yılların idealizmini yakalayabilmesi mümkün olabilecek mi? Türki-ye'nin 20.yüzyılda terk ettiği bu model 21. yüzyıla nasıl taşınacak? Bu kurumlar ağdaş uygulamaları nasıl tekrar gündeme getirecektir? Kent Enstitüleri bir orta ğretim kurumu mu yoksa bir yüksek ğretim kuru-mu mu olacak? Eğitim sisteminin bugünkü sorunlarına ve özellikle de

öğretmen yetiştirmeye nasıl bir çözüm getirilecektir?Bu ve buna benzer sorunları tartışmak ve uygulamaları değerlendirmek amacıyla Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu olarak düzenlediğimiz bu toplantıda konuların davet edilen bilim adamları tarafından ele alınıp irdelenmesinin ulusal eğitimimize ve uygulamalarına katkı getirmesini umuyor ve bu toplantının Türk eğitim sistemi için başarılı olmasını diliyorum. Bu toplantının Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı ile birlikte düzenlenmesini demokratik kitle örgütlerinin bir dayanışması olarak görüyor, toplantımıza katılarak açılışımızı onurlandıran siz değerli konuklarımıza, bildiri sunacak değerli bilim adamlarına teşekkür ediyor,Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu adına tekrar hepinize saygılarımı sunuyorum. (Alkışlar)

TED GÖREVLİSİ - Sayın konuklar, şimdi açılış konuşmasını yapmak üzere Türk Eğitim Derneği Genel Başkanı Sayın Uğur Kılıcı'yi davet ediyorum.

Uğur KILCI - Sayın konuklar, Türk Eğitim Derneği Genel Merkez Yönetim Kurulu adına hepinize saygılar sunuyorum. Derneğimiz bünyesindeki Bilim Kurulumuz ile Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı tarafından düzenlenen 60. Kuruluş Yıldönümünde Köy Enstitüleri toplantısına ben de hoş geldiniz diyorum. Bilim Kurulu başkanımız sayın Özcan Demirel az önce hem derneğimiz hakkında bilgi verdiler hem de toplantıyla ilgili çok güzel bir konuşma yaptılar, kendilerine teşekkür ederim.

İlk Genel Başkanımız olan Sayın İsmet İnönü , gerek başvekilliği gerek cumhurbaşkanlığı zamanında iki konuyla yakından ilgilenmiştir. Bu konulardan biri köyde eğitim diğeri teknik öğretim konularıdır. Cumhuriyet tarihimizin unutulmaz şahsiyetleri ve teşkilatçıları olan Sayın İsmail Hakkı Tonguç ve Sayın Rüştü Uzel'i burda saygıyla anıyorum.

Yeni harflerin kabulünden sonra köy eğitimi önem kazanmış, köye büyük ölçüde ve az zamanda öğretmen ordusu gönderebilmek zarureti ortaya çıkmıştı. Atatürk de bu davayla yakından ilgiliydi. Bu arada Köy Enstitüleri teşkilinden önce köye acele eğitimci bulunmasını tavsiye etmişlerdir ve hatta zamanın maarif vekili Saffet Arıkan'ın para olmasına rağmen eğitimci bulunamadığı şikayeti üzerine ordudan terhis edilmiş zeki ve uyanık onbaşı ve çavuşlardan bu mevzuda faydalanılması mümkündür tavsiyesinde bulunmuşlardır. İşte köyde eğitimci sistemi Atatürk'ün bu tavsiyelerine uyarak vücut bulmuştur ve Sayın Tonguç ilk eğitimcilerini Kayseri köylerinde dolaşarak eski onbaşı ve çavuşlar arasından seçmiştir. Böylece Sayın Tonguç ve Atatürk Kayseri'nin durumu hakkında bir değerlendirme de yapmışlardır. Köyün bağrından gelip gene köye dönen binlerce ve binlerce idealistler yetiştiren Köy Enstitüleri'nin kapanmaya gidişindeki dalgalanmayı önleyemeyen Sayın İnönü'nün 18 NİSAN 1966'da da mevcut olmayan Köy Enstitüleri'nin kuruluş günündeki şu sözleriyle konuşmamı bitirmek istiyorum:"Köy Enstitüleriyle kapalı olan köy hazinesi keşif olunmuştur. Bunun mütehasısları cesaretle onun içine girdiler, başarıyı ilk önce burada değerlendirmek lazımdır. Köy Enstitüleri'nde çalışanları , Hasan Âli Yücel'i , Hakkı Tonguç'u rahmetle anmak isterim. Ben devletin başındayım. Köy Enstitüleri'nin asıl zahmetini çekenler bu eserin mimarları ve onun tutunması için çalışanlardır. Eser onlarındır, evet eser onlarındır." Tüm katılımcılara teşekkür eder TED Genel Merkezi adına saygılarımı sunarım. (Alkışlar)

TED GÖREVLİSİ - "Köy Enstitüleri'nin Tanıtımı" konulu birinci oturumun başarılı geçmesini dilerken, oturumu yönetmek üzere oturum başkanı ve Türk Eğitim Derneği Bilim Kurulu üyesi Prof. Dr. Sayın Cavit Kavcar'ı davet ediyorum.

BİRİNCİ OTURUM

KÖY ENSTİTÜLERİNİN TANITIMI

Konular ve Konuşmacılar :

- Köy Enstitüsü Sistemi
Mustafa AYDOĞAN (Eğitimci-yazar, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Başkanı)
- Köy Enstitülerinde Öğretim Programları ve Öğretim
Cavit BİNBAŞIOĞLU (Eğitimci - yazar)
- Köy Enstitüleri ve Demokrasi
Dr. Engin TONGUÇ (Araştırmacı-yazar)
- Köy Enstitüleri ve Dış Dünya
Prof. Dr. Ersoy TAŞDEMİRCİ (Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi)

Oturum Başkanı

Prof. Dr. Cahit KAVCAR

(TED Bilim Kurulu Üyesi)

BAŞKAN - Değerli konuklar hepimize saygılar sevgiler sunuyorum ve birinci oturumdaki değerli konuşmacılarımızı sahneye davet ediyorum, buyurun efendim.

Aslında değerli konuşmacılarımızı hemen herkes tanıyor ama tanımayanlar bulunabilir içimizde, özellikle genç kesimden tanımayanlar olabilir düşüncesiyle konuşmacılarımızı kısaca tanıtmak istiyorum: Hemen sağımda Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Başkanı Sayın Mustafa Aydoğan hocamız, onun yanında Kayseri Erciyes Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Sayın Ersoy Taşdemirci, hemen solumda eğitimci yazar Sayın Cavit Binbaşıoğlu hocamız ve onun yanında da araştırmacı yazar Sayın Dr. Engin Tonguç. Aynı zamanda cumhuriyetin önde gelen aydınlanmacılarından, Köy Enstitüleri'nin çok haklı olarak babası unvanıyla anılan, az önce Sayın Bilim Kurulu Başkanımız da değinmişti, Köy Enstitüleri'nin babası unvanıyla anılan değerli eğitimcimiz İsmail Hakkı Tonguç'un oğlu oluyor kendileri , bilmeyenler için sadece hatırlatıyorum.

Değerli konuklar, korsan bildiri sunmaktan kaçınarak birkaç dakika içinde birkaç noktaya değinmek istiyorum, bir iki cümleyle bilgi sunmak, ardından bir iki noktaya değinmek istiyorum.

Bu önemli ve anlamlı toplantının hazırlıkları bir yıl önce başlamıştı. Hazırlıkları Türk Eğitim Derneği (TED) adına Dr. Ferhan Oğuzkan hocamız, Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı adına da Vakıf Başkanı Sayın Mustafa Aydoğan hocamız yürütüyorlardı .Değerli hocamız Ferhan Oğuzkan Temmuz 1999'da aramızdan ayrıldı. Onun değerli anısı önünde saygıyla eğiliyorum, saygıyla eğiliyoruz. Daha sonraki çalışmalarını TED Bilim Kurulu adına ben yürütmeye çalıştım. Değerli hocamız Aydoğan'la birlikte çok uyumlu, çok verimli çalışmalar yaptık. Programda görüldüğü gibi çok önemli konuları, çok seçkin konuşmacıları izleme fırsatı bulacağız bugün, öğleden önce ve öğleden sonraki

iki oturumda. Hepsini zevkle, yararlanarak izleyeceğiz ve bu toplantı için, bu program için özel bir araştırma da yapıldı. Köy Enstitüleri'nin Toplum Kalkınmasına Etkisi konulu bu araştırma bir alan araştırması olarak yürütüldü. Genç bilim adamlarımızdan Sayın Dr. Mehmet Bilir tarafından yürütülen Eskişehir Çifteler Köy Enstitüsü örneği dikkate alınarak yürütülen bu araştırma Türk Eğitim Derneği tarafından desteklendi. Bu bildiriye de öğleden sonra dinleme fırsatını, şansını bulacağız, diğer çok değerli bildiriler gibi.

Köy Enstitüleri'nin önemi ve değeri gün geçtikçe daha çok artıyor, daha çok aranır duruma geliyor bu kurumlar. İyi öğretmen, nitelikli meslek adamı konusunda bugün önemli sıkıntılar, sorunlar içinde bulunuyoruz. Sıkıntılar arttıkça Köy Enstitüleri ve benzeri kurumlar daha çok anılır, daha çok aranır hale geliyor. Gerçek anlamda 10 yıl kadar yaşadı bu kurumlar ama 60 yıl sonra hâlâ anılıyor, hâlâ güncel ve hâlâ gündemde, acaba niçin? Türkiye Cumhuriyetinin temellerine ve özellikle laik cumhuriyet ideolojisine gönülden bağlı kurumlardı Köy Enstitüleri. Demokratik yaşamı ve öğrencinin yönetime katılmasını temel alan, ülkemiz koşullarının ve gerçeklerinin bir ürünü olan, çağdaş dünya görüşüne, ulusal ve evrensel değerlere bağlı, yetenekli ama yoksul çocuklara kucak açan kurumlardı. İş içinde iş için eğitim yaklaşımıyla öğretmen adaylarını mesleğe kalbi ve beyniyle hazırlıyordu. Şimdi oturma geçeceğiz.

Bu oturumda, sabah oturumunda 4 bildirimiz var ve bildirilerin süresi 20 dakika. Zamana özen göstermeye çalışacağız, değerli konuşmacılarımızla birlikte. 4 bildirinin sonunda yarım saatlik siz değerli konuklarımızın, dinleyicilerimizin sorularına, katkılarına ayıracağımız bir süre var. Onun ardından sabah oturumunu kapatacağız. İlk konuşmacımız Sayın Mustafa Aydoğan, konumuz Köy Enstitüleri Sistemi. Köy Enstitüleri neden hâlâ güncel, neden gündemde? 60 yıl içinde neden unutulup gitmedi? Köy Enstitüleri nasıl bir sistemdi ki 60 yıl sonra

bile hâlâ güncel, gündemde olarak kendisini, yaşamını sürdürebiliyor?
Buyurun:

Mustafa AYDOĞAN - Teşekkür ederim Sayın Başkan, değerli konuk arkadaşlar hepinize hoş geldiniz diyorum. Konuma geçmeden önce Türk Eğitim Derneği'ne ve TED Bilim Kuruluna teşekkür etmek istiyorum vakıf adına. Çünkü bu konu ciddi şekilde ele alınmış olmaktadır. Bu gibi toplantıların bir özelliği de bunları sonunda kitaplaştırmış olmalarıdır. Eğer bu toplantının bildirileri de uygun görülür kitaplaştırılırsa bu kitabın bütün araştırmalara merkez olacak niteliğinde olacağını düşünüyorum.

Ben ayrıntılara girmeden sistem hakkında genel bilgiler vermek istiyorum, çünkü ayrıntıların birçokları hakkında zaten arkadaşlarımız duracaklar. Köy Enstitüleri'nin kuruluş aşaması 1930-35'lerde başlamış sayılıyor. O zaman bir okul sistemi vardı elbet ama köylerin kalkınmadığı, kalkınmadığı, geri kalmışlığı bilindiğine göre bu okul sisteminin Türkiye'nin kalkınmasında çok etkili olmadığı anlaşıyordu. Onun için yeni bir sisteme gerek vardı. Bu sistem nasıl çalışıyordu? İşte ilkokullar vardı, ortaokullar, sonra liseler ve yüksek öğrenime geçiyordu çocuklar. Köylerde okul olmadığından köy çocukları bu sistemden uzaklaşmış oluyordu. 40000 köyün 35000'inde okul yoktu, olanlar da çoğu üç sınıflı okullardı. O zaman yeni bir sistemin uygulama alanına konması gerekiyordu. Sistemi tamir etmek yerine yeni bir sistem kurmak düşünülüyordu, çünkü tamir yenisini kurmaktan daha zor bir işlemdi. Eğer bu yeni sistem kurulacaksa bu sistemin belirli amaçları temel amaçları olması gerekirdi. Bu temel amaçlardan birisi, egemenliğin halka geçmesini, gerçekten halka geçmesini sağlayan bir sistem olması gerekiyordu, çünkü köye, henüz bu egemenliğin halka geçmesi konusunda köye ulaşılmamıştı. 1920'de Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kurulması ile egemenliğin halka geçmesi ilke olarak kabul edilmişti bu, çok büyük bir devrimdir. Ama sadece geçsin demekle bu iş

10

geçmiyordu. Onun eğitim ayağını düzeltmek için öğretim birliği yasası çıkarıldı, alfabe değiştirildi ama gene de çok iyi sonuçlar alınamamıştır. 1935 işte bu önemli değişikliğin başladığı yıldır. Bu sistemle, biz buna bazen Köy Enstitüsü sistemi deriz, bazen de köy eğitim sistemi deriz. Bu sistemle köy kendi içinden çıkacak elemanlarla canlandırılacak ve kalkınması sağlanacaktır. Bu sistemin daha öncekinden farklı yanları nelerdi? Bir kere araştırmaların sonunda da belli oldu ki bu sistem Türkiye gerçekleri mutlaka göz önünde tutularak kurulmalıydı. O gerçekler değiştikçe kurumların işlevleri de değişebilirdi. Bu nedenle Köy Enstitüleri'ni gününde olmuş bitmiş bir uygulama olarak kabul etmek mümkün değildir. Birçok kimseler ih derler o zaman köy vardı şimdi köy yok işte o zaman falan vardı şimdi yok, öyleyse Köy Enstitüleri dönemi de bitmiştir derler, bu doğru değildir. Sistemin bu ilkesi ucu açık bir sistemdir. Türkiye koşullarına uyan bir hareket olması lâzım. İkincisi bu sistem gene ucu açık bir ilke, ihmal edilmiş büyük kitleyi hedef kitle olarak almasıdır. O zaman bu kitle köylerdeydi. Onun için Köy Enstitüsü denmiştir. Adında köy olduğu için bu mutlaka yüzde yüz ve her zaman köyle ilgili anlamına gelmemek lazım. O zaman bu kitle, ihmal edilmiş büyük kitle köydeydi. Ama bugün eğer gene ihmal edilmiş büyük bir kitle varsa bunun bir kısmı köyde olabilir, bir kısmı kentte olabilir. Bu kitleyi hedef kitle olarak alacak eğitim sistemi Köy Enstitüsü sistemine çakışacak bir sistem doğabilir. Bugün böyle bir çoğunluk var mı? Bize göre var. Bunu gelir dağılımı istatistiklerini incelediğimiz zaman görüyoruz. Eğer pratik bir ayırma yapmak gerekirse paralı eğitime gücü yetmeyen büyük bir kitle vardır ve bu kitlenin eğitimini hedef kitle olarak almak lazımdır, eğer Köy Enstitüsü sistemine yakışacak bir sistem kurmak istiyorsak. Bu iki temel ilke göz önünde tutularak kurulacak kurumların şekillenmesi nasıl olmuştur? Bir kere Köy Enstitüsü sistemi yahut Köy Eğitim sistemi köy kalkınma sorununa toptan bakan bir sistemdir, sadece eğitimini düşünen bir sistem değildir. Çünkü köylerde sadece eğitim eksikliği değil, sağlık eksikliği var, üretim eksikliği var, iş çeşitliliği yok, bunları da hedef alan

bir sistem yürürlüğe konmuştur. Zaten özel 3803 yasında da böyle vardır. Birinci maddesi köy için öğretmen ve köy için yarayışlı başka elemanlar yetiştirmektir. Bu sistem köy eğitiminin bütün sorunlarını içine alıyor, sadece ilkokul değil, ilköğretim değil, onun orta kısmını o zaman ortaokul ve lise kısmını ve yüksek öğrenim kısmını ele alan bir sistemdir. Bu sistem sadece çocukları düşünen bir sistem değildir, yetişkinleri de düşünen bir sistemdir. Akşam okulları ile ve bölge okulları ile, sanat kursları ile bunu görüyoruz. Bu sistemin can damarlarından birisi parasız eğitim yapmak, eğer gerekiyorsa yaygın şekilde yatılılık sistemini uygulamaktır. Eğer parasız eğitim sistemini temel olarak almazsanız o zaman sistem çöker. Bugün paralı eğitim olsun ama Köy Enstitüsü ruhu da olsun demek çok yanlıştır çünkü büyük kitle zaten bu paralı eğitime güç yetiremeyecek kimsedir. Bu sistem bölgesel bir sistemciliği getirmiştir. Türkiye, Türkiye’de kaç tane enstitü açılmışsa o kadar bölgeye ayrılmıştır. Enstitü sayısı arttıkça enstitü bölgesi sayısı, Türkiye’deki enstitü bölgesi sayısı da artmıştır. Bunun başlıca nedeni tarımda üretimin artırılması konusunun programlara girmiş olmasıdır. Bölgeler iklim koşullarına göre genellikle ayrılıyor ve her enstitü o bölgenin egemen tarım konusunu işliyordu. Kars’ta eğer hayvancılık çok önemliyse orada tarımın hayvancılık bölümüne ağırlık veriliyor. Ege bölgesinde zeytinciliğe, bağcılığa, Orta Anadolu’da hububata, Adana bölgesinde pamuğa önem veriliyordu. Yani bütün enstitülerde aynı tarım programı uygulanmıyordu. Bu sistemin başka bir özelliği eğitim ve öğrenme alışkanlığını mutlaka gerçekleştirmek için uğraşmış olmasıdır. Çünkü okul süresince her şey öğrenilip bitilmez. Birçok şey öğrenilse bile bunlar çok çabuk değişme durumundadırlar. Eğer bir öğretmen yahut başka kişiler de olabilir bu ama konumuz öğretmen, kendi kendisini yetiştirme alışkanlığını kazanamazsa gittiği köyde bir süre sonra köylüleşir kalır. Onun için Köy Enstitüleri’nde sonra bir arkadaşın ayrıntılı anlatacağı gibi okuma alışkanlığının üzerinde çok durulmuştur. Bu kendi kendini yetiştirmenin bir direkt amacıdır. Köy Enstitüleri sisteminde bu sistem Türkiye’de demokrasinin öncü kuruluşları

haline gelmiştir. Demokrasi deyince aklımıza seçmen ve seçilen insanlar gelir. Bütün köylerin okullaştığını düşünün, bilinçli bir okullaşma yapıldığını düşünün, o zaman insanlar seçmen olarak daha dikkatli davranmak durumunda kalacaklar. Bu sistem yüksek öğrenimi de içine kapsadığından seçilebilecek insanlar da yetişecekti. O zaman sağlıklı seçmen ve seçilebilecek yeni tip insanlar yetişmiş olacağından Türkiye'de demokrasinin, gerçek demokrasinin oluşması mümkün olacaktı. Koşullar köylülerin eğitime daha çok katılmasını zorunlu kılmıştır. Özellikle okul yapımında köylülerin imece geleneğinden yararlanılmıştır. Hiç kimsenin itiraz etmediği, özellikle eğitimcilerin itiraz etmediği iş eğitimi ilkeleri dediğimiz ilkeler Köy Enstitüleri'nde uygulanmıştır. Bugün de onların uygulanması için yani çocuk etkin olmalıdır, ezbercilik olmamalıdır, işte demokratik yaşam yaşmalıdır gibi eğitim yöntemleri, öğretim yöntemleri, bugün kimse tarafından itiraz edilmemektedir. O gün de buna itiraz edilmiyordu kapandığı zamanlarda da itiraz edilmiyordu ama üstünde hiç durulmadan başka başka şeylerle kapatma yoluna gittiler. Sistem bu şekilde niçin şekillendi? Çünkü Türkiye koşulları bunu gerektiriyordu. Türkiye'de hedef kitle olarak köyün alınması sistemin şekillenmesinde etkili olmuştur. Mevcut eğitim sisteminin köy kalkınmasında çok yararlı olamaması Enstitü sisteminin şekillenmesinde yararlı olmuştur. Köyün sadece eğitim bakımından ele alınmaması ama kalkınmanın türlü alanlarına el atılması zorunluluktan kaynaklanmaktadır. Sağlık işleri Sağlık Bakanlığını ilgilendirirken, tarım Tarım Bakanlığını ilgilendirirken işte Sanayi Bakanlığını, Ulaştırma Bakanlığını ilgilendiren köyün birçok sorunları varken o bakanlıkların bu işleri çok dikkatle izlemediğini görüyoruz. Bir örnek vermek istiyorum, 1943 senesinde Köy Sağlık Örgütü'nün kurulması için bir yasa çıktı. Bu yasa köylere sağlık memuru ve ebe yetiştirilmesi konusunda ilgiliydi. Erkek sağlık memurlarının yetiştirilmesi Milli Eğitim Bakanlığı'nın görevine verildi ve Köy Enstitüleri'nde yetişecekti. Bayan ebelerin yetiştirilmesi Sağlık Bakanlığının kuracağı kurumlarda yetiştirilir diye naddesi var. Bu yasa çıkar çıkmaz işte köye öğretmenden başka ele-

man yetiştirme amacı da olduğu için Köy Enstitüleri'nin sağlık kolları hemen açıldı. Orta bölümü yani ilk üç sınıfı okuyanlardan bir kısmı sağlık kollarına ayrıldılar ve 45 yılından itibaren de bunlar mezun vermeye başladı ama Sağlık Bakanlığı'nın görevine verilen ebe okulları hiç açılmadı. Tarım Bakanı üstünde ısrarla durulduğu halde köylerdeki tarımsal üretimin artması için gayret göstermedi hatta ne yazık ki toprak reformuna karşı çıkan Tarım Bakanları da görüldü. Bu sürede planlama fikri gelişti ve Türkiye'de eğitimin belirli süre içerisinde sonuçlanması için plan yapıldı. 1940'ta yapılan plana göre 1955 senesinde Türkiye'de okulsuz köy ve öğretmensiz okul kalmayacaktı.

Sanat eğitimi ile köydeki iş çeşidini arttırmak, tarım dışı elemanlar da yetiştirmek amacı güdülmüştür. Şimdi bugünün koşulları nasıl bir sistem oluşturur, oluşturmalı ve bu Köy Enstitüsü sistemi ile nasıl bağdaşır? Köy Enstitüleri sisteminin özelliklerinden bahsederken sık sık köylü sözü geçti. Şimdi eğer köydeki nüfus biraz azalmışsa yahut da kentler köylüleşmişse birçokları, o zaman köylü çoğunluk olmaktan çıkmışsa yeni bir deyim bulmak gerekiyor. Eğer biz daha önce söylediklerimizdeki köylü sözü yerine az ve değişmez gelirli çoğunluk sözünü kullanırsak o zaman aynı cümleleri tekrarladığımız zaman Köy Enstitüleri sistemine çakışan bir sistem akla gelebilir ve bizim kanaatimize göre böyle bir sistem bugün kurulabilir, kurulmalı. O zaman ne diyebilecektik? Bir, o zaman köylüyü hedef kitle olarak alırken diyeceğiz ki az ve değişmez gelirli kitleyi hedef kitle olarak alırsa eğer bir sistem, Köy Enstitüsü sistemi ile çakışır. Az ve değişmez gelirli toplumun kalkınma sorununa çare olacak bir sistem Köy Enstitüsü sistemi ile çakışır. Büyük bir okumuş işçi ordusu olmaz. Az ve değişmez gelirli toplumun eğitim sorunlarının bütününe alabilirse sistem yani o toplumun ilkokul, orta ve ilk öğretim, orta öğretim ve yüksek öğrenimini ele alırsa o sistem Köy Enstitüsü sistemi ile çakışır. Yetenekli herkese parasız gerekirse yatılı eğitim sağlayacaksa sistem o sistem Köy Enstitüsü sistemi ile çakışır. Eğitimi ömür boyu sürecek bir süreç anlamında eğitim

programları uygulanırsa o sistem Köy Enstitüsü sistemi ile çakışır. Adı hiç önemli değil, adı kent enstitüsü olsun, köy enstitüsü olsun, falan olsun filan olsun hiç önemli değil ama bu ilkeleri gerçekleştiren bir sistem Köy Enstitüsü sistemi ile çakışır. 1945'e kadar 36 yılındaki sayısal başarı en az üç misli. Bu üç misli biraz az gibi gelir ama Köy Enstitüleri mezunlarını büyük çapta mezunlarını 44 yılında vermeye başladılar. O düşünülürse üç misli sayısal başarı büyük bir başarı olarak sayılabilir. Bu sayısal başarılar bilinirken Köy Enstitüleri kapatılma yönüne gidilmiştir. Yeniden açılabilir mi sorusu akla gelir. Açılabilir ama bu bir iktidar sorunudur, iktidarın çok halkçı, çok cumhuriyetçi, çok ulusçu olması gerekir. Bu bir iktidar sorunudur ve siyasal iktidar karar mercilerinin bunu alması lazım. Eğer iktidar olan siyasi güç buna karar verirse o zaman toprak ağasının işte tarikat liderinin bürokrasinin temel unsurlarının da direnmeleri çok çabuk kırılabilir. Biz hepimiz eğer böyle bir sistemin yaşama geçirilmesini istiyorsak, böyle işe bu gözle bakmamız gerekir ve bunun propagandasını yapmamız gerekir. Yani siyasi gücü bu koşulları yerine getirmeye çağırmak gibi bir çalışmamız olması lazım, orada yoğunlaşmamız lazım. Ben konuşmamı bitiriyorum, dinlediğiniz için teşekkür ediyorum, sorularınız olursa yanıtlamaya çalışacağım. (Alkışlar)

BAŞKAN - Efendim biz de değerli konuşmacımıza teşekkür ediyoruz. Köy Enstitüleri sistemini köy kalkınmasına toptan bakan, sadece çocukları değil yetişkinleri de düşünen, can damarı parasız eğitim olan bir sistem olarak özetledi konuşmacımız. Üretime dönük, kendi kendini yetiştirme alışkanlığı kazandıran bir sistem olduğunu vurguladı ve günümüzde de bu uygulamalardan değişik biçimlerde yararlanılabileceğini özellikle belirtti. Tekrar teşekkür ediyoruz ve önemli olanın iş içinde iş için eğitim olduğunu biraz önce belirtmiştik. Tüketici değil, üretici yetiştirmek, tüketim toplumu değil, üretim toplumu hedeflemek Köy Enstitüleri'nin en önde gelen çabalarından biri olarak görülüyor. Bu kurumların programları nasıldı ki ve hangi, nasıl öğretim yöntem-

leri uygulanıyordu ki bu verilen, belirtilen beceriler mezunlara kazandı- rıldı? Şimdi konuşmacımız eğitimci yazar Sayın Cavit Binbaşıoğlu, ko- numuz Köy Enstitüleri Programları ve Öğretim Yöntemleri. Bu sorular- la birlikte konuyu açıklayacaktır değerli konuşmacımız. Buyurun efend- im

Cavit BİNBAŞIOĞLU - Sayın Başkan, değerli arkadaşlar önce hepinizi saygıyla selamlarım. Benim konum bildiğiniz üzere Köy Ensti- tüleri'nde öğretim programları ve öğretim ilke ve yöntemleri. Köy Ensti- tüleri'nin esasta iki öğretim programı yayımlanmıştır. Biri 1943 diğeri de1947 tarihlidir. Bunlara bundan önceki öğretmen okulları dönemin- deki program ile daha sonraki öğretmen okulları ve Köy Enstitüleri programını da eklersek bu okullarda dört program uygulandığını söy- leyebiliriz. 1943 öncesi durum: Köy Öğretmen Okulu döneminde ve daha sonraları henüz Milli Eğitim'in amaçları belirlenmemiştir. Okulun amacı anayasadan ve pedagojik ilkelerden çıkarılmıştır. Anayasada yer alan milliyetçilik, halkçılık, laiklik, cumhuriyetçilik, devletçilik ilkele- ri ile demokratlık hissi başta olmak üzere köy kalkınmasında işe yara- yacak bilgi ve becerilerin öğretilmesi, köye ve köy kültürüne girmesi gereken bilgi,iş ve alışkanlıkların öğrenciye kazandırılması, pratik çalış- malara önem verilmesi ve nihayet düşünen, yapan ve yaratan, bilimsel ve toplumsal tutumlara sahip, kişilikli insanlar yetiştirilmesi amaçlanı- yordu. Bunları Mehmet Emin Soysal'ın 1940'da yayımlanan Kızılçullu Köy Enstitüsü Sistemi adlı kitabında görüyoruz.1940'da çıkan Köy Enstitüleri kanununun gerekçesinde de köy hayatından uzaklaştırma- yan bir çevre içinde iyi bir çiftçinin bildiklerine sahip ve bildiklerini de uygulamaya muktedir ve öğretmenlik mesleği ile birlikte erkek öğren- ciler için köyde geçecek, demircilik , yapıcılık, dülgerlik, kooperatifçi- lik, kız öğrenciler için de çocuk bakımı, dikiş,ev idaresi, tarım sanatla- rı ve hastaya bakmak gibi işler yapması ve buna göre yetiştirmesi is- teniyordu. 1940'ta yasa çıktıktan sonra kurulacak köy enstitülerinde yetişecek öğrencinin nitelikleri ve yapılacak işler 11 TEMMUZ 1940 ta-

rihli Tebliğler Dergisinde yayımlanan bir genelgeyle açıklanmıştır. Burada da yetişecek öğrencinin tasarrufa alıştırılmasından, sağlığının korunmasına, düşkünlere yardım etmesine, planlı iş yapmasına, işi çabuk yapmasına ve anayasadaki altı ilkeye göre yetiştirilmesine önem verilmiştir. Ayrıca İlköğretim Genel Müdürü İ. Hakkı Tonguç'un da Köy Enstitüsü müdürlerine yazdığı mektuplarda bunları pekiştirici nitelikte ifadeler kullanılmıştır. Bu amaçla 1943 programında yer almamakla birlikte programın bunlara göre hazırlandığı anlaşılmaktadır.

1943 programının ana çizgileri: 1943 programına göre Köy Enstitüleri'nde öğrenim süresi beş yıl idi. Okutulacak dersler üç grupta toplanıyordu:

1. Kültür dersleri; bunlar türkçe, tarih, coğrafya, yurttaşlık bilgisi, matematik, fizik, kimya, tabiat ve okul sağlık bilgisi, yabancı dil, el yazısı, resim-iş, beden eğitimi ve ulusal oyunlar, müzik, askerlik, ev idaresi, çocuk bakımı, ziraat işletme bilgisi ve kooperatifçilik meslek dersleri. Öğretmenlik bilgisi derslerinde de toplum bilim, iş eğitimi, çocuk ve iş ruh bilimi, iş eğitimi tarihi, öğretim metodu ve uygulama. Kültür dersleri bütün derslerin %50'sini oluşturuyordu.

2. Tarım dersleri; arıcılık, ipek böcekçilik, balıkçılık, su ürünleri bilgisi, tarım sanatları. Bu çalışmalar bütün derslerin %25'ini oluşturuyordu.

3. Teknik dersler ve çalışmaları: Köy demirciliği, köy dülgerliği, köy yapıcılığı. Bunlar tuğlacılık, kiremitçilik, kireççilik, duvarcılık, sivaçılık, betonculuk, kızlar için köy ve ev sanatları, dikiş, biçki, nakış, örgücülük ve dokumacılık tarım sanatları. Bu çalışmalar da bütün çalışmaların %25'ini oluşturuyordu.

Yıllık çalışma üç kanaat dönemi ile 15 Haziran'dan 15 Eylül'e

kadar süren üç aylık yaz çalışmalarından ibaretti. Öğretim bulunan yerin özelliklerine ve gereksinimlere göre değişik şekillerde yapılıyordu.

1. Yarım gün esasına göre
2. Bütün gün esasına göre
3. Hafta esasına göre
4. Olağanüstü gereksinimler esasına göre

Bunların ilk üçünde öğrencilerin yarısı kültür derslerindeki dörtte biri tarım ve dörtte biri de teknik ve sanat çalışmalarına devam ediyordu. Olağanüstü durumlar acele yapılması gereken işler içindi. Bina, yol ve köprü yapımı, su arki yapılması, ekim, hasat, harman kaldırılması gibi. Bu zamanda bütün öğrenci ve öğretmenler bütün gün ya da birkaç gün ya da birkaç hafta aynı işte çalıştırılıyordu. Günlük ders saati 45 dakika idi. Günde sekiz saatlik bir çalışma yapılırdı. Ayrıca akşam ve sabahları en az birer saat etüt ya da mütalâa saatleri vardı. Uygun zamanlarda ders dışı çalışmalar yapılırdı; kurslar ve kitap okuma saatleri gibi. Cumartesi günleri bayrak töreninden sonra nöbetle yapılan haftalık çalışmaların toplu bir değerlendirmesi yapılırdı. Her cumartesi günleri ya da akşamları bir sınıfın ya da kümenin müsameresi olur ve bütün öğrenci, okul personeli ve çevre halkı bu toplantılara katılırdı. Yasal tatil günlerinde de her okulda olduğu gibi tatil yapılırdı.

Derslerin özel amaçları, programları ve yöntemleri: 1943 tarihli Köy Enstitüleri programında derslerin özel amaçları düşünme, yorumlama, yaratma, pratik hayatta başarı sağlama ve hatta çevreyi ve çevredeki insanların yaşayışını değiştirme, uygarlık düzeyini yükseltme gibi işlevsel amaçlara yönelikti. Örneğin Türkçe derslerinde öğrencinin anlama ve anlatma yeteneğini geliştirerek düşüncenin gelişmesine ve ahlaka yeni değerler katmasına önem verilmiştir. Matematik derslerinde yetişen yetilerin geliştirilmesi, mantık disiplini ile düşünebilmeyi öğrenmek ön plana alınmıştır. Fizik ve kimya derslerinde amaç bilimsel

yöntemi kavratmak, madde ve araçlardan yararlanmayı öğretmek, bunları hayatta kullanmayı sağlamaktır. Diğer derslerde de böyle. Tarım ve sanat çalışmalarında daha işlevseldir. Bu derslerde çocuğu iş hayatı içinde yöntemli ve başarılı bir biçimde çalıştırmak yolu tutulmuştur. Bu suretle onun iş ahlakını kuvvetlendirmek, kendisini sürekli yenilemek ve geliştirmek, çevrenin özellikle gereksinimlerine göre uygulamalı bir öğretim yapılması amaçlanmıştır ve gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. Bu suretle öğrencinin köy halkına örnek olabilecek nitelikte bir öğretmen olarak yetiştirilmesi esas tutulmuştur. Genel olarak eğitimin toplumsal kalkınmaya olan etkisi bilinmekle birlikte bu kurumlarda bilinçli ve amaçlı olarak bunun üzerinde durulmuştur. Amerika'da John Dewey'nin Almanya'da Krschensteiner'in ve Herman Leeds'in okulunda da benzeri diğer okullarda da böyle bir amaç bu derece savunulmamıştır. Yalnız John Dewey'nin kızı El Dewey'nin 1931'de Türkçeye çevrilen "Eski Mektep Yerine Yeni Mektep" adlı kitabında "okulun yalnız öğrencilere değil halka da rehberlik edebileceği ve bu yoldan köyün ekonomik ve toplumsal yaşamının değişebileceği hatta değiştiği gösterilmeye çalışılmıştır. Öğretmene meslek heyecanı veren Mefkûreci Muallim ve Beyaz Zambaklar Memleketinde gibi eserler de yayımlanmıştır. Bunlar Köy Enstitüleri'ndeki eğitim ve öğretim çalışmalarının şekillenmesinde ve güçlenmesinde etkili olmuştur. Öğretim iş içinde ve iş aracılığıyla yapılmaya çalışılmıştır. Yani ideal olarak öğrenciye öğretilmek istenen bilgi, beceri ve alışkanlıklar bir işin yapılması vesilesiyle verilmeye çalışılmıştır. Bunun kolay olmadığını o sırada bunu bilen de az bulunduğunu kabul etmek gerekir. İsmail Hakkı Tonguç gittiği enstitülerde özellikle bunun üzerinde durmuş ve örnek dersler vermiştir. Pakize Türkoğlu'nun "Tonguç ve Enstitüleri" adlı kitabında bunun bir örneği vardır. İş içinde matematik konusu, burada Sabit Bey Dersanesi'ne son verilecektir deniyor yani klasik eğitim ve öğretimdir. Ayrıca derslerde gözlem, deney, inceleme ve araştırma yöntemleri en çok üzerinde durulan yöntemlerdir. Öğrenciyi tanıma, gereksinimlerden hareket etme, öğretimi yaşam sorunlarına bağlama, doğa ve ki-

taplıklardan yararlanma, kendi kendine ve grupla çalışma, görüşme, kompozisyon yazdırma, iş içinde gösterilen başarılarından yararlanma, iyi alışkanlıklar kazandırma, kendi kendine yönetim ve teşvik, özeleştirici gibi yöntemler. Köy Enstitüleri'nde uygulanan ve uygulanmaya çalışılan yöntemler bunlar idi. Kısaca Köy Enstitüleri'nde öğretim etkinlik ilkesine dayanıyor ve üretim ile sonuçlanıyordu.1947 ve 1943 programından olan farkları:1946 seçimlerinden sonra önce Bakan Hasan Âli Yücel'in ve sonra İlköğretim Genel Müdürü İsmail Hakkı Tonguç'un ve diğer yöneticilerin görevlerinden alınmalarından sonra programlarda değişiklikler oldu. Yeni yöneticiler tarafından Köy Enstitüleri'nde yetişen öğretmenlerin bilgili ve başarılı olamadığı, meslek derslerinin artırılması gerektiği, bir kimsenin hem öğretmen hem sanatkar olamayacağı, öğrencilerin tarım ve sanat alanlarında bir işçi gibi çalıştırılmayacağı gibi nedenlerle program değiştirildi. 1947 programı Köy Enstitüleri'nin çalışma düzeninde bir değişiklik yapmamıştır. Bu aynen devam etti yani yarım günlük, günlük, haftalık ve olağanüstü durumlarda uygulanan kültür, tarım ve sanat çalışmalarındaki oran ve şekil aynen korunmuştur. Kültür derslerinde ufak tefek değişiklikler yapılmıştır. Asıl değişiklik tarım ve sanat çalışmalarında olmuştur. Tarım dersi ve çalışmaları, tarım dersi ve uygulamaları olmuştur yani oradaki çalışma uygulama şekline dönüşmüştür. Teknik dersler ve çalışmaları burada da aynen sanat dersleri ve atölye çalışmaları olmuştur. Adlarındaki bu değişiklik dersin niteliğini de etkilemiştir. Bu üretici bir çalışmadan bir geriye dönüşüm ifadesi olmuştur. Yani gerçek hayattakine benzeyen çalışmalar birer atölye çalışması biçimine dönüşmüştür. Tarım ve sanat tarım ve teknik derslerin miktarında da nispi bir azalma olmuştur. Artık eskiden birlikte ya da birbiriyle ilişkili olarak yapılan dersler birbirinden ayrılarak kurumsal dersler ve uygulamalar olarak devam etmiştir. Başka bir önemli değişiklik de eskiden bir yıllık bir çalışmadan sonra yapıcılık, marangozluk, demircilik gibi alanlardan birini seçmek ve yetişmek durumunda olan öğrenciler branşlaşma yapılmadan, bu alanların hepsinde çalışmaya başlamışlardır. Bu ilgi ve yeteneğe değer ve önem

vermeyen bir uygulama olmuştur. Ama program bu programda yine eskisi gibi köye göre, köye uygun, köyün gereksinimlerine göre devam etmiştir. Bunun nasıl olacağı ise belli değildir. Köy Enstitüleri'nin 1945 programında ve uygulamalarında okuma, kendi kendine yönetim, çeşitli kurslar ve belirli etkinlikler, 1947 programında da bulunmakla birlikte anlayış değişikliği dolayısıyla eski canlılığını kaybetmiştir. Değişen yeni öğretmenler onlara sahip çıkmamışlardır.

Bu programda başka bir önemli değişiklik, derslerin adından iş sözcüğünün çıkarılmasıdır. İş eklemelerle eğitim bilimi iş eğitbilimi, iş eğitim tarihi de eğitim bilim tarihi oldu ve programları da yeni zenginleştirildi.

Evet, 1953 programı bu esaslara, öğretmen okuluyla Köy Enstitüleri'nin birleştirilmesini esas aldığı için bunlara pek yer vermemiştir.

Şimdi Köy Enstitüsü öğretim programlarına ve öğretimin değerlendirilmesine geçiyorum. Köy Enstitüleri'ndeki öğretim programlarını hazırlama tekniği, ortam özellikleri ve eğitim biliminin çağdaş ilkeleri bakımından değerlendirebiliriz. Hazırlama tekniği bakımından bazı eksikler vardır. Amaçlar belli olmakla birlikte bunlar programa geçmemiştir. Buna karşın amaca uygun bir program da hazırlanabilmiştir. Derslerde konu içerikleriyle öğrenme yaşları arasındaki uygunlukla kaynaşıklık tam sağlanamamıştır. Bunlar tabii ileriye yönelik öz eleştirilerdir. Bunlar da programlarımızda vardır. Şimdi sonuç olarak şunları söyleyebiliriz; bu uygulamalardan bugün için ne gibi sonuçlar çıkarabiliriz? Bir; 19.yüzyılın sonları ile 20.yüzyılın başlarında Avrupa ve Amerika'da kurulan özel yeni okullar İkinci Cihan Savaşı sırasında kapanmışlardır. Fakat bu okulların uyguladığı eğitim ilkeleri İngiltere'de özellikle Almanya'da temel okullarda, kırsal kesim ve kentlerde, orta dereceli okullarda da değişik biçimlerde çok amaçlı okullar şeklinde uygulanmaya devam etmiştir. Bizde de Köy Enstitüleri 1954'te öğretmen okulları şekline dönüştükten sonra buralarda uygulanan yaparak ve

yaşayarak öğrenme yöntemi aktif öğretim şeklinde uygulanmaya devam etmiştir. Sonra tekrar eski şekle dönmüştür.

İlk ve orta dereceli okulların programları öğrencilerin ilgilerine, toplumun gereksinimlerine ve çağdaş eğitim ilkelerine göre yeniden düzenlenirken bu ilke ve uygulamalardan yeniden yararlanılabilir. Öğrencilerin ilgi ve yetenekleri ön planda tutulabilir. Orta dereceli okullar da değişik türde çok amaçlı okullar haline getirilebilir. Bunlar hem hayata hem de yüksek öğretime öğrenci hazırlayan okullardır. Zamanımız geçiyor arkadaşlar. Birkaç daha maddem var ama gerektiği zaman onlara değiniriz. Bu ve benzeri bir ortam içinde yukarıdaki çağdaş eğitim ve öğretim ilke ve yöntemleri öğrencilerin kendi ilgi ve yöntemleri öğrencilerin kendi ilgi, istek ve gereksinimleri doğrultusunda toplumun geliştirilmesi yönünde kullanıldığı zaman okullarımız çağdaş bir nitelik kazanacaktır. Beni sabırla dinlediğiniz için hepinize teşekkür ederim, saygılarımla. (Alkışlar)

BAŞKAN - Biz de Sayın Binbaşıoğlu hocamıza teşekkür ediyoruz. Efendim, değerli konuşmacımız çeşitli yıllarda düzenlenen programlara değindi. Okutulan derslerin üç grupta toplanabileceğini, kültür dersleri, tarım dersleri, teknik dersler olarak okutulduğunu ve bunların genelin içindeki oranlarını vurguladı; %50, %25, %25 şeklinde. Daha sonra derslerin özel amaçları, öğretim yöntemlerine yer verdi. Öğretimin eğitim ilkesine dayanan, üretimle sonuçlanan bir uygulamalar bütünü olduğunu vurguladı ve de gözlem, deney, araştırma, eleştirel yaklaşım yöntemlerinin uygulandığını, günümüz için de son derece yararlı yönlerinin bulunduğunu dile getirdiler. Tekrar teşekkür ediyoruz.

Geliyoruz değerli konuklar, üçüncü bildirimize. Konumuz Köy Enstitüleri ve Demokrasi. Bu konuya değişik konuşmacılarımız değinmişti. Şimdi daha ayrıntılı, daha doyurucu biçimde değerli konuşmacımız Sayın Dr. Engin Tonguç'tan dinleyeceğiz. İki gün önce bir yazısın-

da değerli konuşmacımızın şöyle bir cümlesi vardı: Köy Enstitüsü çıkışlılar için bunların her biri kendini bir Atatürk sanıyor diyenler vardı diyorsunuz. Kimdi acaba bunlar Sayın Tonguç? Bunlardan söz eder misiniz bize, buyurun.

Engin TONGUÇ - Teşekkür ederim Sayın Başkan. Sayın Başkan, değerli konuklar önce son sorunun yanıtını vereyim, ondan sonra esas konuya geçeyim. Bu sözü eden Büyük Millet Meclisi'nde o zamanki büyük toprak sahiplerinden Emin Sazak. Köy Enstitüsü çıkışlıları eleştirmek amacıyla söylenmiş bir söz. "Bu çocukların her biri kendini bir Atatürk sanıyor." diyor. Sayın Yücel de ona yanıt veriyor, diyor ki; "Zaten biz onu amaçlamıştık, biz onların birer Atatürk olmasını istiyorduk." diyor. Öyle sanıyorum ki Köy Enstitüleri'ni anlatmak için bundan daha kısa, daha güzel bir söz söylenmemiştir.

Şimdi esas konuma geçiyorum. Yeni kurulmuş olan Cumhuriyetin halk egemenliğine dayanan, halkın kendi kendini yönetmesine dayalı olan bir rejim olduğu ve bunu amaçladığı düşünülürse, Köy Enstitüleri'nde uygulanması gereken her türlü yöntemin ve yönetim esaslarının da gayet tabii bu amaca dönük olması gerektiği kendiliğinden anlaşılır. Nitekim öyle olmuştur ve bunu Köy Enstitüsü'nde yapabilmek için iki önemli noktadan hareket edilmiştir. Bunun bir tanesi demokratik içeriği olan eğitim ve öğretim ilkelerinin uygulanması, ikincisi de yönetim ve örgütlenmede demokratik esaslara dikkat edilmesi. Şimdi burada iki tane genelgeden bahsedeceğim çok kısa olarak. Bunların bir tanesi şöyle diyor, sadece ilk cümlesini okuyorum: Köy Enstitüleri'nin iç yapılarında öğrencilerin kendi kendilerini yönetmesine dayanan bir gelişim sağlanacaktır dendiikten sonra bunun ayrıntılarına geçiliyor genelgede. Aynı günlerde Köy Enstitüsü müdürlerine gönderilen özel bir yazıda konu biraz daha aydınlatılıyor ve deniyor ki, enstitülerde devletimizin dayandığı ilkelerden olan halkın kendi kendini idare etmesi düsturu, öğrenci ve öğretmenlerin kendi kendilerini idare etmele-

ri şekline sokularak bir prensibe göre bir idare etme şekli kurmaya çalışıyoruz. Onu gerçekleştirmenin tek ve eşsiz vasıtası olarak da iş bölümünü ve işler hakkında katılanların fikir ileri sürmelerini kabul ediyoruz deniyor. 1942'de yazılmış bir gizli genelge taslağı var elimizde. Bu az bilinen bir şey. Bunun resmileşip resmileşmediği konusunda benim bir fikrim yok. Fakat orada çok ilginç bir nokta olduğu için onu burada söz konusu etmek istiyorum. Bu genelgenin son maddesinde diyor ki: Enstitülerin yıllık bütçesi, ödenekler, döner sermaye durumu, öğretmenlerle son iki sınıfın öğrencilerine tüm ayrıntılarıyla, diğer sınıfa da özel olarak anlatılacak ve bütçe yazılı olarak bir yere asılacaktır. Şimdi Köy Enstitüleri'nin aynı zamanda bir ekonomik işletme olduğu düşünülürse, böyle bir düşünüş tarzının önemi büsbütün ortaya çıkıyor. Ama bu uygulama yapıldı mı yapılmadı mı onu bilemiyorum. Köy Enstitüsü'nden yetişenlerin yahut da orada çalışmış olan yöneticilerin anılarında böyle bir uygulama yapıldığına dair bir şeye rastlayamadım. Ama bir anlayışı anlatması bakımından bunun çok önemli bir belge olduğu kanısındayım.

Şimdi burada benim bütün Köy Enstitüleri'nde uygulanan ilke ve yöntemleri anlatmam zaten mümkün değil zaman açısından. Ayrıca da değerli arkadaşların birçoğu da bu ilke ve yöntemleri zaten biliyorlar. Dolayısıyla ben sadece demokratikleşme açısından, önemli saydığım, ilginç olacağını sandığım bazı noktalara değinmekle yetineceğim.

Bir kere öğrencinin yönetime katılması meselesi, son derece yaygın şekilde ve çok nitelikli şekilde uygulanan bir şey de, hatta biz ona yönetime katılma da demiyoruz da, öz yönetim diyoruz. Çünkü aslında neredeyse enstitüyü idare eden ve yöneten öğrencilerin kendileriydi. Öğrenci başkanlığı sistemi, nöbetçi küme uygulaması, hafta sonu ve aylık değerlendirmeler, toplantılarda öğrenci ve yönetici eşitliği, hatta öyleydi ki bu hafta sonu toplantılarında, eleştirilerin yapıldığı toplantılarında bazı enstitülerde enstitü müdürü toplantıyı yönetirken,

bazı enstitülerde de toplantıyı yönetmek üzere bir kişi seçilirdi ve o kişi öğrenci de olabilirdi bazen ve okulun müdürü de aynen diğer öğrencilerle aynı koşullar içerisinde toplantıya katılmak durumunda kalırdı. Yani bu kadar demokratik bir uygulamaydı. Ondan sonra gene bu kol başkanlıkları yoluyla okulun yönetiminin tamamen öğrencilerin elinde olması elbette son derece ileri bir nitelik taşıyor. Şimdi burada gene bu bağlamda gene az bilinen fakat ilginç olduğunu sandığım girişime değineceğim. Bu 15.06.1946 tarihinde yani şekil değişikliği olmadan kısa bir süre önce enstitülerde, bir bakanlık emriyle çıkartılmış Yüksek Köy Enstitüsü yönetim kurulu adı altında bir kurulun kurulmasıyla ilgili resmi emir şöyle diyor: "Yüksek Köy Enstitüsü yönetim işlerini kararlaştırmak ve Yüksek Köy Enstitüsü ile diğer Köy Enstitüsü arasında ilişkileri düzenlemek amacıyla 15 kişilik bir kurul oluşturulacaktır" diyor Hasan Oğlan Yüksek Köy Enstitüsü'nde. Bunlardan, bu 15 kişiden 4 üye gizli oyla öğrencilerin seçeceği 4 üye olacak. Yani 8 üye de tamamen öğretmen ve öğrencilerden gizli oyla seçilerek geliyor bu kurula. Şimdi bizim devlet geleneğimizde olan bir şey vardır. Bu tür kurumlarda genellikle atamayla gelenlerin daha fazla sayıda, çoğunlukta olmasına çok dikkat edilir. Buradaki uygulama tam tersine 8 üye öğrenci ve öğretmenlerden seçimle geliyor, geri kalanlar bakanlıkça atanan üyeler oluyorlar ve işleyiş tarzını belirten maddelere geçildiği zaman şunu görüyoruz; kurul kendisine gene gizli oyla bir başkan ve bir raportör seçecek yani herhangi bir öğrenci üyenin de kurul başkanı olma olanağı var teorik olarak ve görüşmeler demokratik bir şekilde yönetilecek, oylamalar gizli oyla yapılacak ve herkes eşit oy sahibi olacak. Peki bu kurul ne yapacak? Kurulun görevlerine ve yetkilerine baktığınız zaman aslında ilk cümlede ifade edilenden çok daha geniş amaçlı bir şey güdüldüğünü görüyoruz, bir amaç güdüldüğünü görüyoruz. Bunlar Köy Enstitüsü arasında uygulanmakta olan bütün eğitim ve öğretim ilkelerini inceleyecek kurul. Bunlar arasında koordinasyonu sağlayacak, hatta yeni ilke ve yöntemler geliştirecek, ayrıca da hem köy okullarından hem Köy Enstitüsü'nden bakanlığa sormadan her türlü yetki-

yi edinebilme yetkisi var. Her türlü yazıyı isteyebilme yetkisi var kurulun. Ayrıca gene bakanlığa danışmadan kendi üyelerinden görevlendirileceği kişileri Köy Enstitüsü'ne, köy okullarına gönderebilme yetkisi var. Şimdi bu o kadar geniş bir yetki ki bizim bürokratik sistemimize hiç uymayan son derece demokratik bir şey. Hatta kurulda bulunmuş olan Hürrem Arman'ın değerlendirmesine göre diyor ki; "Neredeyse Talim Terbiye Kurulu'nun bazı yetkileri bu kurula devredilmiş gibi bir tablo ortaya çıkmıştır." diyor verilen görevlerle ve yetkilerle. Ama ne yazık ki kurulun ömrü çok kısa sürüyor, ancak birkaç toplantı yapabiliyorlar. Bu birkaç toplantı içerisinde yapabildikleri işler arasında iki konu var. Bir tanesi Yüksek Köy Enstitüsü'ne alınacak adayların sınavlarında sorulacak soruların saptanması olmuş, ikincisi de Köy Okulları Müfredat Programı Uygulama Kılavuzu diye bir kılavuz hazırlığına girmişler ama o da sonradan iktidar değişikliği nedeniyle yahut hükümet değişikliği diyelim, iktidar değişikliği değil hükümet değişikliği nedeniyle yarım kalmış. Bunun dışında bu girişimle ilgili elde başka bir belge yok. Fakat Köy Enstitüsü'ndeki demokratik uygulama anlayışı bakımından bu girişimin çok önemli olduğunu sanıyorum. Uygulanan eğitim ilkelerine tek tek değinmemiz için zamanımız müsait değil ancak birkaç tanesine demokratikleşme açısından değineceğim. Meselâ serbest okuma saatleri. Genelgeye göre, bununla ilgili genelgeye göre her gün 45 dakika serbest okumaya ayrılacak ve üç ayda bir kitap özetleme yarışı açılacak. Kitap özetleme meselesini bulan çok ilginçtir bir Köy Enstitüsü öğrencisi. Ladik Köy Enstitüsünde bir öğrenci çok kitap okuyor. O kadar çok kitap okuyor ki onları okuduğundan yönetim şüpheye düşüyor, acaba uyduruyor mu diyorlar. Onun üzerine çocuk o kadar çok kitap okuduğunu kanıtlamak için okuduğu bütün kitapların özetlerini çıkarmaya başlıyor ve bu bakanlığa duyuruluyor. Onun üzerine bütün Köy Enstitüleri'ne genelge yaparak bu okuma saatlerinin bu şekilde değerlendirilmesini ve bu özetlemeler arasında yarışmalar açılmasının ve okumanın teşvik edilmesini söylüyor.

Gelelim en önemli ilkelerinden bir tanesine, iş eğitimi ilkesine. Eğer işi bir öğrenci kümesinin kararlaştıracağı, evrelerini saptayacağı, çalışma koşullarını düzenleyeceği bir olay olarak ele alırsanız yani bir bilinçsiz iş gücü değil de bilinçli, eğitime dönük bir iş olayı olarak ele alırsanız, bunun da esası elbette o tartışmaların yapılacağı demokratik bir ortam getirir kendiliğinden. Öğretimde, öğrenci etkinliğinde aynı demokratik öge var. Eğer öğretime öğrencinin etkin olarak katılmasını sağlarsanız yahut bunu öngörürseniz, elbette oradaki tartışmaların da demokratik bir ortam içerisinde yapılmasını, herkesin söz hakkına saygı duyulmasını kabul etmiş oluyorsunuz baştan.

Eğlence eğitimi gene çok önemli bir husus Köy Enstitüleri'nde. Bu bir birlik ruhu yaratmak, çocukları belirli amaçlara hep birlikte yöneltebilmek için çok bilinçli olarak ve çok önem verilerek kullanılmış. Onunla ilgili bir genelge var, şöyle diyor 1941'de: Az kişinin rol aldığı, çoğunluğun pasif seyirci olduğu eğlentilerden kesinlikle kaçınılacaktır. Müdürler başta olmak üzere tüm enstitülerin katılımının sağlanması, programların ve eğlenti içeriğinin öğrencilerle hazırlanması, onların yaratıcılıklarına dayanılması gerekmektedir. Eğlenceler o eğlentiler o hale getirilmelidir ki hazır bulunanlardan herkes bir rol sahibi olarak kendiliğinden eğlentiye katılmalıdır. Şimdi bu da tamamen bir demokratik eğlenti anlayışıyla bir ortak ruh bir ortak duygusallık yaratılması için getirilmiş çok önemli bir yöntem. Birazdan vakit kalırsa bunun tam tersinin nasıl uygulandığının bir tipik örneğini vermeye çalışacağım.

Bir başka çok önemli husus, aynı zamanda bir ekonomik işletme olan Köy Enstitüleri'nde kooperatif işletmeciliği, son derece demokratik esaslara uygulanan ve çok önem taşıyan bir konu idi. Bu, öğrencilerin sınırlı günlük gereksinmelerini karşılamak için alışkın olduğumuz okul kooperatiflerinden çok farklı bir olaydı. Bunun çok büyük ekonomik boyutları vardı çünkü bu kooperatifler aynı zamanda gene ekonomik boyutu çok büyük olan enstitülerin döner sermayeleriyle iç

içe çalışan kooperatiflerdi ve bunların yönetimlerinde öğrenciler rol alıyordu. En güzel örneklerden bir tanesi Pazarören kooperatif işletmeleridir. Bunu Sayın Gedikoğlu kitabında geniş olarak anlatmış. Yönetim kurulu 1 ğretmen, 1-3 köylü ve 3-4 öğrenciden oluşuyor kooperatifin ve 1200 ortağı var. Bu 1200 ortağın içerisinde çevreden köylüler de var ve ekonomik açıdan çok büyük bir kapasitesi var kooperatifin. Yıllık genel kurullarının iki gün sürdüğünü ve son derece tartışmalı, eleştirili geçtiğini ve o gün okulun tamamen bir değişik bir havaya girerek tamamen demokratik şekilde kooperatifin nasıl işletileceğinin öğrencilerle ve köylülerle birlikte kararlaştırıldığını anlatıyor uzun uzun. Aynı şey, eğer biz Köy Enstitüleri'ni sadece Köy Enstitüsü olarak değil de köy okullarından başlayarak, köy bölge okulları gibi kademeli birimleri de birlikte düşünerek alırsak, böyle bir sistem olarak düşünürsek, aynı ekonomik işletmelerin, demokratik işletmelerin köy bölge okullarında ve köy okullarında da köylülerle ortak olarak kurulmaya çalışıldığını görüyoruz. Bunların yönetimi de tamamenye olan köylülerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin katılımıyla gerçekleştiriliyor. Ayrıca Köy Enstitüsü ve Köy Okulları teşkilat kanunuyla getirilen yönetim kademeleindeki bazı düzenlemelerin de demokratikleşme açısından çok büyük önemi var. Örneğin ile ve il bazında kurulan disiplin kurullarına seçimle ğretmen, eğitmen ve gezici baş ğretmen katılımı var bu konuda. Yani bir yerde yönetimin demokratikleşmesi söz konusu. şimdi sonuç olarak ben şunu söylemek istiyorum; Köy Enstitüleri'nde bütün bu uygulamalar demokratik iş ve yaşam ortamının doğmasını sağlamıştır. Bir araştırmacı şöyle diyor: "Enstitüler de çoğu geleneksel okullar gibi yönetim ve demokrasinin karikatürü olmamıştır, demokrasiyi kurum ve kurallarıyla eğitime aktarmayı denemişlerdir diye bir şey var". Sonra ne oldu? Sonra ne olduğunu bana göre iki ilginç örnekle anlatacağım. Katiyen o sonraki dönemde çalışmış insanları rencide etmek için veya ktlemek için söylemeyeceğim bunları ama anlayış değişikliğinin tipik örnekleri olduğu için söyleyeceğim. 1948'te Bakan Tahsin Banguoğlu bakanlıkta 60 kişilik bir toplantı yapıyor. Yapılması dşn-

len şûraya hazırlık toplantısı bu ve bu konulardan bir tanesi okullarda demokratik yönetim, demokratikleşme. El yazısıyla tutulmuş bir not var o toplantıyla ilgili ve demokratikleşmeyi savunan konuşmacıların sözünü keserek bakan şöyle diyor: "Kendi kendini yönetim konusunu ben öyle anlamıyorum. Okulda esasen vasilik vardır, böyle anlıyorum." Yani vesayet vardır daha da Türkçeleştirsek gençler için öğrenci kendi aklını kullanmaya yeterli bir kişi değildir, o ancak başkaları tarafından yönetilmelidir anlayışı. Burada ilginç olan öteki uygulama da, Köy Enstitüleri uygulamasının tek parti döneminde demokratik olmayan bir dönemde yapıldığı halde bu söylemin demokrasinin getirildiği savunulan bir dönemde yapılmış olması. Çok partili rejime geçilmiş ama Milli Eğitim Bakanı böyle düşünüyor. Bir ikinci örnek İlköğretim dergisinden aldığım örnek, bir haber. 1950'li yıllarda bir Köy Enstitüsü'nde bir tören yapılıyor. Okul müdürü kürsüde konuşmasını yapıyor ve bir şiir okuyor. Hep bildiğimiz Ziya Gökalp'in çok başka ortamlarda yazılmış bir şiiri:

"Ahlak yolu pek dardır
Tetik dur önü yardır

Sakın hakkım var deme" der demez enstitü öğrencilerinin hepsi hep birden ayağa kalkıyorlar salonda. Daha evvelden öyle düzenlenmiş olay. Hak yok vazife vardır diye bağıryorlar ve her dörtlüğün okunuşunda bu gösteri tekrarlanıyor. Şimdi demin anlatmaya çalıştığım eğlenti ve tören anlayışıyla bu anlayış arasında çok büyük bir fark var. O zaman hem hak var hem görev var enstitülerde. Ama şimdi hak kalıyor sadece görev kalıyor. Çok teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Biz de Sayın Tonguç'a çok teşekkür ediyoruz. Köy Enstitüleri'nde demokratik bir iş ve yaşam ortamının olması, oluşması ve uygulanması biçiminde özetleyebileceğimiz açıklamalarını birtakım genelgelerle, duyurularla ve uygulamalarla, çok somut, canlı bir şekil-

de aktardı. Öğrencinin görüşlerinin alınması, eğlence hayatı, eğlenti programları ve işletmecilikle ilgili uygulamalarda bile öğrenci görüşünün alınması, hatta öz yönetim uygulaması üzerinde durdu, canlı, somut örneklerle birlikte. Tekrar teşekkürler ediyoruz.

Engin TONGUÇ : Rica ederim.

BAŞKAN - Ve efendim bu sabah oturumunun, birinci oturumuzun son bildirisine geliyoruz. Konumuz Köy Enstitüleri ve Dış Dünya. Konuşmacımız Prof. Dr. Ersoy Taşdemirci. Köy Enstitüleri ile ilgili olarak değerli konuklar, değişik, çok farklı açıklamalara tanık oluyoruz. Dünya eğitim ansiklopedilerinde model olarak bir Türk buluşu, özgün bir Türk modeli olarak söz edilir. Bir kesim bunu savunur. Bazıları da bu modelin dışarıdan alınma bir model olduğunu, hiç de öyle özgün yanlarının bulunmadığını söylerler. Acaba bu konularla ilgili olarak Sayın Taşdemirci neler söyleyecektir, bizi nasıl aydınlatacaktır? Buyurun efendim.

Ersoy TAŞDEMİRCİ - Teşekkür ederim. Sayın Başkan, değerli izleyiciler, sözlerime başlarken hepinizi saygıyla selamlarım. Köy enstitüleri ve dış dünya. Gerçekten de Köy enstitüleri üzerinde dış dünya konusu Türkiye'de de çok tartışıldı ve çoğunlukla da sansasyonel nitelikteki tartışmalardır. Köy Enstitüleri ve dış dünya başlığı altında Köy Enstitüleri fikrinin doğmasında ve gelişmesinde dış dünyadan gelen etkiler ile Köy Enstitüleri'nin dış dünyaya yaptığı etkiler ana hatları ile incelenmektedir. Önce Köy Enstitüsü fikrinin doğması ve gelişmesinde dış dünyadan gelen etkiler üzerinde duracağım. Bilindiği gibi Türkiye'de bazı yazarlar Köy Enstitüleri'nin orijinal hiçbir yanı olmadığını ve bazı ülke okullarının taklidi olduklarını iddia etmişlerdir. Taklit edilen ülkeler olarak da Bulgaristan, Meksika ve Sovyet Rusya gösterilmiştir. Evet, her şeyden önce o dönemde Bulgaristan konusunu ele alacağım. Bulgaristan'da köy ve şehir için ayrı okul ve ayrı öğretmen uygu-

30.

laması mevcut değildir. O 30'lu yıllarda Bulgaristan maarifi üzerindeki yayınları taradığımda Bulgaristan eğitim sisteminde köy için ayrı okul ayrı öğretmen , şehir için ayrı okul ayrı öğretmen uygulaması mevcut değildir. Ayrıca öğretmen okulları ,ilköğretim kurumları için öğretmen yetiştiren okullar, ortaokullar üzerinde 5 yıllık öğrenim vermektedirler ve öğretim programlarında da Türkiye'de 1950'den önceki ilk öğretmen okullarında uygulanan programlarda yer alan derslere benzer dersler vardır. Tam tersi Bulgaristan'daki öğretmen okulları bizim ilk öğretmen okullarına benziyor. Gayet tabii benzerliği lazım çünkü ikisi de Avrupa'dan alınmış modellerdir. Ancak Bulgaristan'da Köy Enstitüleri'ne benzer bir husus var, tek bir faktör. O da içeriğine girildiği zaman tamamen ayrı olduğu görülmektedir. Bulgaristan'da ilkokul öğretmenlerinin maaşları dışında ilk okulların inşaat, tamirat, aydınlatma, temizlik, müstahdem ücretleri gibi masraflar cemaatler tarafından karşılanıyor, halk tarafından karşılanmaktadır. Cemaatler bu masrafları karşılamak için tarla, bağ, bahçe, mera, dükkan, değirmen, fırın, otel, ev, taş ve tuğla ocakları gibi gayri menkuller çalıştırmaktadırlar. Bu gayri menkuller okulların mülkiyetindedir ve bu gayri menkullerin işletilmesi için okul fonları kurulmuştur. Eğer bir zorla bir ilişki kurulmak istenirse, sadece Bulgaristan'daki okulların gayri menkullerinin olması. Çünkü Köy Enstitüleri'nin de geniş bağları, bahçeleri, tarlaları var idi, daha doğrusu okulların. Köy okullarının ve ayrıca Köy Enstitüleri'nin kendilerinin. Tek ilişki kurulabilirse bu yönüyle kurulur. Bunun dışında her hangi bir ilişki görülmemiştir. Yine tam tersi Bulgaristan'da da muallim enstitüleri adıyla okullar var. Ancak bu muallim enstitüleri ilk öğretim kurumlarına öğretmen yetiştiren kurumlar değil, orta okullara öğretmen yetiştiren kurumlardır. Prodinnazya diye ortaokullar var, onlara öğretmen yetiştiriyor. Bunların programlarını inceledim. Bu programlar da bizim eğitim enstitülerinin hemen hemen aynısı. Yani Köy Enstitüleri'ne değil, eğitim enstitülerine benziyor program bakımından.

İkinci unsura gelmek istiyorum, Meksika örneği. Türkiye'de Köy Enstitüleri denemesi üzerinde Meksika'daki köycülük hareketinin etkili olduğu fikri ileri sürülmektedir. Nusret Kemal sonradan soyadını aldığı zaman Köymen olmuş, hepimiz yakından tanıyoruz hocamızı, tarafından 1934 yılından itibaren yayınlanan halkçılık ve köycülük, Meksika'da köycülük, köycülük rehberi, köycülük esasları, köycülük programına giriş, Türk köyünü yükseltme çareleri, cemiyet teşkilâtlanmasına "Köy ve Şehir" adlı eserlerinde Meksika ile Türkiye'nin fiziksel ve sosyal şartlarının birbirine benzediğini, Meksika'da 1910 yılında yapılan inkılâp ile Türk inkılâbı arasında benzerlikler bulunduğunu ve bu inkılapların her ikisinin de köyden başlattığını vurgulayarak, Meksika'daki köy öğretmen okulları teşkilatının Türkiye'deki köy okulları ve öğretmen yetiştirme sistemi için örnek alınabileceğini ileri sürmüştür. Açıkça söylemiştir de yani bunu şeye redde de gerek yoktur. Gerçekten de Türkiye'de eğitim kursu denemesi ve Köy Enstitüsü hareketiyle Meksika'daki köy öğretmen okulları arasında bazı benzerliklerin bulunduğunu müşahade ediyor yayınlarda. Ancak bunun bir kopya veya bir taklit değil, bazı unsurların bizim sistemde de mevcut olduğunu görüyoruz. Ancak bunun bir taklit değil sadece olsa olsa bir bazı noktaları için ilham kaynağı olabileceğidir. Esas üzerinde durmak istediğim ve Türkiye'de de çok tartışıldığı, hatta bir ölçüde de kapanmasına etkisi olduğu Sovyet etkisi konusu. Sovyet Rusya meselesine gelince bilindiği gibi ki belki çoğunluk bilmiyoruz, bilindiği üzere Sovyet Rusya maarif komiserliği ki Milli Eğitim Bakanlığı'nın daveti üzerine bir Türk öğretmenler grubu 29 Ağustos-20 Eylül 1936 tarihleri arasında Rusya'ya gitmiştir. 23 gün devam eden bu inceleme seyahati sırasında başta Moskova, Leningrat olmak üzere önemli merkezlerdeki eğitim ve kültür kurumları gezilmiş, görülmüş ve incelenmiştir. Bu seyahate katılanların her biri döndükten sonra Sovyet Rusya'nın eğitim ve kültür hayatı hakkında Türkiye Cumhuriyeti Kültür Bakanlığı'na ki o zaman Milli Eğitim Bakanlığı'nın adıdır, ayrı ayrı rapor vermiştir. Ayrıca Kültür Bakanlığı bu seyahate katılan bazı öğretmen ve öğretim üyelerinden

Sovyet Rusya'nın eğitim ve kültür hayatı hakkında verilen bu özel raporlardan hareketle eğitim ve kültür hayatının her bir bölümü hakkında ayrı raporlar hazırlamalarını istemiştir ki ben bu raporlara 1947 yılında yanan Milli Eğitim Bakanlığı arşivi hepimiz biliyoruz, bakanlık binası 1947 yılında yandı, o arşivden kalan kalıntılar üzerinde bir tesadüfün eseri olarak ulaştım. **Sovyet Rusya'da Yüksek Eğitim ve İlim Hayatı Hakkında Rapor.** Bu seyahate katılan İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Medeni Hukuk Öğretim Üyesi Prof. Dr. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu tarafından hazırlanmış ve o zamanın Milli Eğitim Bakanlığı Yüksek Öğretim Genel Müdürü Cevat Dursunoğlu'na özel olarak gönderilmiştir. Hıfzı Veldet Velidedeoğlu tarafından hazırlanan bu raporun esas metni 22 sayfadır. Bir sayfa içindekiler listesi, bir sayfa da raporun ilişik olduğu 18.03.1938 tarihli takdim yazısıdır. Bu belge toplam 24 sayfadır. Bu seyahat sonunda Sovyet Rusya maarifi hakkında hazırlanan ilköğretim kısmı ise bunu özellikle vurgulamak istiyorum, gizli saklısı da yoktur. Kültür Bakanlığı dergisinin Ocak 1937, sayı 20-21'inde yayımlanmıştır, Sovyet Rusya'da ilk öğretim kısmı. Şimdi bu raporlar ne ifade ediyor? Bu raporların ikisi de elimizdedir. Gerek yüksek tahsil hakkındaki rapor, gerekse ilköğretim hakkındaki rapor. Orta öğretim hakkındaki rapora henüz ulaşamadım bütün incelemelerime rağmen. İncelediğim zaman şunu görmekteyim. Önce rapor bir defa Sovyet Rusya'daki eğitim sistemi hakkında neler söylüyor? Bir defa detaylara girmeyeceğim çünkü zaman da sınırlıdır. Şunu söylerim iki raporu birlikte değerlendirdiğim zaman şunu gördüm; Sovyet Rusya'da da aynen Bulgaristan'da olduğu gibi köy ve şehir için ayrı okul, ayrı öğretmen yetiştirme uygulaması mevcut değildir. Bunu özellikle vurguluyorum. Sovyet Rusya'da köy için ayrı okul ayrı öğretmen yetiştirme sistemi mevcut değildir 36'da. İlginçtir ki iki tane öğretmen okulları var. Bir pedagoji teknikimleri, bunlar ilkokullara öğretmen yetiştiriyorlar. Pedagoji enstitüleri, programları raporlardan incelendiği zaman tam tersi bizim demin söylediğim gibi, Bulgaristan örneğinde olduğu gibi ilk öğretmen okullarının programlarına benziyor ve üstelik bu pedagoji

enstitüleri, köylerde değil, kırsal bölgelerde değil, tam tersi kent merkezlerinde kurulmuşlardır. Yine Yüksek Pedagoji Enstitüleri var, bu da orta öğretim kurumlarına, liselere öğretmen yetiştiriyorlar, bunlar da aynı şekilde büyük merkezlerde , Leningrat Moskova, Odesiya gibi büyük merkezlerde kurulmuşlar ve burada da bunların programlarını incelediğimizde bizim yüksek öğretmen okulu programına benzediği görülmektedir.

Köy Enstitüleri'nin lehinde olanlar yani bırakın aleyhinde olanları, lehinde olanlar dahi zaman zaman Köy Enstitüleri fikrinin temelinde işte Sovyet modelindeki üretim okulu sisteminin yattığını ileri sürmektedirler. Bu meseleyi kısaca özetlemek istiyorum. Pestalozzi iş eğitimi akımını ileri sürdükten sonra Avrupa'da iş eğitimi akımı 20.yüzyılın başlarında iki kolda gelişti. Biri iş okulu modeli bu batı blokunun, Amerika başta olmak üzere Batı Avrupa'nın modeli idi. Bir diğeri ise üretim okulu idi ki bu da Sovyet Rusya modeli idi daha sonra doğu bloku ülkelerinde de uygulandı. Şimdi buradaki iki sistem arasındaki farka dikkati çekmek lazım. İş okulu akımının dayandığı fikir Pestalozi'nin iş eğitimi akımıdır ama aynı zamanda yine Avrupa'da başlatıcısı J.J.Rousseau olan çocuktan hareket akımı var pedagojide. O çocuktan hareket akımının üzerine de oturmuştur. Oysa Sovyet modelinde geliştirilen üretim okulu modeli ise yine bu da iş okulu Pestolozi'den hareket eder, ancak bünyesine Marksizmi, Leninizmi alır. Marksist ve Leninist ideolojiyle telif edilir ve ideolojik bir renk verilir. Bunun da en önemli temsilcileri Sovyet Rusya'da Blonski'dir, Makarenko'dur veya Lenninham Krupskaya'dır. Şimdi yine raporlara geri döneceğim. 1936'da Sovyet Rusya'da okuma-yazma oranı %90, Hızlı Veldet'in tespit ettiği rakam bu ve o dönemde aynen raporda diyorki Sovyet Rusya'nın sorunu köy sorunu değildir. Sovyet Rusya'nın sorunu endüstrileşmedir. Oysa bizim Köy Enstitülerimize hakim olan şey bir defa köy sorunudur ve tarım eğitimidir, küçük el sanatları eğitimidir. Oysa Blonski'de veya Sovyet modelinde esas işlenen konu endüstriyel iştir,fabrikasyon iştir,

uzaktan yakından alakası yok. Ha gelelim iş okuluyla ilişkisi nedir? Aslında bu konuyu biraz önce hocamız da vurguladı, Fay Kirby bunu çok iyi değerlendirmiştir. Türkiye'deki iş Köy Enstitüleri aslında farkına varmadan Türkler öyle diyor, farkına varmadan apayrı bir sistem geliştirmişlerdi ama biz zorla götürüyoruz illa bir modele yamanmak istiyoruz. Türkay'ın ifadesi böyle diyor Türkiye diyor farkına varmadan üretim okulundan da farklı batıdaki iş okulundan da farklı ayrı bir model geliştirmişlerdi. Bunu vurguluyor açıkça. Evet şimdi bunu dikkatle inceleme artık o duygusal hamasi şeylerden sıyrılmak arınmak lazım, üzerinden 60 yıl geçti evet ve ben en sonunda şunu söyleyeyim, sonra Sovyet sistemindeki üretim ile Türkiye'deki üretim çok farklıdır. Üretimin içeriğine inmek ayrı, tahlil etmek ve ideolojik boyutuna inmek lazım. Köy Enstitüleri biraz önce bütün konuşmacılara da teşekkür ederim özellikle vurguladılar. Bunun bir Kemalist boyutu var. Köy Enstitüleri hareketi bir bütündür, evet dışarıya etki ve en sonunda hatta bir şey olarak üçüncü model olarak illa bir isim bulmak ihtiyacını da hissediyoruz biraz da maalesef böyle bir ihtiyaç da hissediyoruz. Benim şahsi kanaatim de incelemelerin sonucunda Köy Enstitüleri'ne illa bir model demek gerekirse böyle üçüncü bir modeldir, üretici iş okulu modelidir. Üretim ile işi birleştirmiş ama Sovyet modelinde birleştirmemiş, Kemalist ideolojiyle birleştirmiş, demokratik ilkelerle birleştirmiş ve kendi bünyemize uydurmuştur ve bunu ilk defa da vurgulayan Fay Kirby ve dışarıya tanıtan kimlerdi? Dışarıya tanıtan Demokrat Parti döneminde Türkiye'ye davet edilen Amerika'lı eğitimcilerdir önce aslında, haklarını da teslim etmek lazım. Kim bunlar? Lehide konuşanlar da var aleyhinde konuşanlar da var. Mesela Kate Waford ilköğretim, köy eğitimcisi, aleyhinde konuşmuş. Çünkü Kate Waford Köy Enstitüleri'nin orijinal şekliyle bir türlü karşılaşmamış, yüzleşememiş çünkü o geldiği zaman Köy Enstitüleri'nde bir hayli değişme söz konusuydu. Fazla nüfuz ettiğini söylemem. Yine halk eğitimcisi Watson Dickerman var, kendisi de Unesco'nun uzmanıdır da aynı zamanda. Toplum kalkınması uzmanı, köy eğitim uzmanı, objektif bir şekilde konuya yaklaşıyor,

diyor ki Köy Enstitüleri ilginçtir, ne yönüyle ilginçtir diyor, Köy Enstitüleri diyor benim için bir eğitim kurumu. O tabii halk eğitimcisi olduğu için konuya o açıdan bakıyor, bir ilköğretim kurumu, ilköğretime eğitimci öğretmen yetiştirme açısından ziyade diyor, beni en çok büyüleyen yanları diyor halk eğitimidir diyor. Bir defa diyor öyle bir vazife aşkı, öyle bir idealizm veriyor ki bunun önünde eğilmemek mümkün değil. Bütün bu az gelişmiş ülkelere bu Köy Enstitüleri'nin köye hizmet, köyde genel görev yapma aşkı ve bilinci nasıl aşılanıyor? Bunun incelenmesi lazım, diğer ülkelere de örnek olarak önerilmesi lazım, Watson Dickerman diyor bunu. DP döneminde çağırılıp da rapor istenen insan bunu diyor, diğer ülkelere de örnek olarak alınması lazımdır. Ana hatlarıyla toparlayayım. Yine Fay Kirby konuyu ben şimdi tam olarak söylüyorum, bu eğitim kurumlarını birlikte kurduk. Zaten Kirby öyle diyor, diyor ki; bu kurumlar bir partinin malı değildir bir defa. Bir bakanın da emriyle kurulmuş kurumlar da değildir. Bir kişinin de eseri değildir. Bu bizim doğu toplumlarımızın, hepimizin genel bir eğilimi var maalesef. Böyle çok büyük kurumları, çok büyük işleri bir kişiye mal ederiz, ondan sonra o kurumların küçücük bir hatasını bir zayıfını da gördüğümüz zaman o kurumların şahsında bir defa kişileri yermeye başlarız; bu yaptı ya bunu bu. Yahu kardeşim koca kurumun faturasını bir kişiye niye çıkarıyorsunuz? Atatürk işte görüyoruz demokrasiyi Türkiye'ye Atatürk getirdi e tamam Atatürk getirdi, şimdi demokrasiyi yürütemiyoruz, a tamam Atatürk, kabahat Atatürk'ünmüş demek ki. Demokrasinin sıkıntılarını Atatürk'e fatura etmeye çalışıyoruz, başka başka rejimler arıyoruz. Şimdi bu anlayıştan sıyrılmak lazım. Mutlaka Köy Enstitüleri hatta merhum Hıfzırahman Raşit Öymen şöyle dedi, dedi ki; Köy Enstitüleri hareketinin anlaşılması için meşrutiyetten itibaren, o köye ayrı köye okul ayrı öğretmen konusunu işleyenleri de hatırlamak lazım meşrutiyetten beri Türkiye'de bunlar işleniyor, nerelerde işleniyor batıyla kontak noktalarını teşkil eden öğretmen okullarında; Üsküp öğretmen okulunda, Manastır öğretmen okulunda, Selanik öğretmen okulunda, İstanbul öğretmen okulunda. Bu tartışmalar var. Daha 1912'li

yıllarda ve arkasından geliyor John Dewey, arkasından Fuat Günduzalp, arkasından Halil Fikret, arkasından Emin Soysal ve Tonguç ve Tonguç. Tonguç nasıl ki Atatürk o Türkiye'deki milli bilinç hareketini, milli mücadele ruhunu, kuvayı milliye ruhunu birleştirdi, örgütlü orduya çevirdiyse Tonguç da bu Türkiye'de köy kalkınması, köy eğitimi hakkında söylenenleri, yazılanları kendi dehasında birleştirdi, Köy Enstitüleri'ni oluşturdu. Konuyu böyle değerlendirmek lazım bu onun değerini küçültmez tam tersi büyütür. Hıfzı rrahman şöyle diyordu Köy Enstitüleri için merhum şöyle diyordu aynen: "Saffet Arıkan'ın büyüklüğü neydi? Tonguç'u keşfetmesiydi. Tonguç adeta Köy Enstitüleri için yaratılmıştı." Saygılarımı sunarım.(Alkışlar)

BAŞKAN - Biraz da heyecan dolu açıklamaları ve yaptığı, verdiği bilgiler dolayısıyla değerli konuşmacımıza çok teşekkür ediyoruz. Köy Enstitüleri'nin dış dünyadan etkilenmesi ve dış dünyayı etkilemesi konuları üzerinde durdu. Hiç de bir kopya, taklit olmadığını, Bulgaristan, Meksika ve Sovyetlerdeki benzerleriyle bir ilişkide bulunmadığını, doğrudan doğruya bir kopya, bir alınma, taklit anlamında ilişkilerinin bulunmadığını vurguladı. Bazı yabancı eğitimcilerin lehte ve aleyhte görüşlerinin olduğunu ama genel yaklaşımın özellikle Fay Kirby'nin, bunun özgün bir Türk modeli olduğunu belirttiklerini vurguladı konuşmacımız. Tekrar teşekkür ediyoruz ve değerli konuklar, huzurunuzda ben dört konuşmacımıza da ayrıca teşekkür etmek istiyorum, zaman konusunda gösterdikleri titizlik için, bize gösterdikleri anlayış için. Elinde program olanlar görecektir, programı gözden geçirdiğimizde 5 dakika önden gidiyoruz, geride kalmış değiliz. Şimdi sözü siz değerli konuklara bırakmak istiyoruz. Sorular ve katkılar bakımından görüşlerini rica edeceğiz. Önce söz almak isteyenleri yazmak istiyorum. Sayın Feyzi Öz. Başka efendim, söyler misiniz?

"Mustafa Asım Işıl"

BAŞKAN - Asım Işıl, tamam başka var mı efendim, lütfen adınızı, evet çok ünlü bir konuğumuz da var, Sayın Gülsün Bilgehan. İsmet Paşa'nın torunudur kendileri efendim. Buradan biri vardı alamadım bağışlayın, söyler misiniz efendim adınızı? Mehmet Sevindi, tamam Faik Bozkurt da yazıldı efendim. Başka galiba göremiyorum bir kişi daha arkadan, lütfen

"Ali Sait Okşar"

BAŞKAN - Tamam. Efendim altı dinleyicimizin soru sormak ve katkıda bulunmak üzere söz almak istediğini belirledik. Şimdi sırayla kendilerini buraya davet edeceğiz. Ricamız şu değerli konuklar, 12.20'de bitirmeye çalışacağız, o nedenle altı kişi ikişer dakika derssek, ikişer dakika da hemen hemen bunlarla ilgili açıklamalara, konuşmacılarımızın yapacağı, vereceği cevaplara süre ayıracağız. Bu şekilde zamanımızı yine düzenli, titiz bir şekilde kullanmaya çalışalım. Evet tekrar rica ediyoruz soru soracak, katkıda bulunacak dinleyicilerimizden, mümkün olduğunca kısa, özet şekilde konuşmalarını rica ediyoruz. Buyurun Sayın Işıl.

Asım IŞIL - Sayın Başkanın uyarılarına uymaya çalışacağım ama herhalde uyamayacağım galiba önce söyleyeyim. Sayın konuşmacılarımızın hepsine ayrı ayrı bu emeklerinden ötürü teşekkür ederiz. Gerçekten eski günleri hatırladık yararlandık, çok güzel oldu. Ancak lafı uzatmamak için ben kendi açımdan bu toplantıda elbette ki Köy Enstitüleri'nin bilimsel yönüne ağırlık verildi, o konu işlendi hepsi güzeldi. Ancak Sayın Aydoğan'ın konuşmasını bitirirken bir temennisi oldu yani Köy Enstitüleri açılmalıdır, açılabilir, ondan sonra yani adı böyle olmayabilir ama fakat açılmalıdır, bu iyi bir dilek, yürekte ben de katılıyorum. Ancak sayın dinleyiciler biz Köy Enstitüleri'nin üzerine güller dolu sözleri 60 sene sonra dinlemek için gelmedik, en azından ben öyle gelmedim. Çünkü bu Köy Enstitüleri denen konunun neden bu

kadar tartışıldığını hala neden tartışılmakta olduğunu iyi anlamamız gerekiyor. O günlerde Köy Enstitülerini kuran siyasal gücün sonradan bu okulların olumsuzlukları üzerinde eleştiriler yoğunlaşınca çok önde olan kişilerin sustuklarını, başlarını öne eğdiklerini biz gördük ve Köy Enstitülerinden bahseden bir insan görürsem karşımda samimi söyleyeyim üzülyorum. Çünkü bu sahte aydınların şahıslarımızı ayırık tutarak söylüyorum bu sahte aydınların gerçekten bu ülkenin aydınlığını istemediğini çok iyi biliyorum. Aradan geçen 60 sene içerisinde o kadar suskun kalındı ki Türkiye'nin, Cumhuriyetin yetiştirdiği aydınlar, bu hepsi de belli yüksek diplomalar almış olan aydınlar zamanında bizim yanımızda olmadılar.

BAŞKAN - Şimdi Sayın Işıl başkalarını bırakalım da lütfen soru ve katkı.

Asıl IŞIL - Şimdi aydınların temennisinin yerine gelmesi için en azından siyasal yapıda bir değişiklik olduğunu kendisinin görmesi gerekir ama ben onu görmüyorum.

BAŞKAN - Ama olması koşuluyla dedi onu.

Asım IŞIL - Olması koşuluyla dedi hatta şunu da antr-parantez söyleyeceğim imam hatip okullarının orta kısımlarının kaldırılmasında gösterilen tepki, tepki bile o bölüm insanların büyük bir savunmasıyla karşı karşıya kaldığı halde bu Köy Enstitüleri konusu biraz savsaklanmıştır. Zaman Sayın Başkan uyardığı için ikinci uyarıyı almak istemiyorum.

BAŞKAN - Lütfen.

Asıl IŞIL - Almak istemiyorum ancak eğer konuşacaksak, övgüler düzenleyeceksek onu başka yerlerde yapalım. Fakat bence Köy

Enstitüleri faydalıysa ve bu kurumların şu veya bu ad altında yeniden yani bir yaşama geçirilmesi söz konusuysa, Türkiye’de hangi mihrakların bu hareketi önlediklerini, önleyeceklerini de bilmemiz gerekir. Bir ölçüde hayal kırıklığına uğruyoruz gayet tabii Türkiye’de yaşıyoruz. Türkiye’de bir öğretmenin, bir köy öğretmenin Türkiye’nin siyasi yapısını toplumsal yapısını, ekonomik yapısını değiştirmesi mümkün değil. Çünkü yukarıda olan kişi talimatını verdiği zaman bütün güzel eylemler bir yerde duruyor ve hepimiz de sesimizi çıkarmadan bu büyük yüce görüşü alkışlamaya başlıyoruz ve ondan sonra da ah şöyle oldu vah böyle oldu gibi yaklaşımlar içinde kendimizi tatmin ediyoruz. Bence Türkiye’de kavga siyasi yönüyle birinci planda ağırlık kazanıyor. Köy Enstitüleri’ni kuran iki üç pırlanta gibi insanı tabii şimdi saygıyla anıyoruz fakat bu büyük insanların bile gücünün bir yerde durduğu, yetmediği kendilerinin yalnız bırakıldığı gerçeğini de biliyoruz. Ondan sonra da şöyle olsaydı böyle olsaydı tarzındaki dualarla da bu işlerin olmayacağını lütfen anlayalım artık. Ömrümüzün sonuna doğru geldik hala gerçekleri anlamaktan uzak duruyoruz yani korkmayalım kimden korkuyorsunuz ben anlamıyorum yani. Sayın Başkan evet senin de zamanını almış olmayayım...

BAŞKAN - Teşekkür ediyoruz efendim

Asım IŞIL - Özür dilerim ama konuya bu açılardan da bakmakta fayda var, saygılar sunarım efendim.

BAŞKAN - "Teşekkürler efendim (Alkışlar), efendim soruları ve katkıları alacağız ondan sonra konuşmacılarımız tümünü birden karşılamaya çalışacaklardır. Zaman açısından da bu daha uygun olacak. Sayın Feyzi Öz hocam buyrun.

Feyzi ÖZ - Sayın Başkan, sayın konuklar, Türk Eğitim Derneği Yönetim Kuruluna ve Bilim Kuruluna teşekkürlerimizi sunmakla sözle-

rime başlamak istiyorum. Böyle değerli konuşmalarla hem bilgileniyoruz hem eserleriyle bütün ülkeyi aydınlatıyor, kamuoyuna bilgi veriyorlar. Ayrıca Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfına da teşekkür ediyoruz. Bir haftadan beri düzenli çalışma içindeler. Efendim ben Köy Enstitüsü ilham kaynağı olarak devam etmekte olduğunu biliyorum içinde yaşadığın olaylarla ve bunun sonunda da bir soru yöneltmek istiyorum. İlk önce bir Türk modeli olan Köy Enstitüsü'nün Fevzi Ertem tarafından Siyam'a götürüldüğünü ve Asya ülkeleri için de bir ilham kaynağı olduğunu, Asya ve Okyanus ülkeleri Milli Eğitim Bakanlığı müşaviri olduğum, danışman olduğum sırada bizzat seyrettim, bizzat müşahede ettim. O bakımdan Türk modeli oralara kadar gitti ve oralarda halen izlerini görüyoruz 1990'lı yıllarda ve de Amerika'da Minnesota Üniversitesi'nin bir raf dolusu kitabının Köy Enstitüleri ile dolu olduğunu da bizzat gördüm ve orada da Amerika'daki sərbölgelerine yani gecekonda ve kırsal bölgeye Köy Enstitüsü modelinin uygulanması gerektiğine ait çok yazı okudum. Elimde bunların fotokopileri mevcuttur ve de bu değerli kuruluşun ilham kaynağı devam ediyor. Bir gün yolunuz düşerse Anadolu Üniversitesi'ne Eskişehir'de gezin. Orada bir üniversitenin nasıl Köy Enstitüsü fikrinden istifade ettiğini göreceğiz. Anadolu Üniversitesi kendisine yeterli bir üniversite. Bütün onarımlar oranın atölyesi tarafından çocuklarıyla birlikte yapılmakta seralar, bahçeler hep oranın emeğiyle seralarından aldığı fidanlarla yapılmakta ve de Rektör Yılmaz Büyükerşen çocuklarla birlikte tulum giyerek üniversiteyi ağaçlandırmaktadır. Kendine yeterli bir üniversite modeli ve de oradan Süleyman Demirel Üniversitesine geçin, diğer üniversitelerde de vardır ama benim gördüğüm ve de öğretim üyeleri ile birlikte öğrenciler ağaçlar dikiyorlar ve üniversiteyi öğrenciler çalıştırıyorlar ve Köy Enstitüleri'nin modelini yaşayan unsurları, ve de Türk ordusunda yaşayan durumu görmeli kıvanç verici. 1960'ta başlayan okuma-yazma ve genel kültür seferberliğinde Köy Enstitüsü modelinin aynen orada da uygulandığını görüyoruz. Bir dershanede okuma-yazma, genel kültür, bitişik dershanede tarım ve hayvancılık ve bitişik dershanede teknik

eğitim. Amerikan Cumhurbaşkanı Johnson Türkiye'ye geldiği zaman yüzü aşkın medya mensubu ile büyük hayranlık içerisinde oldu ve Newyork Times gazetesinin başyazarı aynen şunu söyledi: "Bu bölgeleri avucumun içi gibi bilirim, bu bölgelerdeki orduların birçokları halkın gözünü kapatmak için kullanılıyor ama Türk ordusunu görüyorum ki onlar halkın gözünü açmak için, halkın hayatını güzelleştirmek için böyle güzel modeller yapmışlar" ve bu bütün gazetelerde ve batı yayınlarına yayınlandı ve de daha da ileri gidildi. Manisa'da Tümgeneral Mithat Ceylan sadece kuru bilgiyle olmaz dedi ve de ahır yaptırdı ineklerle birlikte ellerin tatbikatını yaptırdı, koyunlar aldı. Böylece bazı arkadaşların artık 53'de veya bir süre sonra Köy Enstitüleri fikri bitti şeyine katılmıyoruz ve bu devam ediyor. Şimdi bu güzel heyecanın bu güzel ilhamın devam etmesi daha da etkili devam etmesi için sorumu yöneltmek istiyorum, sorumu yöneltiyorum. Acaba bu değerli kuruluşlar hakkında uygulama bilgileriyle birlikte YÖK'e bir rapor verilse, Milli Eğitim Bakanlığı'na, Genelkurmay'a, orduya bir rapor verilse bu ilham kaynağı olan kuruluşun uygulanabilir ilkeleri neleridir? Ve diğer kuruluşlara bir rapor vererek onları bu fikre yöneltsele nasıl olur acaba, sormak istiyorum, tekrar konuşmacılara ve hepinize saygılar sunuyorum efendim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Çok teşekkürler Sayın Öz. Evet değerli konuşumuz Sayın Bilgehan buyrun efendim.

Gülsün BİLGEHAN - Sayın başkan, değerli katılımcılar, sevgili konuklar. Benim adım Gülsün Bilgehan, ben İnönü Vakfı Başkan Yardımcısı ve sayın başkanın belirttiği gibi İsmet İnönü'nün torunuyum.

BAŞKAN - Ve de vakıf başkanı Özden Toker'in kızısınız.

Gülsün BİLGEHAN - Evet efendim. Evet, İnönü'nün Türk inkılâbının en değerli ve en sevgili eserlerinden saydığı, Köy Enstitüleri'nin

60. kuruluş yıldönümünde Köy Enstitüleri'ni özlemle ve saygıyla bir ke-re daha andık. Bu toplantıyı düzenleyen başta Türk Eğitim Derneği ol-mak üzere tüm kuruluşlara ben de şahsım adına ve İnönü Vakfı adına teşekkür ediyorum. Gerçekten de 1935 yılında Atatürk'ün çalışmalarına katılmasıyla birlikte başlayan bu eğitim ışığı İsmet İnönü'nün şahsi po-litikası olarak neredeyse en yakın çalışma arkadaşları Sayın Tonguç ve Sayın Hasan Âli Yücel'le birlikte başardığı bir ütopi, bir mucizedir bel-ki. Köy Enstitüleri hakkında benim ekleyeceğim çok fazla bir şey yok. Değerli katılımcılar gerçekten de çok bilimsel bir şekilde Köy Enstitü-leri'nin işlevlerini anlattılar. Bugün benim de söyleyebileceğim keşke, keşke Köy Enstitüleri bugüne kadar devam edebilseydi ve keşke Köy Enstitüleri kuruluş yıllarındaki ilkeleri doğrultusunda öğrenci yetiştir-meye devam etseydi keşke, gene keşke diyeceğim, keşke demokrasi-ye geçtikten sonra da milletin efendisi köylü olarak sunulmak istenen köylü vatandaşlarımız da bize zorla okul yaptırıyorlar diye Cumhuriyet Halk Partisine ve İnönü'ye karşı çıkmasalardı, keşke İnönü'ye ve dava arkadaşlarına biraz daha destek verebilselerdi. Olmadı olmadı ve bu-gün yine üzüntüyle görüyoruz ki eğer Köy Enstitüleri işlevlerini devam ettirebilselerdi eminim ki Türk toplumu bugünkü düzeyinin çok üzerin-de olacaktı ve gene bugün endişeyle görüyorum ki demokratik, laik Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı olan, bu cumhuriyetin temeline aykırı fi-kirlerde öğrenci yetiştirmeyi hedefleyen bugünkü bazı tarikatçı okullar neredeyse aynı modeli uyguluyorlar, benimsiyorlar farkında mısınız? Ama onların amacı çok farklı. Bu yüzden Türk Eğitim Derneği gibi ku-ruluşların bugünün Köy Enstitüleri olduğuna inanıyorum. Onlara ve bi-ze düşen görev bize düşen görev aynı amaçla aynı yöntemle öğrenci yetiştirmek. Bize de düşen görev, onları belki Köy Enstitüleri'ni destek-lediğimizden biraz daha desteklemek. Saygılar sunuyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Değerli katkılarınız için çok teşekkürler Sayın Bilge-han. Efendim Sayın Faik Bozkurt, buyrun efendim.

Faik BOZKURT - Sayın başkan, sayın konuklar, değerli dostlar, eğer bir isim düzeltilmesi zannedersem Faik Bozkurt diye geçti oraya galiba. Sait Bozkurt.

BAŞKAN - Pardon Faik diye geçti düzeltiyoruz.

Sait BOZKURT - 1950 Hasanoğlan Köy Enstitüsü mezunuyum. Sayın Tonguç demokratik işleyişten bahsederken ben de kısaca oradaki anılarımı tekrar etmek isterim. Sayın Tonguç ifade buyurdular ki işte toplantılarda o haftanın o ayın etkinliğinin eleştirisi yapılırken değerlendirilirken müdür de toplantıya bir öğrenci gibi katılırdı. Ben şunu da ilave edeyim, toplantıyı o haftanın görevli olan sınıfının başkanı idare ederdi. Okul müdürü de parmak kaldırarak, sınıf başkanına parmak kaldırarak söz ister, görüşlerini bildirirdi. Sonra bir şey daha ifade edeyim çok önemlidir bu, Sayın rahmetli müdürümüz Rauf İnan gidinceye kadar o toplantılarda biz belli bir saygı çerçevesi içerisinde öğretmenlerimizi de eleştirirdik. Bu çalışmalar sırasında öğretmenlerimizin bize katkı sağlamadığını veyahut da yanlış yönlendirdiğini de belirtirdik ama ne yazık ki hükümet değişti, Hasan Âli Yücel bakanlıktan ayrıldı, değiştikten sonra müdür de değişti, müdürler de değişti zaten. Gelen müdür kesinlikle yasakladı bunu. Asla dedi öğretmeninizi eleştiremezsiniz. Sayın Tonguç'tan ve bütçeden bahsetti. Ben 10 ay kadar da Çifteler Köy Enstitüsü'nde kaldım, orada okudum. Orada dışarıdaki panoda, duvar gazetesinin asıldığı, diğer gazetelerin asıldığı panoda o şeyi görmüştüm ben bütçeyi. Çifteler Köy Enstitüsü'nün bütçesi 1947'de 500.000 TL idi, yazmışlardı şeyin altına. Bunu belirteyim bir de kendi özel durumumuzdan bahsedeyim. Biz Hasanoğlan Köy Enstitüsü'nde 48 yılında üçüncü sınıftayken bir gün de gittik, Ata'nın Anıt-kabir'inde bir sınıf olarak akşama kadar çalıştık, bununla da övünüyorum. Gelelim 1946'dan sonraki Köy Enstitüleri'nin yozlaşmasına, birtakım siyaset spekülasyonları halen yapılır. İsmet Paşa rahmetli suçlanır. Siyasal tarihin bu kesitini, bu yakın tarih kesitini karıştıranlar bir yerde

görürler ki 46 seçimlerinden sonra biliyorsunuz Recep Peker başbakan. Recep Peker totaliter yapılı bir kimse olduğu için muhalefetle geçinemedi ve ilişkileri sertleştirdi. İsmet Paşa uyardı, istifa etmesini istedi. İstifa etmiyorum dedi direndi. Ben parti meclisinden şey alacağım, güvenoyu isteyeceğim dedi. Parti meclisi İsmet Paşa'ya karşın Recep Peker'e güvenoyu verdi arkadaşlar. Yani 1942'de,40'daki İsmet Paşa'nın gücü 46'da kalmamıştı. Sağ kesim egemen olmuştu şeye, parti grubuna. Onun için İsmet Paşa'ya o konudaki şeyi biraz ölçüsüz görürüm, eleştiriyi. Bu konuda bu spekülasyonların giderilmesi konusunda katkısı olur diye düşünüyorum. Hepinize saygılar sunarım.

BAŞKAN - Çok teşekkür ederiz efendim, katkılar için teşekkür ediyoruz. Sayın Sevindik, Mehmet Sevindik Hocamız.

Mehmet SEVİNDİK - Efendim ben misafir olarak burada bulunuyorum. Kendim Samsun Terme ilçesindenim. Ladik Akpınar Köy Enstitüsü mezunuyum. Okulumuzun kapatılmasından sonra yani Köy Enstitüsü'nün kapatılmasından sonra bir Köy Enstitülü olarak her sene 17.Nisan'da üzüntülerimizi belirtiriz çevreye. Bunun üzüntüsü içinde yaşadığımızı belirtmeliyim. Çok yerlere konferanslara da gittim, devamlı Köy Enstitülerinin iyiliklerinden bahsederler. Bir nevi bana göre bir geçmiş tarihi anlatırlar. Fakat gelecekte, nasıl yapılması, bugünün şartlarında ne olması lazım geldiğini kimse söylemez. Benim kanım şu; bu kadar bilim adamlarımız, profesörlerimiz, mademki bu okul Türkiye'ye faydalı idi, muhakkak da zaten halkın büyük kısmı da kabul etmektedir. Bu okulların tekrar günün şartlarına uymak suretiyle öğretim durumlarını yükseltmek suretiyle, asli yerlerinde tekrar açılması için acaba sayın profesörlerimiz, bilim adamlarımız diyebilirler mi ki okulların açılmasında fayda vardır, bu okulları açabilirler mi diye sormaktayım. Hepinize saygılar sunarım. (Alkışlar)

BAŞKAN - Çok teşekkür ederim.(dinleyiciler alkışlıyor). Sayın

Sevindik değinmeler oldu, iki üç konuşmacımız bu konuya değindi. Günümüzde de yararlanılabilir, özellikle öğretim yöntemleri açısından, hedef kitle açısından diye. Ama buradaysanız, siz bir kere aramıza hoş geldiniz, şeref verdiniz toplantımıza. Burada olabilecekseniz öğleden sonraki bir konuşmacımızın konusu özellikle bu konuya ayrılmıştır. Günümüzde yararlanma. Buyrun yalnız çok kısa.

Mehmet SEVİNDİK - Bunu dinlemenizi rica edeceğim. Sene 1948-49'du. Okulumuza Amerikan Kültür Heyeti geldi. Ben o zaman son sınıftaydım. Amerikalılar bir hafta okulumuzda incelemeler yaptılar ve bütün arkadaşların da konuşmalarında söylediği gibi hafta sonlarında okulumuzun etkinliklerinden eğlenceler tertip edilir. Oranın heyet başkanı çıktı, okulunuzu bir haftadan beri inceledik, çok memnun kaldık, sizi çok iyi bulduk. Eğer Köy Enstitüleri bu şekilde devam ederse bize yetişmeniz 25 sene içinde olabilir diye söylediklerini bizzat duymuşumdur. Bunu da arz ederim.

BAŞKAN - Çok teşekkür ederiz, sağolun, efendim dinleyicilerimizden gelen son istek. Ali Sait Okşar, Sayın Okşar burada mı? Evet buyurun. Mümkün olduğunca özet olmasını rica edeceğiz.

Ali Sait OKŞAR - Elimden geldiğince zamanı değerlendirmeye çalışacağım. Köy Enstitüleri ve Çağdaş Eğitim Vakfı Yönetim Kuruluna bu tür toplantıları yıldan yıla daha yetkin hale getirmek üzere çalışmalarından dolayı teşekkürlerimi borç bilirim. Sayın başkan, değerli meslektaşlarım, bizlerin konuşmaları hep biz bize oluyor. Burada bir tenkit mahiyetinde değil de temenni mahiyetinde Sayın Vakıf Yönetiminden ricalarım olacaktır. O kısaca şudur; bu denli toplantılara her kurumdan kuruluştan birer temsilci çağırılırsa, fikirlerinizi, Köy Enstitülerinin maksatlarını, etkinliklerini daha güzel duyurma imkanını bulmuş oluruz, bunu gelecek yılki toplantımızda denemelerini talep ederim. Sayın başkan, kıymetli meslektaşlarım 13 yıllık köy hizmetim vardır. 1946-47 İv-46

riz Köy Enstitüsü mezunuyum. 13 yıllık köy hizmetlerimde devletin bana ödediği parayı kat kat ödeyerek anlatmayacağım üretimle devlete ve millete bahşetmiş bir meslektaşınız ve parçanız olarak vicdanen huzur içerisindeyim. Bu arada bir anımı izah etmek isterim. Yıl 1948 Mayıs ayının 16'sı. İlk derse girdiğim saatte şırank diye kapı birden açıldı. Bir delikanlı; öğretmenim ilaç var mı, sargı var mı deyip ağlayarak sınıfı terk ettiğini gördüm. Ben kapının üzerine teftiş yetkilisinden başka kimse ders halinde içeri giremeyeceğini yazıyla yazmıştım. Ama çocuk derhal içeriye girdi. Şöyle bir baktım. Okulun karşısında bir demirci vardı, köyün demircisi, muhtarın da kapısının önü. Orada bir yığınak, koştum vardım. Demirci sırtüstü yatmış, 10 metre kadar meyilli araziden sanki koyun kesmişsin gibi kan akıyor, vardım şöyle bir baktım ben buna ne yapabilirim. Hemen bir sigara yaktım. Onun kan içine de doluyor. Ağızına pamuktan bir tampon yapıp kanı içeriye akmasın. İlk etapta bunu düşündüm. Zaten okulda da bir ecza dolabım vardı. Yok paramla onu da temin etmiştim okula. Hemen pamuğu tampon yapıp ağızına bastıktan sonra, oksijenle yarayı dezenfekte yapıp, çabuk bana ispiro, iğne iplik getirin dedim. Ne olmuş ki demirciye? Örsün üzerinde demiri döverken karşısındaki vargöze vuran herhalde o da nasıl vurduysa, o da kısacık iyi sıkmadıysa, nedense ateşin içinden çıkan kızgın bıçağı şu şekilde ağızına gelmiş üst dudağıyla alt dudağını kesmiş, üstten iki diş alttan da bir diş içeri göçülmüş. Getirdiler bir yorgan iğnesi bir yorgan ipliği bir de ispurta bir tabak. Hemen o yorgan iğnesiyle ipliği saptadım. Onu iğneyle beraber ispiro içinde bir dezenfekte yaptıktan sonra dudaklarına birer kere üst tarafa iki tane dikiş attım, bağladım yani. Bir de alt dudağına bağladım. Etrafına bir tentürdiyot, pamuk, gazlı bez sardım bir de büyükçe. Sargım kağıdı gelmedi, nişanlıyım. Nişanım bana çerez göndermiş o beyaz başörtüsünde, boştu temizdi onunla da sardım ağızını, burun deliğini boş bırakarak. Çabuk bir at getirin, ata semer vurun veya vurmayın dedim. At geldi, ata bindirdim, cep defterimi çıkarıp kısaca Aksaray Hastanesi Operatörü Sayın Fahri, soyadını hatırlayamadım. Fahri Bey abi. "Ben elimden

geleni yaptım sizin kıymetli ellerinize hastayı havale ediyorum, sevgiler saygılar. Eski yol Köy Başöğretmeni Sait Okşar" Defterimden yırttım, al oğlum bunu hastaneye götür. 35 km köy-hastane arası. Yol yok rast gele bir yol işte. Oraya varana kadar adam güçlü pehlivan yapıydı, neredeyse kanla dudacağı birbirine yapışmış dikiş tutmuş yani, öyle bir durum olmuş. Oraya varmış adam, attan indirmişler, Fahri Bey gelmiş bir açmış, biraz da asabi mizaçlı kulakları çınlasın, 40 yıl önce burada görüştüm kendisiyle öpüştük, koklaştık. Fahri Bey biraz da asabi mizaçlı olduğu için adını Deli Fahri koydular. Deli Fahri bağıyor, kim yaptı lan bunu, kim yaptı bunu? Çocuk korkuyor, titriyor benim kağıdı veriyor, tamam. Telefon, kaymakam bey acele hastaneye gel acele bekleme. Kaymakam da Fazıl Atabu, valiliğinde vefat etti Kayseri'de valilik yaptı, Kayserili arkadaşlarımız varsa bilirler. Kaymakam kalkıyor geliyor ilköğretim müdürü acele hastaneye gel, jandarma kumandanı gel, mevcut cemaati çağırıyor. Emniyet amiri gel. Geliyorlar nedir Fahri Bey nedir? Toplanın buraya diyor ictima ediyor güya. İşte köyün öğretmeni işte köyün mühendisi, işte köyün doktoru, işte köyün her şeyi aklınıza ne geliyorsa. Jandarma kumandanı sana ithaf ediyorum; köy öğretmenlerine sahip çık, onların ufak tefek kusurlarından dolayı, onlara yapılan iftirallardan dolayı onları ezmeye çalışma; insanın aklında her şey olabilir. Eğer emniyete düşen bir köy öğretmeni olursa ona insanca muamele et Sayın Emniyet Amirim. Bu öğretmeni nasıl ödüllendirecekseniz ödüllendiriniz, benim personelimden birisi olsaydı bunu yapamazdı belki de. Bu vatandaş kan kaybından da ölürdü. İşte köyün doktoru, işte köyün mühendisi, işte köyün eğitimcisi, kendisine uzun ömür diler, kendisini nasıl takdir edip nasıl ödüllendirecekseniz ödüllendirin buyurun. İşim bitti ben ameliyata başlıyorum diyor, ameliyat ediyor bir çanta dolusu da ilaç dolduruyor, çocuğun eline veriyor. Oğlum dikişlerini öğretmenin alır, dişlerini de kendin yaptırırın hocana selam söyle diyor. Bu benim bir anım vaktimiz varsa bir anım...

BAŞKAN - Bitti bitti.

Ali Sait OKŞAR - Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum.

BAŞKAN - Sayın Hocam çok teşekkür ederim. Ama çok çarpıcı bir anıydı, çok teşekkür ediyoruz, uzun oldu ama çok tatlı olduğu için de kesemedik biz. Çok güzel oldu sağolun., çok teşekkür ederim. Efendim son olarak bir ara parmak kaldırır gibiydi Sayın Müsteşar Yardımcımız söz almak istiyor musunuz? Hayır. Çok teşekkür ediyorum, o zaman yöneltilen soruların hemen hemen hepsi Sayın Aydoğan'la ilgiliydi. O da kısa cevap vermeye çalışacak. Bundan dolayı konuşmalar azıcık uzadı, sorular katkılar uzadı gibi ama çok da güzel oldu, çok da renkli oldu. Değerli dinleyicilerimize katkıları için çok teşekkürler ediyoruz. Ve de şimdi konuşmacılarımıza, söylemek istedikleri var mı sorularla yapılan katkılarla ilgili diye, söz vermek istiyorum, ilk sırayı uygulayacağız. Sayın Aydoğan sizinle başlayalım efendin buyrun.

Mustafa AYDOĞAN - Teşekkür ediyorum, soru soran arkadaşlara çok teşekkür ediyorum. Onlar bizim düşüncelerimize renk katıyorlar. Sayın Asım Işıl arkadaşımın söyledikleriyle benim söylediklerim arasında çok fark yok, bu bir iktidar sorunu diye ben de vurguladım ve dedim ki eğer iktidar isterse o köy ağası da tarikat lideri de, bürokrasinin tembel unsurları da kolaylıkla bertaraf edilebilirdi. İlgimizi o yönde yoğunlaştırmamız gerektiği şeklinde konuştum. Yalnız bir deyim gibi bir şey söyledi, başlarını öne eğdiklerini görüyoruz dedi. Bu başlarını öne eğmek kusurlu kusurunu kabul etmek anlamına gelir biraz. Ben ne İsmet İnönü'nün ne Hakkı Tonguç'un ne Hasan Ali Yücel'in başlarını öne eğdiklerini kabul edemem. Onlar yalnız işi gıdıklayıp azıtmak için bir süre susmuşlardır sonra da yazılarıyla kitaplarıyla bu işin savaşlarını yapmışlardır.

Asım IŞIL - Sayın Aydoğan bir yanlış anlama oldu galiba ben öyle bir şey söylemek istemedim.

BAŞKAN - Evet başkalarıyla ilgiliydi hatta o üç kişiyle ilgili değildi.

Mustafa AYDOĞAN - Öyleyse özür diliyorum yanlış anladığımdan dolayı.

BAŞKAN - Başka kişilerle

Mustafa AYDOĞAN - Tamam ben özür diliyorum o zaman. Milli Eğitim Bakanlığı'na, YÖK'e ve Genel Kurmay'a bir rapor verme sorunu. Genel Kurmay belki değil ama YÖK ve Milli Eğitim Bakanlığı ile ilgili düşünülebilir ama asıl bunları incelemek araştırmak onların da asıl görevi. Belki bizden hiç rapor beklemeden bu çalışmalarını yapıyorlardır. Mehmet Sevindik arkadaşımız gelecekte bahseden yok dedi. Ben bugünkü konuşmamı hep ona iletmeye çalıştım. Yeniden açma sorunu üzerinde durdu. Yeniden açma bir binanın kapısının kilidini açma yahut da kapatma, oraya bir kilit vurma anlamında almıyoruz. O temel ilkelerin yürürlüğe girmesi anlamında anlıyoruz. Kapatmayı da o temel ilkelerden vazgeçme anlamında görüyoruz. Kapatma işlemi bu nedenle 1946'dan itibaren bir süreç olarak başlamıştır. Açılma işlemi de 1935-36'dan itibaren başladığı gibi. Ali Sait Okşar arkadaşımız bizbizimiz dedi gerçekten bu hava bazen var, bazen değil bazı toplantılarda çok var ama bu bile yararlı olabilir. Ben kendim bu tip toplantıları kaçırmamaya çalışıyorum. Her toplantının bir cümlesinden, bir düşüncesinden faydalansam onu kâr olarak görüyorum. Üstelik bu toplantılarımız sadece böyle bu tip toplantılarla kalmıyor, üniversitelere falan da gidiyoruz. Bu ayın şöyle şu anda saptayabildiğim toplantıları şunlar: 11 Nisan'da Hacettepe Üniversitesi'nde öğrencilerle bir açık oturum düzenlendi. 13 Nisanda Türkiye'deki büyük sivil toplum örgütlerinin temsilcilerini konuşturduk gene böyle bir toplantıda. 15 Nisanda Çağdaş Yaşamı Destekleme Derneği 60.yılı kutlama ölçüsünde Hasanoğlan' a bir gezi ve toplantı tertip etti. Gene aynı 15 Nisanda Öğretmen Dünyası Dergisi'nde bir toplantı yapıldı. 17 Nisanda siyasi parti

temsilcileri ve Köy Enstitüleri konulu bir açık oturum, tartışmalı bir açık oturum yapıldı. 18 Nisanda dün Kültür Bakanlığı bunu kutladı. Şimdiye kadar bakanlık olarak da ilk kutlama da diyebiliriz eğer Hasan Âli Yücel'in 100. doğum yıl dönümü dolayısıyla Milli Eğitim Bakanlığı'nın yaptığını saymazsak. Bugün burada bir toplantı yapılıyor. Tabii 16 Nisanda CHP büyük bir toplantı yaptı. 20 Nisanda yarın Hacettepe'de yeni bir toplantı var. 21 Nisanda Orta Doğu Teknik Üniversitesi'nde toplantı var, ve bu hafta içerisinde Türkiye'nin en az 150-200 yerinde bu tip toplantılar yapılıyor. Bizim yönetimdeki arkadaşlarımız yahut da çevremizde olan arkadaşların devamlı konuşmacı isteklerine karşılık veremez hale geldik. Bunu mutlu bir gelişme olarak kabul ediyorum, tabi keşke kapanmasalardı söylemenden açılmaları söylemine yavaş yavaş kaymak gerekir. Kapanmasalardı diyenler acaba şimdi açılmalı düşüncesini de işliyorlar mı bilmiyorum, umarım işliyorlardır ama dediğim gibi açılma bir iktidar sorunudur. Geçen gün Danimarka'dan 30 kişilik bir heyet geldi ve bunlar Köy Enstitüleri hakkında bilgi edinmek üzere birkaç Köy Enstitülü arkadaşla beraber kahvaltıda buluştuk. Onlardan birisinin sorusu şuydu: "Bir öğretmen bu kadar görevi nasıl yapar?" Ali Sait arkadaşımızın yaptığı işte onlara güzel bir yanıt. Köy Enstitülü sağlık memuru değil öğretmen, o öğretmenin tarım alanında, sanat alanında işte böyle sağlık alanında bu işi yapabilmesi istenen, yoksa kendisinin ne operatör olması istenildi ne doktor olması. Tarım alanında da böyle, köylüyü yönlendirmek git şunu yap bunu yap diye. Teşekkür ediyorum sorularınız için.

BAŞKAN - Çok teşekkürler Sayın Aydoğan (Alkışlar), artık daha sonra belki efendim. Efendim Sayın Binbaşıoğlu söylemek istediğiniz bir şey var mı?

BİNBAŞIOĞLU - Efendim bana soru soran olmadı.

BAŞKAN - İyi ki olmadı.

BAŞKAN - Sayın Tonguç eklemeniz gereken bir iki şey varsa.

Engin TONGUÇ - Evet bir iki şey var. Şimdi bana direkt olarak bir şey sorulmadı ama endirekt olarak birtakım şeyler zannediyorum benimle ilgili. Bir kere şunu belirtmek isterim, Köy Enstitüsü ile ilişkisi konusunda hiçbir zaman unutulmaması gereken ve kafalara çakılması gereken bir tarihi gerçek var; İnönü olmasaydı Köy Enstitüleri olamazdı. Ne Hakkı Tonguç'un ne Yücel'in gücü tek başına Köy Enstitüleri'ni kurmaya yetmezdi. Çünkü onlar eğitimcilerdi, asıl siyasal güç İnönü'de idi. İnönü konusunda, İnönü yaptı İnönü niçin yıkılmasına seyirci kaldı diye kişisel bir yaklaşımı da çok yanlış buluyorum. Bilimsel yöntem geçmişte olan çalışmalarda kişilerin öyle hareket etmeseydi böyle hareket etseydi şeklinde bir yaklaşımına elverişli değildir. Bilimsel yöntem, bu insanların hareketlerini niçin öyle olduğunu niçin öyle olmak zorunda olduğunu inceler, onları o hareketlere sevk eden hareketleri inceler. Bilimsel yöntem budur. Bu nedenle o soru çok yüzeysel bir sorudur. Niçin kurdu da sonra seyirci kaldı sorusu. Bundan da kaçınmak gerekir. Bundan bir başka şeye atlayacağım. Köy Enstitüleri meselesinde sanki gökten zembille inmiş gibi iki adam çıkmış yani Ahmet'in devri daim makinası gibi bir şey icat etmişler, o da Köy Enstitüleri olmuş gibi bir yaklaşım da çok yanlıştır. Gerek bilim aleminde gerek sanat aleminde bir ilerleme yapan insanlar kendilerinden evvel yapılmış olanları çok iyi bilmek çok iyi öğrenmek ve özümsemek durumundadırlar. Köy Enstitüleri meselesinde de yapılmış olan budur. Gerek yabancı eğitim hareketleri içerisinde gerek Türkiye'deki eğitim hareketleri içerisinde her türlü eğitimciyle eğitim denen bilime, pedagoji denen bilime getirdikleri katkılardan yararlanılarak yaratılmış bir olaydır Köy Enstitüleri. Bunda herkesin hissesi vardır. Yabancı eğitimcilerin de hissesi vardır, yerli eğitimcilerin de hissesi vardır, akla uygun her şeyi söylemiş olan her eğitimcinin hissesi vardır. Bunu da bu şekilde saptadıktan sonra son bir şey söylemek istiyorum, bu belki biraz şikayet olacak. Haklı olarak dinleyiciler dediler ki şimdiden sonra ne yapıl-

malı bunun planı projesi nerede? Ne yazık ki 1960'dan günümüze geldiğimiz yakın yıllara kadar diyelim ki 10 yıl öncesine kadar bizde bilim adamları bizim üniversitelerimiz bizim eğitim fakültelerimiz Köy Enstitüleri meselesine ilgi duymamışlardır. Bu tespit edilmesi gereken ve şikayet edilmesi gereken bir konudur. Ama öte yandan sevinilecek bir olay da başlamıştır artık Türkiye'de. Bu son dönemlerde görüyoruz ki bilim adamları, eğitimciler Köy Enstitüleri'ne ilgi duymaya başladılar. İşte o özlenen projeleri, tasarıları, ileride ne olacağını saptamasını bu bilim adamlarının yapmaları gerekir. Bu vakfın görevi de değildir, bu işe gönül vermiş ilgi duyan benim gibi amatör insanların da işi değildir. Her hangi bir öğretmenin de işi değildir. Bu bilim işidir ve ancak bilim kurullarında yapılabilir. Bu düşüncelerle dinlediğiniz için tekrar teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Biz de teşekkür ediyoruz Sayın Tonguç ve Sayın Taşdemirci söylemek istediğiniz bir iki cümle var mı, eklemek istediğiniz, çok kısa olarak.

Ersoy TAŞDEMİRCİ - Ben konuşmamda da vurguladım Köy Enstitüleri'nin yaşatılması nasıl olur diye. Önce Köy Enstitüleri'nin demin de vurguladığım gibi bu ideolojik ve siyasi unsurlardan ayıklanması lazım. Çok teşekkür ederim Sayın Tonguç bunu vurguladı. 1925 ve 1940 yılları arasında şöyle bir inceleme yaptım, Kayseri Lisesinin kütüphanesinde yaptım bu incelemeyi. Bir lisenin kütüphanesinde 25 ve 40 yılları arasında, 19.yüzyıl sonlarında ve 20.yüzyılın başlarında çıkan bütün çağdaş eğitim akımlarıyla ilgili telif ve tercüme kitapları var 1925 ve 40 arasında. Bütün batılı eğitimcilerin, bu çağdaş eğitim akımları diye bildiğimiz bütün eğitimcilerin kitapları, ya onlar hakkında kitaplar yazılmış ve ya tercüme edilmiş, kimler? Tercüme edenlerin öz geçmişlerini incelediğimde orta okul öğretmenleri lise öğretmenleri, bunlar. Bunları anlarsak Köy Enstitülerinin nasıl doğduğunu da anlarız. Bugün üniversite öğretim üyelerinin yüzde kaç bu kitapları çevirebiliyor? Evet

şimdi o devrim ruhuna iyi nüfuz etmek lazım. Gerçekten Milli Mücadele ve Kuvayi Milliye sadece cephede cereyan etmiyor, fikir alanında da var, her alanda var kültür alanında da her alanda var. Aynı ruh ve heyecanla çalışıyor bu insanlar. Yeniden canlandırılabilir mi? Endişelerim var. Neden endişelerim var, çünkü bu köycülük hareketleri 20.yüzyılın başlarında Almanya'da da var. Danimarka'dan demin bir örnek verdik en ateşlileri Danimarka'da var. Demin bahsettim Meksika'da var. Meksika'da tuttu Türkiye'de tuttu, tuttu ama kendi elimizle yıktık o ayrı bir konu. Ama Köy Enstitüleri hareketi köycülük hareketi Türkiye'de tutmuştur. Neden çünkü nüfusun %80'i köylüydü. Meksika'da da tuttu çünkü o dönemde öyleydi. Almanya'da tutmadı çünkü daha o dönemde Almanya'daki nüfusun ancak %30'u köyde kalmıştı. Sanayileşme köyü eritmişti, kente indirmişti. Şimdi Türkiye'de bugün nüfusun %55'i en az rakamla şehirdedir. %45'i ancak köyde kalmış bu da 90'lı yılların başındaki rakam ve bu da bugün belki bir değerlendirme yapılırsa nüfusumuzun %40'ı ancak köyde kalmış. Ben kendim Karslıyım. Eskiden toprak yoktu. Toprak reformu yapılmadı şudur budur şikayet ediyoruz. Yapılmadı doğru, zaten Köy Enstitüleri de köy nüfusunun bizzat Hasan Ali Yücel'in kendi konuşması var. Soruyorlar bir sınıf mı yaratmak istiyorsunuz bir sınıf ayrıcalığı mı? Hayır diyor, bizim gayemiz köylüyü köyde tutmak ama köy için verimli yararlı insanlar haline getirmektir ve başarılı da olmuştur. Zaten Köy Enstitüleri kaldırıldıktan sonra onun en acı sonucu bu ölçüsü kaçırılmış kentleşme hareketidir Türkiye'de. En acı sonucu, budur. Bunların incelenmesi lazım, acaba %40 nüfusla Köy Enstitüleri yaratabilir miyiz? Avrupa, %30 nüfusla Almanya yaratamadı. Ha o zaman yapılacak şey, kent ile köyü birlikte kavrayan çünkü sorunlar kentte yoğunlaştı, taşıdık getirdik bütün sorunları hem de renkleri de çok değişerek daha çetrefilleşerek. Evet o zaman çok yeni, ciddi araştırmalar gerekir benim kanaatimce. Çünkü Köy Enstitüsü bir de iş eğitimi akımı mesleki eğitim için önerilen bir model değil iş okulu. Bu bir genel eğitim. Genel eğitimin işi ilkesi esaslarına göre ve iş okulu sistemine göre yürütmektir. Bir meslek okulu değil ki. E şimdi o

halde Türkiye’de bir de yeterli meslek okulları da yoktu, meslek eğitim teşkilatımız da çok zayıftı. Ondan dolayı Köy Enstitüleri Türkiye’de hem genel eğitimin yerine işlev görmüş hem de mesleki eğitimin bıraktığı boşlukları doldurmuş. Ama bugün acaba mesleki eğitimi bu düzeyde yürütebilir miyiz? Daha profesyonel mesleki okullar doğmuştur, gelişmiştir. O zaman bir defa benim şahsi kanaatimce Köy Enstitüleri’nin bu mesleki yanlarının teknik yanlarının, tarımsal yanlarının mutlaka ayrılması lazım. Ayrı ayrı okullar halinde örgütlenmesi lazım. Öğretmen yetiştirme sistemi ise ayrıca örgütlenmesi lazım. Böylece çok amaçlı tarımsal, tekniksel öğretmen okulları biçiminde üçlü bir modelle ancak yeniden yaratılabilir ama bunların hepsini aynı çatı altında toplamak mümkün değil şahsi kanaatimce, teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Biz de çok teşekkür ediyoruz efendim. Değerli konuklar Sayın Müsteşar Yardımcımız, Sayın Genel Başkan, bu sabah oturumunun genel başlığı Köy Enstitüleri’nin Tanıtımı idi. Özgün Türk modeli olarak nitelenen, yurtdışı ansiklopedilerde ve eğitimcilerin yayınlarında bu nitelemeyle yer alan Köy Enstitüleri’ni değişik yönleriyle, çeşitli boyutlarıyla birlikte tanıtmaya çalıştık. Bu kurumların etkileri, işlevleri mezunlarıyla ve kurum olarak işlevleri, yaptığı unutulmaz hizmetler öğleden sonraki oturumda ele alınacak. Bizi sabırla dinleyen siz değerli konuklarımıza, dinleyicilerimize ve çok yararlı katkılarıyla, açıklamalarıyla, bildirileriyle bizi aydınlatan çok değerli konuşmacılarımıza, hepinize çok teşekkürler ediyoruz, saygılar, sevgiler sunuyoruz ve öğleden sonraki oturumda birlikte olma dileğiyle bu oturumu kapatıyorum efendim çok teşekkürler ediyorum.(Alkışlar)

İKİNCİ OTURUM

KÖY ENSTİTÜLERİ ve MEZUNLARININ ETKİLERİ

Konular ve Konuşmacılar :

- Toplum Kalkınması ve Eğitim Özeği Olarak Köy Enstitüleri
Prof. Dr. **Cevat GERAY** (A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi)
- Köy Enstitüleri ve Toplum Kalkınması
Dr. **Mehmet BİLİR** (Ankara Üniversitesi
Eğitim Bilimleri Fakültesi)
- Köy Enstitülerinde Sanat Eğitimi ve Okuma Alışkanlığı
Talip APAYDIN (Eğitimci-yazar)
- Köy Enstitüsünü Bitirenlerin Bilim ve Siyasete Katılımları
Mustafa GAZALCI (Eğitimci-yazar,
CHP Parti Meclisi Üyesi)
- Köy Enstitüsü Uygulamasından Günümüzde Yararlanma
Dr. **Niyazi ALTUNYA** (Eğitimci-yazar)

Oturum Başkanı

Prof. Dr. Cevat GERAY

(Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi)

BAŞKAN - Hepinizi sevgiyle selamlıyorum bu oturumu açarken, bu güzel toplantıyı düzenleyen değerli TED mensuplarına, yöneticilerine ve katılanlara teşekkür ediyorum. Şimdi bu oturumda birlikte olacağımız değerli konuşmacı arkadaşlarımızı buraya çağırıyorum. Buyurun Sayın Dr. Mehmet Bilir, Sayın Gazalcı. Evet Sayın Talip Apaydın'ı göremiyorum. Geliyor bir televizyonda önceki gün gece televizyonda gördüm ama o yetmiyor. Dr. Niyazi Altunya'yı da rica ediyoruz. Efendim hoş geldiniz sağolun, tekrar hoş geldiniz.

Efendim 60 yıl dile kolay ama Türkiye Cumhuriyeti tarihinde çok önemli bir deneyimi dünya çapındaki bir deneyimi 60.yılında görüşmek üzere burada bu amaçla toplanmış bulunuyoruz. Aslında bu bir nostalji konusu değil yani ben enstitü mezunu olamadım, bir kent çocuğuydum ama Türkiye'nin sorunlarına yanıt bulmada çok önemli bir gelişim eğitim birikimi olarak. Köy Enstitüleri'nin çalışmalarını ve etkilerini izleyen bir Türk aydını veya bilim adamı olarak bu 60.yıldönümünde düşündüklerim duygusal değil çok nesnel olacaktır. Çünkü gerçekten 60 yıl aradan sonra eğer 17 Nisanlar artık bir bayram ve şenlik havası içinde kutlanıyorsa ve bu sadece bu salondakilerle değil Türkiye'nin her yerinde ve başka etkinliklerde de yaşanıyorsa, doğrusu bir değerlendirme yapmanın zamanı gelmiştir ve bundan da ders almak gereği kendisini bütün çıplaklığıyla göstermektedir. Bugün yaşadığımız olaylar, toplumun geldiği noktalar aslında belki de enstitüleri kapatmakla birilerinin bizi buraya getirmesi için yapmak istedikleri şeye ulaşmalarıdır. Çünkü Türkiye'de eğer bugün demokratikleşemiyorsak, insan haklarına saygılı, hukuka, tüzeğe saygılı bir toplum düzeni kuramıyorsa ve hala birileri bizi Orta Çağ karanlığına gömmek istiyorsa bunda en büyük etmen olarak ben Köy Enstitüleri'nin kapatılmasını ve eğitim dizgemizin dine dayalı bir eğitime dönüştürülmesini görüyorum. Tabi bizim konumuz Köy Enstitüleri ve mezunlarının etkileri. Bu konuda doğrusu benim söyleyeceklerim kadar bu masanın, kürsünün çevresindeki değerli konuşmacıların hem de yaşayarak deneyerek ve bu ko-

58

nularda yaşayarak kazandıkları bilgileri herhalde aktaracaklardır. Ben de bu konuyla ilgili olarak bazı noktalara değinmek istiyorum, çünkü Köy Enstitüleri sadece bir eğitim sistemi, dizgesi değil, toplum değiştirmek için toplumun bir araç olarak kullanılması hareketidir. Esas amaç budur, toplumu ileri düzeye getirmek ve bunu çağdaş toplum düzeyine getirmek, muasır uygarlığın önüne geçilmek gibi sözcüklerle de niteleyebiliriz ama Köy Enstitüleri gerçekten Türkiye’de toplumun değişmesi açısından sadece kuruldukları, var oldukları sürece değil ama kapatıldıktan sonra da halâ etkilerini gösteriyor. Çeşitli alanlarda gösteriyor. Eğitim alanında olduğu ölçüde ekin, sanat ve bilim yaşamında da gerçekten çok başarılı, topluma ışık tutan, aydınlık sunan insanlarımız var Köy Enstitülü ya da Köy Enstitüsü kökenli. Bilim adamı olarak konuşan arkadaşlarımızı ben dinleme fırsatı bulamadım ama birçokları ile Eğitim Bilimleri Fakültesi olsun başka yerler olsun konuşmak ve birlikte çalışmak fırsatını yakaladım. Bu benim için gerçekten çok önemli bir de deneyim oldu, kazanım oldu. Yine yazın yaşamında da adlarını saymıyorum çünkü adlarını hepiniz biliyorsunuz bir yineleme olacak ama vurgulama olsun diye romanda, öyküde, şiirde gerçekten çok önemli katkıları oldu bu kurumlardan, enstitülerden yetişen mezunların. Bu konuda bir başka önemli nokta, vurgulanması gereken nokta, bu hareketin aynı zamanda Türkiye’nin toplumsal ve siyasal yaşamında da bazı ivmeler kattığını görmek gerekiyor. Çünkü bu ivme kattığı için ve katma olasılığı çok yüksek olduğu için enstitüler kapatılmıştır. Niye kapatıldığını size anlatmaya gerek yok, tereciye tere satmak gibi bir şey olacak ama benim gözlemim ki bu yeterince vurgulanmıyor yani aslında CHP iktidarı Köy Enstitüleri’ni kurdu, geliştirmek istiyordu, geliştirmeye çalıştı ama maalesef Köy Enstitüsü’nden yetişenler buldukları köylerde bir ölçüde yerleşik çıkarları olanlar tarafından hoş karşılanmadılar ve anladılar ki onlar çıkarları bozulduğu için bu kurumun gelişmesini engellemek gerek. Bunun için belli bahaneler uyduruldu ve bu kurumları kuranlar aslında adını koymadan programını değiştirerek ya da birtakım genelgeler çıkararak okul enstitü içinde-

ki demokratik iletişimi yasaklayan birtakım kitapların, dergilerin girmesine ve gazetelerin girmesine ve kitaplıkta bulunmasına, okunmasına ve bunlarla ilgili tartişmalar yapılmasına bir takım yasaklar getirildi. Daha ayrıntılara girmek istemiyorum ve işte CHP'nin son döneminde belirli güçlerin ağızına doladıkları bir komünizm hikayesi, öyküsü ve bir de bay bayan öğrenci yatılı bir okulda okuyamaz, bulunamaz gibi, bunun Türk geleneklerine aykırı olduğu yolundaki safsata diyebileceğimiz şeylerle hem halkı kandırdılar ve politikacılar bunu bir seçim malzemesi olarak da kullandılar. Benim ortaokul lise çağımdaki gazetelerden izlediğim kadarıyla hep bu gerekçeler gösterilerek karşı çıkılıyordu. Tabi meclisteki konuşmalar ve yaratılan baskılar karşısında onu kuranlar koruyamadılar ve üst yöneticileri başta olmak üzere okul yöneticilerini değıştirdiler. Öğrencilerin hemen askere gitmesini sağlayıcı birtakım önlemler alındı. Maksat bunların toplumdaki etkinliğini kırmaktı ve aslında Demokrat Parti iktidara geldikten sonra seçim malzemesi yaptığı enstitüleri üçüncü yılda kapatma yoluna gidebildi ve öğretmen okullarına dönüştürdü. Şimdi tabi ki bunlar aslında cumhuriyetin, laik, demokratik cumhuriyetin devrimlerine karşı güçlerin el birliğı etmesinden başka bir şey değıldi ve enstitüler işte bu açıdan onlarca beğenilmeyen tukaka kurumlardı, oradan yetişenler de şaibeli ya da birtakım kötü niyetli insanlardı onların gözünde. Ama burada dikkat edilecek nokta şu; Köy Enstitüleri'ni kapatanlar aynı zamanda başka şeyler de yaptılar. Ben bunlardan bir ya da iki tanesini şey yapayım; halk evlerini kapattılar, halk evleri de o zaman Köy Enstitüleri gibi olmasa bile farklı biçimde bazı aydınlanma çağının yahut döneminin kurumlarıydı. İkincisi anayasanın dilini Osmanlıca'ya çevirerek dilde de büyük bir gerilemenin başlatıcısı oldular. Tabi ilk açan imam hatipleri CHP, ama ondan sonra müthiş bir şey çıktı. İmam hatipler çoğalmaya başladı, bu arada ilahiyat fakülteleri kuruldu. Belki ilahiyat fakülteleri eğer amacına uygun kuruldukları takdirde yararlı olabilecek kurumlardı ama dine verilen ağırlık böylece ortaya çıktı. Tabi o dönemin başbakanı en sonunda baklayı ağızından çıkardı ve Türkiye Cumhuriyeti'nin

TBMM'nde, o çatının altında siz isterseniz hilafeti de getirebilirsiniz diyecek kadar ileri gitti ve artık iyice belli olmuştu. Bu iki noktaya da değindikten sonra aslında enstitülerin tabii kendi ruhunu orada yaşayanlar daha iyi bilecekler. Bir orta okul öğrencisiyken İstanbul'da, lise öğrencisiyken de Ankara'da onlarla tanışmak, onlarla birlikte olmak gibi bir fırsat buldum ve gördüm ki gerçekten Türkiye'nin gelecekteki bekçileri olan insanlar olarak yetişiyorlar ve çok düzenli disiplinli fakat ilgili insanlar olarak topluma hizmete hazırlanıyorlardı. Tabii okul içi demokrasi çok önemliydi. Şimdi üniversitelerimizde bile olmayan katılım ilkesi o zaman enstitülerde hayata geçmiş ve uygulanmıştır. Şimdi bu kadar şeyin kendilerinin öğrenci olarak binasını yapmak şu bu fiziksel açıdan önemli ama oradaki o demokratik ortam ve kültürleşme olayı çok farklı bir olaydı dayanışma, işbirliği, güç birliği gibi alışkanlıklar kazanılabiliyordu orada ve bunu yaşayarak uyguluyorlardı. Bu açıdan da bir noktaya gelmek istiyorum. Aslında demokrasiye karşı olan güçler bundan korkuyorlardı ya bu insanlar bize haklarını arayan, dayanışma içinde olan bireyler olarak, örgütlü bireyler olarak bizim kurulu düzenimizi değiştirirlerse ve inancım odur ki bugün Türkiye'nin en can alıcı, yakıcı sorunu demokratikleşme. Demokratikleşmiyorsa, eğer bunda eğitim dizgemizin yozlaştırılması enstitülerin kapatılmasıyla yozlaştırılması bence en büyük etmendir. Bunu bir siyasal bilimci okumuş ve orada öğretim üyesi olan insan olarak söylüyorum, gerçekten bu insanlar ancak baskıcı yöntemlerle toplumu yönetebilirler. Eğer demokratikleşme olursa bir toplumda, bu da eğitimle kazanıldığına göre enstitülerden yetişenlere karşı onların yaptıkları kendileriyle tutarlı fakat Türkiye'nin çağdaşlaşmasını ve demokratikleşmesini engellemiştir. Çünkü demokrasi sadece seçimden seçime oy vermek değil. Özgürce düşünebilmek, düşündüklerini paylaşmak, başkalarına iletmek tartışmak ve hoşgörülü bir ortam içinde toplumun sorunlarına eğilmek gibi bir nitelik kazandı. İşte bence bu kurumun en önemli niteliği demokratik eğitimi bütün kuralları ile ve dayanışmacı bir ortam içinde yardımlaşma ve işbirliğine dayalı bir ortam içinde gerçekleştir-

miş olmasıdır. Tabi buna karşı bir takım sözler ileri sürülüyor hatta soldan da gelen Kemal Talihir'i sık sık anıyorum ama doğrusu o biraz köyü ve enstitüleri tanımayan bir yaklaşım içinde onları kaleme aldı "Bozkırdaki Çekirdek"i ve benzerini. Tabi bunu bir başka şey de söylemek istiyorum. Aynı zamanda köylünün halkın aydınlanmasını da istemeyenler vardı çünkü bu onların kurulu düzenlerini ve çıkar düzenlerini bozacak nitelikteydi ve şunu yine vurgulamak istiyorum; köylünün yıllar boyu atıl, edilgen durumda bırakıldığını biliyoruz. Zaten bireyler o zaman yurttaş değil padişahın kuluydu. Tanrının kulu ama onun vekilinin kuluydu. Şimdi böyle bir ortamda edilgin yaşayan, etkin olamayan insanlar tabi ki büyük bir sessizlik, suskunluk içinde kalıyorlar. Tabi Fazıl Hüsnü Dağlarca büyük şair, öyle yüzyıllar süren uykulara dalmışlar ki uyandırmazsan uyanacak değil. Köy Enstitüleri bu uyandırma işlevini yapacak. Zaten Tonguç'un kitabı da biliyorsunuz yinelemek için söylüyorum eğitim yoluyla canlandırılacak. Bunun ayırıcına varmışlar ve bunun için de enstitüleri kapatmışlardır. Ben hem yönetici hem konuşmacı olduğum için arkadaşların zamanını almak istemiyorum. Daha geniş bir hazırlığım var onu bırakacağım yazılı olarak. Ama şu nokta üzerinde de durmak istiyorum, şimdi bir öğretmen okulu gibi düşünürsek şeyi bu çok önemli bir şey de değil. İyi öğretmenler yetiştirmek. Hayır Köy Enstitüsü hareketini girişilen ilköğretim seferberliği ile birlikte değerlendirirseniz bir, iki o zaman için Köy Enstitüleri'ni çerçevesi içinde okula ve öğretmene veriler rolleri yasada belirtiliyor. Düşünecek olursanız orada öğretmen artık abc'yi öğretmekten çok toplumu eğitmek, halkı eğitmek ve gençleri de tabi yetiştirerek toplumda etkin duruma getirmek gibi bir toplum kalkınması, toplum eğitimi, halk eğitimi öbeği oluşturmuşlardır ve bu yönü ihmal edilmemelidir. Yani sadece enstitü tek başına alınmaz. Onun mezunlarının okulda, köydeki okulda yaptıklarını değerlendirmek de gerekiyor. İşte orada sadece abc'yi öğretmiyor, köydeki üretime katkı söz konusu. Köyde olmayan ustalık ve becerileri öğretmek söz konusu. Ayrıca yani o zaman tek kitle iletişim aracı radyoydu. Radyoyu birlikte dinleyip yorumlamak bile öğret-

menin görevi. Bu kadar bir yerel önderlik işlevi de öğretmene verilmişti. Buna ek olarak tabii başka açıklamalar da yapılır ama her halde Mehmet Bilir arkadaşımız yerinde inceledi, orada toplum kalkınması halk eğitimi açısından ne gibi etkileri oldu Köy Enstitüleri'nin onu anlatacaktır. Ama ben bu noktayı vurgulamadan geri alamıyorum. Diğer çok önemli bir şey, ben biraz biraz değil yani eğitimciliğim sonradan olma ama kent bilim, çevre bilimciyim. Şimdi bakıyorum bizim son yıllarda son 30 yıldır köy kalkınmasına, yazınımıza giren bazı kavramlar var. İşte köy-kent, merkez köy ya da tarım kentleri adı altında düzenlemeler ki başarılı olduğunu söyleyemiyorum, bunları da izliyorum yakından. Yalnız yatılı köy bölge okulları vardı. Bu yine Köy Enstitüleri hareketi içinde değerlendirilirse işte o yatılı bölge okulları düz bir ortaokul değil aynı zamanda yetişkinleri gereksinim duyduğu mesleklere yönelteceği sanat becerilerini kazandıracak kurslar, akşam okulları açmakla görevli. Hem de ilkokulu bitiren öğrencileri orta öğrenimine geçmeleri için yatılı bir olanak sağlamak. Şimdi bunu biz kapatıyoruz, ve sonradan işte tabii bugünkü bölge yatılı bölge okullarının amaçları uygulamaları farklı ama çok iyi biliyoruz ki o günde kalkınmanın özevi olacak bir takım kurumlar bu sistemin Köy Enstitüleri hareketi sisteminin içinde yer alan kurumlar arasında. Bizim bölge planlaması, kentleşme açısından da çok önem verdiğimiz yerleşme düzenimizi yeniden yapılandırma politikaları konusunda önerdiğimiz şeyler o zaman hayata, yaşama geçirilmişti. İşte bu boyutuyla da bence önemli bir katkı sağlamıştır bu hareket. Devam etseydi ne olurdu? Birlikte yanıtı verebiliriz o da Türkiye bugünkü haline düşmezdi. Ben bu hale düşmüş görüyorum Türkiye'yi. Bunu bir politik amaçla söyleyemiyorum ve hepimizi hepimizi derken bu salonu tenzih ediyorum. Bütün karar mekanizmalarının başında bulunan siyasileri kastediyorum. Bunların oy uğruna Türkiye'de cehaleti ve dine dayalı eğitimi savunmaları ve gizlice bunu yaygınlaştırmalarının sonucu olarak görüyorum. Bakın bir şey daha vurgulamak istiyorum, sekiz yıllık zorunlu eğitim konusunda bunlar aynı zamanda en büyük gediği yeniden açmışlardır ağustosta zannedi-

yorum geçen yıl çıkardıkları hani tatil aylarında kuran kurslarına çocukları gönderme yoluyla. Daha ne gibi Şeyler göreceğiz bilmiyorum ama sadece bir noktayı vurguluyorum o da Türkiye her halde Köy Enstitüleri hareketini iyi değerlendirirse bugünkü çıkmazlardan kurtulma ve ağı yakalama yoluna girebilir. Bu duygularla sizi selamlamak istiyorum ve hemen sözü de Mehmet Bilir arkadaŐıma bırakıyorum çünkü o bir araştırma sonucunu getirir. (Alkışlar)

Mehmet BİLİR - Teşekkür ediyorum. Şimdi bu kadar güzel konuŐmadan sonra susmak daha doğru olacak diye düşünüyorum ama,(Başkan:Mikrofonu açalım o zaman siz konuşun, açıldı mı tamam). Evet benim üzerinde konuŐacađım konu ifteler Köy Enstitüsü'nün toplum kalkınmasına etkileri üzerinde konuŐacađım. KonuŐacađım bilgiler ilgili yayınlardan ve ifteler çevresindeki yaptığım gözlemler, bir de ifteler mezunlarıyla yapılan görüŐmelere dayalı olarak aktaracağım. Burada sunacağım örnekler basit ama sonucu itibariyle önemli görülen yani mezunlar tarafından önemli görülen örnekler olacaktır. Sabahki oturumda Köy Enstitüleri sistemi anlatıldı ancak aramızda genç arkadaşlar var o nedenle çok hızlı olmak üzere kısa bir geçiŐle konuya gireceğim. Cumhuriyet 29 EKİM 1923'te kuruldu. Henüz bir ay dolmadan Milli Eğitim Bakanı İsmail Safa 25 KASIM 1923'te valilere bir genelge gönderir. Bakan genelgesinde yurdun her köŐesinin cehalet ve irfansızlığın acısı altında sızlandığını bu nedenle de eğitimin her yaŐtaki ve her sınıftaki halkın gereksinmesi durumuna getirilmesini ve bu konuda ilgililerden çalıŐmalara hemen baŐlanmasını ister. Ancak bu çalışmayı yapacak ne ğretmen ne araç-gereç ne de para vardır. Bir halk idaresi olan cumhuriyet geleceğini halkın topyekn eğitimi üzerine temellendirmiŐ, halkın eğitilmesi için bir dizi uygulamalar yapmıştır. Harf devrimi, ulus okulları, halk dershaneleri, halk evleri, halk odaları bunların her biri kendi çapında ileri giriŐimler ve önemli uygulamalardır. Ancak 10.yılını kutlamıŐız cumhuriyetin 1935'e gelmiŐiz. Toplam nüfusumuzun %76'sından fazlası köyde ancak anayasanın

her Türk vatandaşı için zorunlu ve devlet okuluna parasız dediği ilköğretimin bu kesimde yani köyde çağ nüfusunun ilköğretim çağ nüfusunun ancak %25'ine okul götürebilmişiz. İşte cumhuriyet kendini koruyup kollayacak fikren, ilmen, fennen, bedenen kuvvetli yüksek karakterli nesilleri henüz yetiştirememiş. Milli Eğitim Bakanlığına Saffet Arıkan getirilir. Köy ve köylü hükümetin baş meselesidir. Bu tarihte Türkiye'de yaklaşık 40 000 köy var, 36 000'inde ise okul ve öğretmen yoktur. Var olan kaynaklarla öğretmen yetiştirmek için de yüzyıl beklemek gerekir. Üstelik köy halkı dışa ve dıştan gelen etkilere kapalıdır. Onda yapılacak bir değişiklik onun kendi içinden birinin önderliğini zorunlu kılmaktadır. Köy eğitimi sorununun çözümü için İsmail Hakkı Tonguç ilköğretim genel müdürlüğüne getirilir. Onun köye ve köylüye olan ilgisi bilinmektedir. Atatürk'ün önerisiyle küçük köylerin öğretmen sorununa pratik çözüm bulunur. Bakan Arıkan durumu Tonguç'a anlatır. Tonguç bu konuda incelemesini yapar ve sonuç olumludur. Buna göre askerliğini çavuş onbaşı olarak yapmış, okuma yazma bilenlerin isteklileri arasından uygun olanlar seçilerek 7-8 aylık bir kurstan sonra Ziraat Bakanlığıyla MEB ortak az nüfuslu köylere eğitmen olarak gönderilecektir. Bunlar atandıkları köylerde köylüye okuma-yazma faize kadar hesap, Türk tarihi ve coğrafya hakkında özlü ve temelli bilgi verecek ve aynı zamanda hayat bilgisini, işini ve ziraat bilgilerini köylüye uygulamalı olarak öğretecektir. İşte Çifteler adı eğitim literatürüne ilk kez bu uygulamayla geçmişti. İlk deneme Eskişehir'in Çifteler Harasının bulunduğu Mahmudiye'ye yapılır. Uygulama olumludur. Uygulamanın olumlu oluşunun göstergesi, Bakanlık İstanbul Üniversitesi öğretim üyelerinden Sadrettin Celal Antel'i görevlendirir, rica eder, pedagojik açıdan inceler ve uygun olduğunu raporlaştırır bakanlığa sunar. Bakanlık bunun üzerine gelecek yıl dört ilde birden bu uygulamayı yaygınlaştırır. Ancak bu uygulamanın içinde Atatürk bizzat kendisi de vardır. Nitekim 1 KASIM 1936'da yaptığı konuşmada, "İlköğretimin yayılması için sade ve pratik tedbirler almak yolundayız, ilköğretimde hedefimiz, bunun genel olması, bir an evvel gerçekleşmesidir. Bu netice-

ye varmak ancak aralıksız tedbir almakla ve onu metodik sistematik olarak uygulamakla mümkündür. Bu milletin başlıca işidir. Bu konuda ısrar etmeyi gerekli görüyorum” diyerek durumu açıklar. Hem eğitimci yetiştirme uygulamasına destek verdiğini hem de ülkenin öğretmen sorununun bu yolla çözülemeyeceğini daha ileri metotlarla daha köklü çözümlerin alınması gerektiğini vurgulamıştır. Bu konuda gözlem ve incelemeler yapılması için Tonguç'a köy ve köy halkını tanıma olanağı vermiştir. Köy kalkınması için yeni tip bir okul, yeni tip bir öğretmene gereksinim olduğu görülmüştür. O dışarıya ve dışarıdan gelen etkilere kapalı olan köyü ancak köyden birinin değiştirebileceğini görmüş hazırlıklar bu yönde yapılmıştır. Hasan Ali Yücel'in bakanlığa gelmesiyle iş hız kazanmıştır. Köy eğitiminin amacı büyük ölçüde güçlü vatandaş yani toplumsal anlamda insan ve memleketin siyasi,ekonomik ve kültürel hayatını geliştirmesine katkıda bulunacak yani doğanın bütün güçlüklerine tutsak değil ona egemen olabilecek iş adamı yetiştirebilmektir. İşte bu arayış Tonguç, Yücel ve ekibini Köy Enstitüleri gerçeğine götürmüştür. Nitekim 17 NİSAN 1940'ta çıkarılan Köy Enstitüsü Yasasıyla köy gerçeklerine uygun, köye göre öğretmen yetiştirme modeli olan Köy Enstitüleri uygulama modeli bulunmuştur. Türk köylüsünün kendi içinden kendi gücüyle uyandırılması, kalkındırılması amacıyla köyden aldığı öğrencileri iş için, iş içinde üretime dönük bir eğitim ilkesiyle yetiştirmiştir. Tonguç Köy Enstitüsü hareketiyle sadece bir eğitim sistemi geliştirmekle kalmamış aynı zamanda köyler için bir kalkınma modeli de geliştirmiştir. Sabahki oturumda bu modelin gelişmekte olan ülkelere model olduğunu da görmüştük. Yasanın çıkarılmasıyla Çifteler Köy Enstitüsü'nde başlayan eğitim kursu 1937'de açılan köy öğretmen okulu Köy Enstitüsü olarak değişmiştir.30 Haziran 1940'ta Manisa Milli Eğitim Müdürlüğünden Çifteler Köy Enstitüsü Müdürlüğü'ne Rauf İnan'ın atanmasıyla Köy Enstitüsü hareketi başlamıştır. Bu araştırmanın amacı Çifteler Köy Enstitüsü'nün toplum kalkınmasına olan etkilerini Çifteler Köy Enstitüsü örneğinde cevaplamaktır. Çifteler Köy Enstitüsü'nün toplum kalkınmasına etkileri ne olmuştur sorusuna ce-

vap aranmıştır bu çalışmada. 30 Haziran 1940'ta endüstrinin durumu şöyle özetlenir Rauf İnan'ın Bir Ömrün Hikayesi yapıtında Hamidiye Mahidiye'deki bölümleri birbirlerinden 11 km uzaklıkta halkı göçmen Mahidiye'de üç okul binası ile dört öğretmen evi Hamidiye'de ise üç katlı ve 50 metre uzunlukta ana binadan başka yeni yapılmış bir tarla, yapıcılık, marangozluk, demircilik işlikleri, ikisi yapılip bitmiş ikisi bitmek üzere olan 4 öğretmen evi. Hamidiye Köy Öğretmen okulunda ikinci ve üçüncü sınıflarda 120 kadar öğrenci, Mahidiye'de de yatılı 45 öğrenci vardır. Endüstriyel öğrenci alınan kesimler ise Eskişehir, Ankara, Afyon, Kütahya, Konya illeridir. Hasanoğlanın açılmasıyla Ankaralı öğrenciler Hasanoğlana nakledilir. İvriz Köy Enstitüsünün açılmasına rağmen Konyalı öğrenciler Çifteler'de kalır. Çifteler Köy Enstitüsünün hem yakın çevresinde hem de kesimine giren bölgelerin pek çoğu Kurtuluş Savaşını sıcak yaşamış, sonuçlarından olumsuz etkilenmiştir. Çifteler Köy Enstitüsü'nde uygulanan eğitim çalışmalarını sabahki oturumda dinledik. Sadece teknik ve ziraat derslerinin nasıl işlendiğini yine Köy Enstitülü Ali Yılmaz'ın anlatımıyla kısaca özetlemek isteyip ondan sonra alan çalışması sonuçlarını vermeye çalışacağım. Gerek araştırma konusuyla ilgili yayınlanan elde edilen bilgiler gerekse görüşmelerle yapılan Çifteler Köy Enstitüsü mezunlarının anlatımları Çiftelerdeki eğitimin 4274 sayılı kanununun 10. maddesindeki görev yetki ve sorumlulukları yerine getirecek şekilde öğretmen ve eğitimci adayını yetiştirmeye ve yetkinleştirmeye temel olduğunu belirtmişlerdir. Kültür, teknik ve tarıma ilişkin programlar endüstrinin amaçlarına ve ihtiyaçlarına göre yönetim, öğretmen ve öğrenciler tarafından ortaklaşa oluşturduğu görülmüştür. Çifteler Köy Enstitüsünün belki diğer köy enstitülerinden farklı olarak ve topluma asıl etkisi, programların oluşturulmasında öğretim ilke ve yöntemlerinin temelleştirilmesinde olmuştur diyebiliriz. Biraz sonra bunun örneğini göreceğiz. Program ortaklaşa planlanır, ortaklaşa uygulanır, ortaklaşa değerlendirilir yani öğrenci her aşamada sürecin içerisinde. Haftalık çalışmaları cumartesi toplantılarında ele alınır. Her şey serbestçe kritik edilirdi. Serbest okuma saat-

leri, bu çok önemliydi, bakanlığın günümüze kazandırdığı klasikler gözümüzü açtı önümüzü gördük ifadesini kullanmıştır mezunlar görüşmelerde. Tarım ve teknik derslerin programı biraz önce de söylediğim gibi okulun gereksinmelerine göre yapılıyor. Çalışmalarda dayanışma, inceleme, araştırma, planlama ve planı toprağa tatbik etme ilkesi benimsenmiş. Örneğin yapıcılık yani inşaat kolu bir öğretmenin gözetiminde bir öğretmen konutunun temeli atıldığı anda marangozluk kolu, kalaslarını, merteklerini, kirişlerini plana göre hazırlardı. Yapı yükseldikçe iş sırasına göre gereken iskeleler, beton kalıpları, kapı ve pencerenin yapımı başlardı. Buna koşut olarak demircilik kolundaki arkadaşlarımız da bu konutun önce betonlarını demirlerini, sonra da su düzeninin parçalarını atölyelerinde hazırlardı. Kimse işini saf savsaklamaz, bu uygulama bütün iş kollarının uyumlu olarak çalışmasıyla sağlanırdı. Çifteler Köy Enstitüsü'nde etkinlikler sabah gün doğmadan başlar akşam karanlığına dek sürer ve yıl boyu devam ederdi. Dönüşümlü olarak 45 günlük yaz eğitimlerine giden öğrenciler daha izine giderken köy incelemeleri yaparlar, köyün toplumsal, kültürel, ekonomik yönleriyle ilgili bilgiler toplarlardı. Bu raporlar sınıflar ilerledikçe olgunlaşır ve kesin planlarının yapılmasına kaynaklık ederdi. 4274 sayılı yasaya göre enstitü mezun olacak öğrencilerin gidecekleri köylerde okul yapımını öğrenciler mezun olmadan önce planlayıp üç yıl içerisinde yapılmasını sağlamakla görevli idi. Çifteler Köy Enstitüsü'nün etkileri, asıl konumuz bu. Üç ana başlık altında ele alıyorum Çifteler Köy Enstitüsü'nün etkilerini:

1. Özgün uygulamalarıyla yakın çevresine
2. Mezunlarıyla hizmet kesimine,
3. Enstitüler arası dayanışma, imcece ilkesiyle de öteki enstitülere etkisi şeklinde incelenmiştir.

Çifteler Köy Enstitüsü'nün özgün uygulamalarının başında ağaçlandırma ve meyve fidanlığı kurma geliyor. Özellikle toplum kal-

kınması açısından, çevreyi etkilemesi açısından. Kullandığı tarım araçları enstitünün yakın çevresinde de kullanıldığından pulluk, orak makinesi, mibzer vs. bunlar bakımından çevrede etkili olduğu söylenemez. Ancak bir mezunun, “Bu çevrede acı soğandan başka bir şey yetişmiyordu. Sebze ve meyve yetiştirmeyi biz öğrettik.” sözü çok önemli. Enstitüde ilk üzüm bağıni eğitimler kurdu. Çevre köylerden köylüler gelir, enstitünün fidanlığından fidan alır, bahçesine tarlasına dikerdi, bağcılık çevreye buradan yayıldı. Bölgede bir tek arı kovani yokken arıcılık ve tavukçuluk Seyitgazi'ye kadar yayıldı. Enstitünün eğitim açısından etkisi yakın çevresi açısından içinde kurulduğu Hamidiye köyüyle örneklemek istiyorum. Enstitünün içinde büyüdüğünü söyleyen Rahmi Atlı kendisi de Hamidiyeli olup enstitü öğretmen okuluna dönüştürüldükten sonra emekli olan bir öğretmen. Hamidiye köyünden okuyup meslek sahibi olanlar onun kendi derlediği bir istatistik. 108 öğretmen 60 erkek, 48 kız sadece bu bile Çifteler Köy Enstitüsü'nün yakın çevresine eğitim yoluyla etkisini gösterir niteliktedir. Üstelik kız öğrenci bulamayan enstitüler vardı. Çifteler Köy Enstitüsü'ndeki Hamidiye'de kızların okumasının kız bulmaya da yardımcı olduğu söylenebilir. 2 subay, 18 astsubay, 11 inşaat ve makine mühendisi, ilginçtir 2 veteriner, 2 doktor, 2 işletmeci, öğretim üyesi 1, toplam 148 eğitilmiş insan gücü. Enstitü burada açılmasaydı bu mümkün olamazdı diyor Atlı ve ekliyor. “Ben enstitüde büyüdüm, hiç olumsuz anım yok. Başımız ağrısı enstitünün revirine koşardık. Küçükken hatırlıyorum, çevre köylerden de hastalar gelir, enstitü doktoruna muayene olurdu. Birkaç kez de enstitünün cipiyle Eskişehir'e hasta götürüldü.” Bu anlatımdan da anlaşılacağı gibi enstitünün yakın çevresine halk sağlığı ve medikal tedavide de etkili olduğu söylenebilir. Bir başka mezun enstitünün etkisini; “Benim oğlum, kızım, gelinim ve damadım üniversite mezunudur, dört torunum da üniversite mezunu, yüksek mühendistir. Ben ise bir köylü çocuğuyum. Çifteler Köy Enstitüsü olmasaydı bunlar hiç olur muydu?” diyor ve ekliyor: “Enstitünün özgün uygulamalarından biri de 4274 sayılı yasayla ilgili olanıdır. Yasa kesimi öğretmenlerinin her türlü soru-

nunu doğrudan çözüme ulaştırmak için yükümlü idi. Yani kesimde çalışan öğretmenler bu yasa gereğince kaymakama valiye değil, sorunları olduğunda doğrudan enstitü müdürüne gidecektir." İlginç olduğu için enstitü arşivine baktım. Evet yazıda doğrudan okul müdürlüğüne başvuruluyor. İlginç olan şu; enstitü ile mezunlarının birbirini izlemesi, iletişimimizdeki mutluluk çok önemlidir. Enstitü başkanından 02 05 1945 tarihinde aldığı yazıyı okul müdürü 04 05 1945'de yazıyor. Aslında mektubunu aldığım çoğunluk araba,at gibi bize verilmesi gereken şeylerin elimize verilmesi için müdür muavini ve muhasir birlikte hareket ediyor. Aletlerimiz doğrudan İstanbul'dan gönderilmektedir. Bundan sonra yapacağınız yazacağınız mektupta işleriniz hakkında bilgi vermenizi ister gözlerinizden öperim.

"Çifteler Köy Enstitüsü yeni kurulan köy enstitülerine bir öğretmenin sorumluluğunda çalışan ekibi gönderiyordu. Enstitüler arası yardımlaşma dayanışma bakımından. Her kurulan köy enstitüsüne bir ekip gidip orada bir bina yapıyor binayı bitirdikten sonra da bir yurt gezisiyle çalışmasını tamamlıyor. Yurt gezisiyle yurdu yakından tanıyor, hem turistik hem coğrafi bakımdan hem tarihi bakımdan. Hem de çalışma yaptığı enstitüde kendileri gibi başka enstitülerden gelen ekiplerle sosyal ve kültürel bakımdan kaynaşıyorlar. Her enstitü kendi bölgesinin folklorunu oyunlarını buraya taşıyarak bölgesel kültür ekin ulusal ekin haline geliyor. Çifteler Köy Enstitüsü köy enstitüsü ekolünün okuludur. Çünkü Çifteler Köy Enstitüsü bir yandan kendi gelişimini sağlarken bir yandan da yeni kurulan köy enstitülerine eğitim iş gücü desteğinde bulunuyordu. Enstitülerde örneğin bunlardan Aydın Arıkök Kars Cilavuz Köy Enstitüsüne, Şinasi Tamer Malatya Akçadağ vs. toplam 17 yönetici Çifteler Köy Enstitüsünden diğer köy enstitülerinin ya doğrudan kuruluşuna ya da gelişimine katkı sağlamak üzere gitmiştir.

Çifteler Köy Enstitüsünün mezunları ile hizmet kesimine etkileri. Araştırmaya katılanların mezuniyet yıllarına göre dağılımlarına

baktığımızda, görüşme yaptığım kişiler toplam 27 kişi köy enstitüsü mezunu.%67'si 43-46 yıllarında mezun olmuş,47-50 yıllarında mezun olanların sayısı%22, 51-60'da mezun olanların ise %11 yani üç kişidir. Buradan 1951 ve sonrasında mezun olanlar gelişmelerinde okulun yapısında farklılık olmasına karşın kendilerini ruhen en az 46-44 yılı mezunları gibi köy enstitülü saydıklarını vurgulamışlardır. Çifteler Köy Enstitüsünün mezunları almış oldukları teknik tarım araçlarıyla köylerinde örnek uygulamalarda bulunmuşlardır. Biraz önce de söylediğim gibi gerek Çiftelerin yakın çevresine Çifteler Köy Enstitüsünün gerekse ova köylerinde göreve başlayanlar kullandıkları tarımsal araç bakımından pek etkili olamadıklarını söylemişlerdir. Çünkü orada zaten pulluk, düven, orak makinesi kullanılıyor. Ancak dağ köylerinde karasabandan pulluğa geçişin öyküsünü bir mezun şöyle anlatıyor daha doğrusu mezunun kardeşi. Ben küçüktüm ağabeyim Çifteler Köy Enstitüsünü bitirdi köye geldi. At, araba, pulluk, demirci takımı vermişti. Bunlar köyümüz için yeniydi. Herkes hayranlıkla bunları görmeye geliyordu. İki besili çift hayvanı bulundu, köyün altındaki düz tarlaya gidildi. Pulluk çifte koşuldu. Köylünün alışık olmadığı şekilde pulluk toprağı bir tarafa devirmeye başladı. Tarla yarıya vardığında tarlanın nemini alan yaban otlarının kökleri bembeyaz serilmişti tarlanın yüzüne. Köyün yaşlılarından birisi "Alo can ne yaptın sen böyle tarla sürülür mü? Tarlayı öldürdün burada daha bir şey olmaz" diyor çünkü gösteri için pulluğun ayarı biraz derin tutulmuştu. Onlar alışmışlar saban otun bir ucundan geçip diğer ucundan gidiyor. Zamanı gelince verilen tohumluk buğday tarlaya ekilir ertesi yıl çok güçlü bir ekin olur. Saplar uzun başaklar dolu. Ondan sonra bizim köyde pulluk aldı yürüdü yani karasabandan pulluğa geçişi bu şekilde anlatıyor. Çifteler Köy Enstitüsünden mezun olup da toplum kalkınması açısından tam anlamıyla çalışmalar yapıp hatta Köy İşleri Bakanlığının, İmar Bakanlığının, radyonun yani Türkiye'nin takdirini kazanan Milliyet gazetesinin yarışmasıyla 1965 yılında toplum kalkınması konusunda Türkiye'de birincilik alan Ahmet Öztuna'nın köyü vardır Yenişehir köyü. Ahmet Öztuna mezun olunca aslında kendi okuluna Çifteler Köy Enstitüsüne tarım öğretme-

ni olarak atanır. Kendisi bilmez bunu köyüne gider. Köyüne gittiğinde arkasından bir kurye gider. Sen okula tarım öğretmeni olarak atandın der. Durumu yakınlarıyla görüşür yakınları köyde kalmasını ister o da onlara hizmet etmek niyetindedir ve ertesi gün Çifteler Köy Enstitüsüne gelir müdür Rauf İnan'a durumu anlatır kabul edemeyeceğini söyler. Rauf İnan nedenini sorar. O da ak sütünü emdiği onların emeğiyle eğitildiğini ve okulda da gerek Tonguç'un gerek kendisinin elinden tutarak bu ülkeyi imar etmek üzere yetiştirildiğini ve bunun için de köyünü ve çevresini imar edeceğini söyler. Rauf İnan der ki bu bana söylediklerini arkadaşlarına da söyler misin? O da elbette der. Rauf İnan pazartesi saat 10 00 falandır belki onu yaşayan vardır içinizde bilemiyorum. Tarlada, teknik atölyede, dershanede olanları anonsla okulun önüne toplar ve Ahmet Öztuna aynı konuşmayı yapar ve köyüne gider. Köyüne gider gidiş o gidiş. 25 yıl köyünde kalır ama hiç boş durmaz. İlk gider gitmez okulunun çatısını bitmek üzereyken ustaya katılarak tamamlayan, daha sonra okulun bahçesini çevresini ağaçlandırma köy yollarını taştan temizlemeyle başlayan Ahmet Öztuna ilk iş olarak köy merasında her köylüyü iki dekar olmak üzere imeceyle bağ sahibi yapar ve köylü üzüm yemeye, pekmez yemeye ve hatta satmaya başlar. Burada kalmaz köyüne su, elektrik, yol getirir.542 dekarlık alana ağaç diker, Ankara-Eskişehir karayolunun kenarındaki gördüğünüz orman onun eseridir. 57700 çam fidanı dikilmiştir ve Yenişehir köyü belki de Türkiye'de ilk özel ormanı olan köydür. Türkiye'de kalkınma planı olan tek köy Türkiye'de planlama olmadan İmar İskan Bakanlığında köyün imar planını çıkarttırarak buna bağlı olarak elektrik, su ve yol. Köyde bilgi evi kurulması gibi sayılamayacak kadar pek çok çalışmalar yapar ve 02 Eylül 1965'te Milliyet gazetesinin açtığı Türkiye toplun kalkınması yarışmasında Türkiye birincisi olur. Ayrıca süt ırkının geliştirilmesi için mera ıslah projesi uygular. Ham proje amaca uygun hale geldiğinde siyasilerin işe karışmasıyla o proje uygulama bulmaz. Burada kesiyor toplantı sonrasında gelecek sorulara göre diğer konulara değişir. Teşekkür ederim. (Alkışlar)

BAŞKAN - Çok teşekkür ediyoruz. Böyle bir örnek olay araştırmasının sonuçlarını tabii önemle izledik. Benim söylediklerimi doğrulayan ya da teyit eden sonuçlara ulaşmış arkadaşımız ben de bir raslantı şeyde, yarışma jürisinde vardım. Ahmet Öztuna'yı gerçekten başarılı bir Köy Enstitüsü mezunu olarak, öğretmen olarak ben de tanıma fırsatını buldum. Bilmiyorum nerelerde şimdi. Efendim şimdi Sayın Talip Apaydın öğretmenimiz bu konuda görüşlerini açıklayacak 20 dakika içinde. Buyurun Sayın Apaydın.

Talip APAYDIN - Saygıdeğer dostlar ben konuma girmeden önce Bilir arkadaşımızın konuşmasına bir küçük katkıda bulunmak istiyorum. Ben de Çifteler Köy Enstitüsü mezunuyum. 5 yıl orada çeşitli etkinliklerde bulunduk, çalışmalarında bulunduk, orayı ağaçlandırdık orman yaptık, bağ bahçe diktik. Elektriği getirdik suyunu getirdik falan, uzun hikaye. Fakat sanıyorum 15 yıl sonra bakanlıktan Çifteler Köy Enstitüsüne bir yazı gitmiş. Okulunuzda meyveli meyvesiz ağaçların sayısını bildiriniz. Müdür havale etmiş müdür yardımcısına, müdür yardımcısı havale etmiş muhasebe memuruna, muhasebe memuru bu yazıyı alınca saçlarını yolmaya başlamış. Bu kadar ağaç nasıl sayılır bu kadar ağacı ben nasıl sayayım? Böyle bağırırken çağırırken oradan bir öğretmen geçiyormuş ne oldu demiş hayrola, Hocam demiş şuna bakın ben bu kadar ağacı bu kadar ormanın meyveli meyvesiz ağacını nasıl sayayım, olur mu böyle emir mi olur? Adam demiş ki bu kadar ağacı ekmişler, sulamışlar yetiştirmişler, sen saymaktan acizsin. (dinleyiciler alkışlıyor) Şimdi sabahki oturumda olsun bugünkü öğleden sonraki oturumda olsun köy enstitülerinin çeşitli yönlerini çeşitli açılardan inceledi arkadaşlar. Bana verilen konu **Köy Enstitülerinde sanat eğitimi ve okuma alışkanlığı**. Bu konuda bir metin hazırladım bir yerine kadar okumak istiyorum daha düzgün cümleler olacak. Bir yerinden sonra da doğaçlamadan konuşmak istiyorum. Köy Enstitülerinin eğitiminin ilginç yanlarından birisi sanat eğitimine önem verilmesi ve öğrencilerde bir okuma alışkanlığı bir okuma sevgisi yaratılmaya çalışıl-

ması idi. Sonra bunun ne kadar önemli olduğu ortaya çıktı. İnsanın güzel sanatlardan birisi ya da birkaçı ile ilgilenmesi bir hüner edinmesi hobi edinmesi kişiliğın gelişmesi ve oluşması açısından son derece önemli. Hele sürekli okuma alışkanlığı kazanması eğitimin bir ömür boyu devam etmesi açısından karşı gelinmez bir gereklilik. Mesleği ve branşı ne olursa olsun iyi okuyan, merak eden, araştıran insan sürekli olarak kendisini geliştirir. İlerde başarılı olur. Köy Enstitülerinde daha ilk sınıflardan başlayarak öğrencilere ders dışı kitaplar okumaları, ceplerinde ellerinin altında hep kitap bulundurması, boş zamanlarında dürmadan okumaları, okudukları üzerinde düşünmeleri tartışmaları istendi. Büyük önem verildi buna. Öğretmenler yöneticiler her fırsatta okumanın gerekliliğini belirttiler. Birtakım yazarlardan kitaplardan söz ettiler. Ders kitaplarında bulunmayan şiirler, öyküler okudular. Öğrencilerde okuma hevesi uyandırmaya çalıştılar. Çok sonra bunun ta yukarıdan bakanlıktan geldiğini anlayabildik. Milli Eğitim Bakanı Hasan Ali Yücel, ilköğretim genel müdürü İsmail Hakkı Tonguç seçkin birer eğitimci olmalarının yanında ikisi de sanat ve düşün adamları. Bir kitaplık rafını dolduracak sayıda kitapları yazıları var ikisinin de. Hasan Ali Yücel şair, yazar, felsefeci, düşünür, müzikle yakından ilgili, sanatın insanoğluna kazandırdığı değerleri en iyi anlayabilecek konumda. Sanatsal değerden yoksun insanların nasıl yavan ve kuru kaldığını, aydın bir insanın sanattan yeterli hissi almasını hep savundu. Bakanlığın döneminde yalnız Köy Enstitülerinde değil öbür okullarda da sanat eğitimine önem verirdi. Onun dünya görüşü ve kişisel tutumu ders programlarına ve uygulamalarına rastladı. İlkokullarda, ortaokullarda, öbür meslek okullarında müzik dersleri, resim dersleri, teknik jimnastik, şiir okuma, şiir yazma etkinlikleri canlı birer ders haline geldi, büyük önem verildi. Ayrıca onun zamanında Güzel Sanatlar Akademisi, Devlet Konservatuvarı, opera, tiyatro, orkestra gibi sanat etkinlikleri en parlak dönemini yaşar. O yıllarda yetişen sanatçılar sonradan dünya çapında ünlendiler. Başarılı oldular. Tek tek konuşun, hepsi de Hasan Ali Yücel'in büyük katkısını övünçle anlatırlar. Ayrıca o dönemde yeti-

şen aydınların çoğunun birer sanat nobisi vardır. Bir insan kendisi sanatçı olmayabilir ama sanattan zevk alıyorsa sanat duyarlılığını tadıyor demektir. Gerçek aydınlar böyle insanlardır sanat eğitiminin gereği ve önemi burada ortaya çıkar. Yetişen kuşakların bilimin ve sanatın verilerinden yararlanan, çağdaş dünya görüşüne ulaşmış, ülkesini ve halkını seven dürüst, ahlak sahibi insanlar olmalarını sağlamak. Hasan Ali Yücel döneminde en yüksek noktasını yaşayan aydınlıkçı eğitimin başarılı ayaklarından biriydi bu tutum. İkinci Dünya Savaşının o kısıtlı bütçeleri ile milli eğitimde en az harcamalarla ama coşkulu bir çalışma temposu içinde başarılı sonuçlar alınmasının nedeni budur. İsmail Hakkı Tonguç gene bir sanatçı, düşünür, eğitimci kişiliği taşır. Yerli yabancı gelmiş geçmiş tüm eğitimcileri incelemiştir. Özellikle iş eğitimi alanında uzmanlaşmış. Asıl branşı resim-iş öğretmeni, resim ve fotoğraf sanatıyla yakından ilgili. Daha o yıllarda 50-60 yıl önce çektiği siyah beyaz fotoğrafların bazıları bile bugün seçkin birer sanat eseri. Asıl derinleştiği alan ise iş eğitimi. İnsanın iş içinde yaparak, üreterek eğitilmesi. İnsanın kafasını ve ellerini birlikte çalıştırması. Bilginin insan yaşamını kolaylaştıracak güzelleştirecek biçimde kullanılması, yoksa hiçbir değer taşımadığı. Y yaparak öğrenmenin üretmenin insan sağlığında ruh ve beden sağlığında çok gerekli ve olumlu etkileri olduğu, çalışan ve üreten insanın daha dürüst, daha namuslu ve güvenilir insan olduğu. Bu konulara en iyi İsmail Hakkı Tonguç değinmiştir. Sanat eğitimi bir yerde iş eğitimi ile bütünleşir. İkisi de bedensel çalışmayı gerektirir. Üretmeyi, yaratmayı hızlandırır. İnsanda güzellik duygusunu beğeni düzeyini yükseltir. Mevcutla yetinmemeyi daha değişik ve daha güzel olanı aramaya teşvik eder. Zanaatla sanat elbet farklıdır; birisi çoğaltmayı öbürü yaratmayı, icat etmeyi içerir. Ama elleri ve kafayı birlikte çalıştıran eğitim ister istemez sanatsal eğitime kapıları açar. İsmail Hakkı Tonguç birinci derecede etkin ve sorumlu olduğu Köy Enstitüleri'nde daha önce hiçbir okulda görülmeyen bir iş ve sanat eğitimi uyguladı. Bunun için her yolu denedi. Mektuplarla resmi genelgelerle, sık sık giderek öğretmenlerle, yöneticilerle bizzat konuşarak kafasında ta-

sarladığı eğitim biçimini yaşama geçirdi. Gazi Eğitim Enstitüsünde öğretim üyesi ve yöneticiyken Resim İş bölümünü kurmuş, üretken, etkin, başarılı bir bölüm haline getirmiş. Burada öğrencileri de var; Hidayet Hanım öğrencisi oluyor o yıllarda. Bir yandan da kişisel deneyimler kazanmıştır. İş eğitiminin gerektiğini gereğini ve nasıl uygulanabileceğini çok iyi biliyordu. Köy Enstitülerine alınan çocuklar köyden geliyorlardı. Hiçbir işe yabancı değillerdi. Köyde zaten 6-7 yaşlarından başlayarak üretime katılırlardı. Bu çocukları tarla bahçe işlerinde çalıştırmak birer zanaat öğretmek, barınacakları yapıları birlikte yapmak coşkulu bir çalışma ortamı içinde üretmek, o ürettiklerini yine kendileri kullanmak tüketmek, bunun bilincine varmak işi çok kolaylaştırdı. Başkaları için değil kendimiz için çalışıyorduk. En çalışkan arkadaşımız en değerli arkadaşımızdı. Tembellik yapan, kaytaran bencildir, değersizdir, öyle görürdük. Bu değer yargıları gün geçtikçe bizde yerleşti bilinç haline geldi. Birlikte çalışmak, üretmek kutsal bir kavram haline yükseldi. Bir aylık bir buçuk aylık izin dışında tüm yıl çalışan Köy Enstitüsü ve Köy Enstitülü öğrenciler kış aylarında beş saat süren teorik dersler dışında zamanlarını hep işyerlerinde, tarımda, yapıcılıkta, marangozluk, demircilik atölyelerinde ya da başka üretim alanlarında geçirirlerdi. Her saatin 15 dakikası dinlenmeye ayrılırdı. O süre içinde de ceplerindeki kitabı açar uygun bir yere oturur okurlardı.

Her şeye değer veren sağlıklı, haksızlıklara boyun eğmeyen, kişilikli, ulusal çıkarları kişisel çıkarların üstünde tutan, kendine güvenen bireyler olarak yetişirler. Böyle yetişen gençler güzel ve yüce değerleri sevmek, benimsemek zevkine ulaşırlar. Kendi oynadıkları halk oyunları ile söyledikleri türküler ile yaptıkları resimlerle doğrudan gözledikleri doğa manzaraları ile sağlıklı birer kişilik kazanırlar. Dürüst, ahlak sahibi ve yurtsever insanlar olurlar. Onların yaşamlarında hiçbir yapaylık, sahtecilik görülmez. Köy Enstitülerinde sanat eğitime büyük önem verildi. İstendi ki her öğrenci bir çalgı çalmayı öğrensin; mandolin, bağlama, akordeon, flüt. Halk türkülerini okul şarkılarını, marşları-

mızı doğru olarak çalabilsin. Birlikte doğru olarak söyleyebilsin. Her öğrenci halk oyunlarını, halayları, zeybekleri, barları doğru olarak oynayabilsin. Öğretmen olunca köyünün çocuklarına ve gençlerine doğru olarak öğretebilsin. Her öğrenci şiir sevsin. Güzel şiir okusun hatta yazsın. Resim yapsın, doğanın ve insan elinden çıkan güzelliklerin zevkine ve farkına varsın. Sanatın insan kişiliğine kazandırdığı güzellikten yoksun kalmasın. Binlerce yıldır yaratılmış üst üste binmiş evrensel kültürün, hümanizmanın, aydınlanmanın ayırımına varsın. Gerçek aydın olsun. Bunun için her şeyden önce iyi bir okur olmak gerekir. Köy Enstitülerinde okumaya çok büyük önem verildi. Her öğrenci bir okuma alışkanlığı, okuma zevki edinsin. Yerli yabancı yazar ve düşünürün kitaplarını okusun, üstünde tartışsın istendi. Öğrenciler ısrarla özendirildi buna. Sonradan anlayabildik gene yukarıdan, bakandan ve genel müdür Tonguç'tan geliyordu bu, bu eylem. En çok onlar anlıyordu işin önemini. Biz köy okulunu bitirip gelmiş köy çocuklarının çok büyük eksikliklerimiz, fazlalarımız vardı. Davranışlarımız, konuşmamız, şivemiz, bilgimiz, davranışımız her şeyimiz düzeltilmeliydi, tamamlanmalıydı, düzene sokulmalıydı. O dönemin öğretmenleri doğrusu çok özverili insanlardı. Geceyi gündüze katıp çalıştılar. Bugünkü ölçülerle kolay anlaşılabilir derecede çalışkan insanlardı. Yaşam koşulları son derece kısıtlı enstitülerde ki ilk yıllarda çoğunda su, elektrik bile yoktu sonradan yapılabildi. Büyük özveri içinde çalıştılar. Daha atanırken Tonguç her biriyle tek tek konuşur bu koşullara uyabilecek gönüllü tipteki öğretmenleri gönderirdi. Onun için bazı enstitülerde öğretim kadrosu çok eksikti. İlkokul öğretmenleriyle falan dolduruyorlardı ya da bazı pratik konularda uzmanlaşmış usta öğreticiler dediğimiz yerel kişilerle öğreniyorduk. Enstitü kitapları zengindi. Bakanlıktan başta beyaz kapaklı dünya klasikleri, o dönemde yayımlanmış bütün kitaplar bol bol gönderiliyordu. İmza karşılığında alıp okuyorduk. Her öğrenci için ayrı bir defter sayfası vardı, alıp okuduğumuz kitaplar tarihiyle yazılırdı. Olabildiğince fazla kitap okumaya, listeyi büyütmeye çalışırdık. Aramızda gizli bir yarış bile olurdu. Okuduğumuz kitaplar üzerinde konuşur,

eleştirmeye çalışır, birbirimize salık verirdik. Her okuduğumuz kitabı elbet yeterince anlayamıyorduk. Yaşımıza düzeyimize uygun kitap seçmek zordu. Bu konuda yardım edecek kimse de yoktu. Elimize ne geçerse ne duyduysak okumaya anlamaya çalışıyorduk. Bir süre abur cabur yararlı yararsız gitti bu iş. Ama gün geliyor sevdiğiniz kitapları yazarları seçmeye başlıyorsunuz. Ben de öyle oldum. 14-15 yaşlarında enstitünün 2.-3. sınıfında Pol ve Virjini, Robenson Cruese vb kitaplar sardı beni sardı. Duygulanarak tekrar tekrar okudum. Derken gerçekçi yazarları keşfettim; Sabahattin Ali, Sadri Ertem, Yakup Kadri, Refik Halit gibi yazarları sevdim. Hele Sebahattin Ali'nin bazı öyküleri adeta beni çarptı, çok etkiledi. Bunda biraz içinden çıkıp geldiğim köyün ve köylü insanların yaşamı anlatılmasının rolü olabilir. Bildiğim dünyayı verdiği için etkilieniyordum, demek böyle vurucu anlatılabiliyordu olaylar. Oysa okuduğum bir çok başka kitaplarda bize çok uzak, bizim yabancımız insanlar ve çevreler anlatılıyordu. Öykü roman deyince öyle yazılıyor sanıyorduk.

BAŞKAN - Hocam 5 dakikanız kaldı.

Talip APAYDIN - İlk kez Sebahattin Ali benim gözümü açtı. Demek bizim gibi insanların da edebiyatı yapılabilmiş. Öykü yazma hevesim de işte ilk kez böyle başladı o yıllarda. Sonra yabancı yazarları okumaya giriştim Maksim Gorki, Balzac, Emil Zola, Steinbeck, Caldwell tabii çoğunluk böyleyiz hep aşağı yukarı birbirimize benzer. Her biri ufkumu genişletti. Yazın dergilerinde şiirler okuyordum. Orhan Veli, Cahit Sıtkı, Fazıl Hüsnü, Cahit Külebi bazıları çok hoşuma gidiyordu, ezberliyordum. Önce şiir yazmaya başladım. Herkeste böyle olur sanıyorum. Önce yazma hevesi okuyarak başlar. Enstitüde bir okuma rüzgarı estiği için bakardım şiir yazarlar, kısa öyküler yazan arkadaşlar vardı. Ben de onlardan biriydim diyebilirim. Duvar gazetesine durmadan yazar, onunla övünürdük. Bazıları şair olup çıkmıştı. Herkes bir alanda sivirmeye başlamıştı. Bence Köy Enstitüsü eğitiminin önemli

özelliklerinden birisi de bu. Her öğrencinin ilgi duyduğu alanda gelişmesi olanağı veriliyordu teşvik ediliyordu. İnsan o yaşlarda elbet kendini göstermek beğenilmek ister. Sen bu işi iyi yapıyorsun yav hadi daha iyi yapmak için çalış dedi mi o çocuk ne yapar eder başarır. Arkadaşları arasında da yerini sağlar. Köy Enstitülerinde bu ortam vardı. Kimisi müzikte gelişti kimisi halk oyunlarını çok güzel oynuyordu, halay başı, zeybek başı oluyordu. Kimisi yapıcılık işinde lider oldu, güzel duvar örerdi başkalarına da öğretmen gibi öğretirdi. Kimisi güzel resim yapardı. Bir iş kahramanı gibi el üstünde tutulurdu böyle arkadaşlarımız. Üstelik öğretmenler tarafından, kendi arkadaşlarımız tarafından bu tür arkadaşlara büyük bir sevgi saygı başlamıştı, iş kahramanıydı bunlar. Tonguç öğrencilerin bir sanat ortamı içinde yaşamalarını ister. Köy Enstitüleri kırların ortasında planlı modern köyler olarak kuruldu. Yolları, alanları, yeşillikleri, çiçek bahçeleri, ağaçları, düzenli ve tertemiz tutuldu. Her gün çevre temizliği yapılırdı. Bunun getirdiği alışkanlık öğrencilerin kişiliğine sinerdi. Sanatsal eğitimle güzellik duygusu pekiştirilmeye çalışılırdı. Dersliklerin koridorların duvarlarına güzel resimler, ünlü tabloların kopyaları asılmalı. Bahçeler, alanlar, yol kıyıları yontularla, büstlerle donatılmalı. Dinlence saatlerinde ses büyüteçle her yerden duyulacak şekilde güzel müzik eserleri yayınlanmalı. Öğrenciler bir sanat ortamı içinde yaşatılmalı. Çocuk her an güzelliklerle göz göze bulunabilmeli, onlara dokunabilmeli. İşte Köy Enstitülerindeki sanat eğitimi bu anlayış içinde gelişti. Geçenlerde Bilkent Üniversitesinde Güzel Sanatlar Fakültesinde bir söyleşi yaptık arkadaşlarla birlikte. Orada güzel sanatların hocalarından Prof. Hasan Pekmez ressam, bir liste çıkardı. Köy Enstitülerinden ve Köy Enstitülerinin devamı olan öğretmen okullarından yetişmiş Türkiye’de 100’e yakın ressam var, yalnız resim alanında. Müzik alanında da var. Edebiyat alanında, zamanım olmadığı için giremeyeceğim o konuya ama biraz sonra söz verilirse edebiyata getirdiği, Köy Enstitülerinin edebiyata da getirdiği üzerinde durmak istiyorum. Güzel sanatlar eğitimi konusunda Köy Enstitüleri çok ilginç bir deneyimdir. Bütün okullarımızda bu anlayış

sürmelidir yani gerçek aydınlar güzel sanatlar eğitimi almadan güzel sanatların bir kolunu hobi edinmeden gerçek aydın olunmaz. Bu Köy Enstitülerinde uygulandı. Teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Ben de çok teşekkür ediyorum Talip Apaydın hocamıza. Gerçekten enstitülerin çok önemli bir boyutunu dile getirdi. Bundan sonraki konuşmacımız Sayın Mustafa Gazalci, onu iyi biliyorsunuz. Eğitim-Der Genel Başkanıdır, eski parlamenter ve sanıyorum CHP'nin yeniden Köy Enstitülerini de sahiplenmesinde büyük katkısı olan bir değerli eğitimci, buyurun Sayın Gazalci.

Mustafa GAZALCI - Teşekkür ederim sayın başkan. Öğleden sonra tabii oturumu izlemek hele orada oturmak biraz zor biliyorum ama başka da yolu yok. Ben hem TED'e hem de Vakfa teşekkür ederim bu ortamı sağladığı için. Gerçekten ben de sizler gibi mutluyum. Son yıllarda Köy Enstitüleri düşüncesinin daha çok topluma yayılması için çaba harcanıyor. Eskiden biz öğretmen örgütlerinde sınırlı sayıda insanla yürütürdük. Şimdi 17 Nisanı bir bayram olarak kutluyoruz. İşte 50. yılda biraz bir şeyler yaptı derneğimiz ve arkadaşlar. Bir iki yıldır üniversitelerin bir ikisinde bir kıpırtı oldu. Ama bu 60. yılda daha bir görkemli ve uzun süreli kutlamalar toplantılar oluyor. Bu Atatürkçü düşünceye son yıllarda bir sarılma, bir refleks, bir tepki olması gibi eğitim alanındaki yozlaşma her türlü karanlık gidişe karşı bir ortak payda, o değere yeniden sarılma ve onun için de Köy Enstitüleri düşüncesini, yöntemini, ilkesini belki önümüzdeki yıllarda böyle yuvarlak rakamları da beklemeden daha çok genç kuşaklara, topluma, siyasetçilere yaymak ve tanıtmak gerekir. Her toplantımızda en az bizler kadar yeni gençlerin de öğrencilerin de olması ve oralara bu düşüncelerin aşılması gerekir. Bu yüzden mutluyum. Bir bu konuda bir çaba var. Pazar günü de Türkiye'nin her yerinden 1500'ü aşkın Köy Enstitüsü çıkışlı öğretmenlerimiz geldi bir salonda bir bayram yaptı ve 1500 de ona eklendi. Bu bilmiyorum dünyada benzeri var mıdır? Öyle üstelik bir kurul-

80

tay alışılmış bir kurultay da değil. Yani kaybedeni üzüleni olan bir Şey değil. Herkes oradan bir sevinçle mutlulukla gitti. Bunu Şundan anlatıyorum tanıtmaq ve yaymaq için yeni yöntemler de bulmaq gerekir. İşte belki üniversitelerimize iş düşüyor. Bir de sanatçılarımıza. Yani öyle dinlenir gibi eğlenir gibi coşkuyla tanıtacak yöntemler bulmalı. Sanatın gücü de oradan geliyor. İz bırakıcı Köy Enstitülerini unutmayan tablolar mı yapılır, bir müzik mi sunulur başka Şey mi yapılır? Biz bu düşünceleri tanıtacağız ve bugün ne yapabiliriz? Sabahki oturumda da çok konuşuldu. Bu arada iktidara gelip uygulamak ya da uygulamak. Bu yüzden de geleceğe ilişkin bir umut taşıdığımı söylemek istiyorum. Benim konum Köy Enstitüsü çıkışlıların, bitirenlerin bilime siyasete katılımları. Bu karşılıklı bir Şey etki katılım. Yani Köy Enstitüsünü kuranlar, o sistem bilimden ve siyasetten yararlanmış daha o sistem işlerken ve sonra bilim ve siyasette Köy Enstitüsü çıkışlılardan yararlanmış. Ben tabii bu Köy Enstitüleri nasıl kuruldu, 35'li 40'lı yıllarda Türkiye'nin durumları çok konuşuldu hiç oralara girmek istemiyorum ama 1934 yılında Ülkü Dergisinde İsmail Hakkı Tonguç "Ders Yılı Başlarken" adlı bir yazıda bakın bilime verdiği önemi nasıl anlatıyor; bütün ileri toplumlarda olduğu gibi bizde de resmi eğitim sorunu bir ilim, sanat ve halk eğitimi Şekline getirilmeye çalışılmaktadır. İlimin tecrübenin, müspet bilginin sağlam temellerine dayandırılmayan her iş çürük ve sakattır. Bilimin temeline dayanmayan her iş çürük ve sakattır ve yine sayıyor sayıyor ilme istinat etmeyen, dayanmayan hiçbir organizatör, bütünlük bu sorunları yenemez. Sorunları saydıktan sonra yine aynı yazıda; oysa ilim, müspet, tecrübeye dayanan bir uzmanın elinde rastlantıların sürükleyici tesirlerine kaptırılamaz. Böyle bir güç sayesinde halli gayri mümkün görülen her iş ulusal bir karakter kazanarak yaşamsal bir dava Şekline getirilebilir. Yani daha 1934'te ilmin vazgeçilmezliğini ve temel olması gerektiğini söylüyor. Nitekim eski sistem eski kadrolar bırakılıyor yeni anlayış sabah da söylendi, yeni örnek, yeni yasa ve yeni kadrolarla işe başlanıyor. Bu görülmemiş ileri eğitim atılımı, bütün gücüyle destekleyen tabii o zamanın Cumhurbaşkanı İnönü 1942 yılında

Köy Enstitülerine Yücel ve Tonguç'la birlikte yaptığı gezide burada ve daha önce de söylendi, bu Köy Enstitüsü sayılarının artırılması, 200 000 tarımcının yetiştirilmesi ve tarım alanında da bu enstitülerden 200000 tarımcının bir toprak reformunda da kullanılabileceği belirtiliyor. Köy Enstitülerinde başarılı yöneticilik yapmış adından burada çok söz edildi Rauf İnan okullardaki eğitimi şöyle anlatıyor: "Uygulanmış olan girişimlerin hiçbiri Köy Enstitülerinin yaşam, eğitim ve yöntemleri amaçları bakımından onlarla ölçüştürülemez. Köy Enstitülerinde ege-men olan kişilik eğitimiydi. Bununladır ki Köy Enstitüleri eğitim tarihimizde dünya tarihimizde de çok o çok kısa süreli kimilerinin istemediği kimilerinin de ummadığı ne bugün ne de gelecekte düşünmeyecek düşünemeyecek olumlu sonuçlar doğurmuştur." Bu alıntıları şunun için yapıyorum çünkü Köy Enstitülerinde uygulanan bu yöntem ve ilke bir çok bakımdan başarılı olmuş, ilmi etkilemiştir ve enstitülerde binlerce aydın düşünen üreten insan yetişmiştir. Kooperatif, dernek, sendikada yöneticilik yapmışlardır. Bu kuruluşların kuruluşlarında görev almışlardır, bağ bahçe yetiştirmişlerdir ve toplumu etkilemişlerdir. Birçok engelleri çetin koşulları aşarak incelemeler yapmışlar, kitap yazmışlardır, araştırmalarda bulunmuşlardır ve üniversitelerimizde kendi dallarında yetişmiş ben şöyle bir çevremden de yararlanarak bir araştırma yaptım. Şimdi 23 kişinin adı Köy Enstitüsü çıkışlı; profesör var ilk iki kişisini hemen sayacağım tabi daha çok daha uzman olmuş arkadaşlar da var. Hasan Akdemir, Sami Akıncı, Hüsnü Arıcı, Ali Doğan Arseven, Ayşe Baysal, Mürüvet Bilen, İbrahim Ethem Başaran, Doğan Çağlar, Yahya Özsoy, Kemal Yıldırım, Saim Kaptan, İsmail Avcı, Ramis Aydın, Fikri Cantürk, Yakup Kepenek, Ahmet Kocaman, Halis Biçer, Himmet Umunç, Mehmet Şimşek, Bekir Çetinkaya, Turgut Aydemir, Saadettin Ünal, Ali Uçan... Bunlar kendi dallarında, çeşitli alanlarda profesörlük sanını elde etmiş değerli bilim adamları. Siyaset de bir halka hizmet etmek aracı. Köy Enstitülerini bitirenlerin bir çokları da derneklerde demin de saydım kooperatiflerde, sendikalarda ya kurucu olmuş ya etkin üye olmuş ya da yöneticilik yapmıştır. Özellikle öğretmen

kuruluşlarında Köy Enstitüsü çıkışlıların damgası vardır, federasyonlarda başkanlık yapanlar Köy Enstitüsü çıkışlı olanlardır. Hayrettin Uysal, Şükrü Koç biliyorsunuz yakından. Yakında yitirdiğimiz değerli sanatçı ve öğretmen örgütçüsü Fakir Baykurt, Türkiye Öğretmenler Sendikasının hem kurucusu hem ilk genel başkanıdır. Sonra Töbder'de, Eğitimder'de, İksan'da yöneticilik yapanların da bir çokları Köy Enstitüsü çıkışlı olanlardır. Dergi çıkaranlar yazı yazarlar, İmcedede abece dünyasında ve daha bir çok yerde Köy Enstitüsü çıkışlılara rastlıyoruz. Köy Enstitülüler emekli olduktan sonra da toplumsal savaştan uzaklaşmamışlardır. Köyünde, mahallesinde görevin küçüklüğü büyüklüğü onlar için yoktur. Muhtar olmuşlardır, belediye başkanı olmuşlardır şimdi hala var, milletvekili, senatör olarak topluma hizmet etmişlerdir. İçlerinde bakan olanlar vardır. Örneğin Mustafa Üstündağ Milli Eğitim Bakanı, Hasan Fehmi Güneş İçişleri Bakanı, Hayrettin Uysal Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı gibi bakanlık yapmış. Şimdi de Fikret Ünlü o okulların devamı bir okulu bitirmiştir. Devlet bakanı olarak görev yapıyor. Yine burada bir sürü isimler var. Çoğu sol partilerden parlâmentoda görev yapmış milletvekili ve senatör olarak. Şöyle çok hızlı adını saymadıklarımın Osman Aykul, Ekrem Kabay, efendim Yusuf Çetin, Ferhat Aslantaş, Halil Akyavaş, Yusuf Ziya Bahadınlı, Fahri Özçelik, bu tabii uzun bir liste ve bunların büyük bir kısmı da sosyal demokrat ve sol partilerde, Cumhuriyet Halk Partisinde görev yapmış kişiler. Özellikle 1960 sonrası 61 Anayasasının da etkisiyle biraz da siyaset daha da halka açılınca bu Köy Enstitüsü çıkışlı kişiler çoğunluğu sol partilerde olmak üzere milletvekili olmuşlardır. Bu konuda Sayın Engin Tonguç, Devrim Açısından Köy Enstitüleri kitabında o dönemde siyaset yapanlarla ilgili şöyle diyor: "Kurucu mecliste öğretmen meslek örgütlerinin temsilcisi olarak bir kısım Köy Enstitülerinin görev yapmasından sonra enstitülerden siyasi partilere girerek daha sonraki dönemlerde milletvekili seçilenler artmıştır. Halktan geldikleri için seçim sırasında halkla kolayca ilişki kurabilmek, köylere kadar geniş ölçüde yayılmış öğretmen arkadaşlarının ve meslek örgütlerinin desteğini sağlamak gi-

bi yönlerden birtakım kolaylıkları olan enstitüleri siyasi partilerce de başarılı adaylar sayılmışlardır. Böylece 1960'dan sonra hemen her partide Köy Enstitülü milletvekilinin bulunduğunu görüyoruz. Bunlar meclis çalışmalarında elbette eğitim sorunuyla yakından ilgilenmişlerdir. Yalnız birçok meslek gruplarının aksine çeşitli partilerde bulunan Köy Enstitülü milletvekilleri hiç olmazsa öğretmenlerin kişisel sorunları, maddi çıkarları söz konusu olduğu zaman bile etkili bir baskı grubu meydana getirememişlerdir. Sistemli bir çalışma yapamamışlardır, milletvekili Köy Enstitüleri kişisel bazı çıkarları dışında işte bizim konumuz bakımından önemli bir varlık gösterememişlerdir” diyor yargı olarak. Tabi göstermelerine de koşul ve olanaklar oldukça engeldi diyor. Köy Enstitüleri bir sistem oradaki anlayış uygulama, burada siyasi partilerin iç işleyişi ya da o gün demokrasinin insanları katma anlayışı Köy Enstitüsü çıkışlıların parlamentoda olmasını sağlamıştır ama bu yazıda da belirtildiği gibi sistemi değiştirecek ağırlıkta burada bir varlık gösterme söz konusu olamazdı Nitekim 77'de de biz örneğin 30'un üzerinde parlamenter arkadaşlık. Daha sonraki yıllar böyle öğretmenliği bırakıp, ön seçime girip, meclise giren olmamıştır. Genel başkanlar aday olarak göstermemişlerdir. Şimdi de vardır belki arasan ya da meslek değiştirmiştir. Bizimki öyle değildir. Biz öğretmendik. O zaman 61 anayasasının getirdiği özgürlük ortamında işte ön seçim yapma şansı da vardı. Öğretmenlerin siyasete etkileri vardı, hala etkiliyordu toplumu. Bir çok yerden öğretmen arkadaşlarım geldi. Şöyle hemen sayayım. Örneğin Nedim Tarhan bir Köykoop'un da başkanı ama bir Köy Enstitüsü çıkışlı, öğretmen okulu çıkışlı bir arkadaş ve işçi çocuğu. Adana gibi böyle her türlü para gücünün, mafyanın egemen olduğu yerde birinci sırada geldi. Geçenlerde yitirdiğimiz Mustafa Şentürk Malatya'dan çıktı geldi, Faik Öztürk Elazığ'dan çıktı geldi, Ankara'dan vardı. Öteki partilerden de vardı ama Cumhuriyet Halk Partisinde neredeyse bir grup oluşturacak kadar çoktu. Örneğin bir gün tabi Orhan Cemal Fersoy Milli Eğitim Bakanı, işte Nuri Çelik Yazıcıoğlu çok var öyle hain dedi, bu Kahramanmaraş eylemlerini kınayan öğretmenler.

Biz birden hemen bütçesi görüşülüyor geldik hemen kürsünün önüne. Sözünü geri al dedik, hayır ben bütün öğretmenlere demedim, size demedim, hayır hiçbir öğretmen hain değildir. Ara verildi oturuma. İşte grup başkan vekilleri geldiler bize yav işte bu şu boykota giden öğretmenlere diyor ne olur konu etmeyin. Hayır bakan çıkacak ve özür dileycek ve ondan sonra bütçesi geçecek diye direndik ve gerçekten de bakan çıktı özür diledi, ondan sonra da bütçesine devam edildi. Yani bir güç orada olduğu zaman bir şeyler yapılabilir. Sabahtan da konuşuldu, başkan da sözün bitti diyor. Tabi Köy Enstitülerinden gerçekten günümüzde bir çok bakımdan yararlanılabilir. Şimdi Niyazi Bey de size anlatacak. Ben şahsen partide parti içi eğitimden sorumluyum. Ne yapabilirim diye düşündüğümde işte bir eğitim danışma kurulu oluşturup Köy Enstitüsü çıkışlı ağabeylerimizden de o danışma kuruluna alarak onların da önerileriyle; ya bizim şu kadar bin üyemiz var dendiikten sonra bile 170 000, bunları nasıl eğiteceğiz? İşte eğitimci modeli hemen yetişiyor. Öğretmen kökenli partilileri Ankara'ya çağırıp klasik olmayan sıkı bir eğitimden geçirerek adına parti eğitimci dedik. 134 kişiye burada 36 eğitim uzmanı ders verdi. Müzelere gittiler, çeşitli konularda tartıştılar konuştular. Bir haftanın içinde böyle bir harikalar yaratıldı. Onları özgür bıraktık. Aynen Köy Enstitüleri dönemindeki ilk hani tepeden inme bir program yok, yol gösterici bir takım şeylerle gittiler illerinde programlar yaptılar ve o kadar güzel bir eğitim başladı ki partide şimdi 47 ilde bir eğitim çalışması oluyor, raporlar gönderiliyor. Yani Köy Enstitüsü sisteminden öğretmenken de bir çok bakımdan yararlandık, zaten o okulların enstitülerin devamı döneminde bitirdim ben. Siyasette ve her zaman daha çok yararlanacağını bilimde de yararlanılacağını biliyorum. Yeter ki o fırsat olanak verilsin, teşekkür ediyorum. (Alkışlar)

BAŞKAN - Ben de teşekkür ediyorum. Tabi iyi ki kapatmışlar, onlar da siyasete atılmışlar. Belli ölçüde ne kadar etkili olabilmişlerse öyle bir çabalar göstermişler ama şimdi bence de bundan haberim

yoktu. Çok iyi bir şey parti içi eğitim. Çok önemli. Keşke başka partilerde de buna benzer bir çalışma yapılırsa ama tabii bu yapılacak çalışmalar partinin genel havasına uygun olacağı için CHP'nin bu girişimini olumlu karşılıyoruz. Köy Enstitüülerinin siyasette de böylece çok etkili olabilecekleri ve yarının sorunlarına bugünün sorunlarına çözümde yardımcı olacakları anlaşılıyor. Son konuşmacımız Dr. Niyazi Altunya. Hepimizin tanıdığı fakat ortaya çıkan bir şey daha var. Bir onu vurgulayarak şey yapayım. Sayın konuşmacılarımız belirttiler. Şimdi bu öğretmen örgütlenmesinde de öncülük yapanlar büyük ölçüde Köy Enstitüsü kökenli olmuşlardır. Benim 1960'dan bu yana Türkiye Öğretmen Dernekleri Federasyon'unda sonra TÖS'te, Türkiye Öğretmenler Sendikasında, TÖBDER'de olduğu gibi sonradan da yine Eğitim-Der'in kurulması, Eğitim-iş'in kurulması, sonra birleşip Eğitim-sen olması. Bütün bu hareketlerde gerçekten Köy Enstitüsü kökenlilerin büyük katkısı gözlemlenmiştir. Hala da sürüyor. İşte onlardan biri, Dr. Niyazi Altunya. Aynı zamanda kendisi eğitimci olduğu kadar siyasal bilimcidir. Eğitim hakkı konusunda bir tez yapmıştır. Şimdi bakalım geleceğe nasıl bakıyor, nasıl yararlanabileceğiz Köy Enstitüsü deneyiminden, onu dinledikten sonra tartışma bölümüne kısa da olsa zaman kalacak, buyurun Sayın Altunya.

Niyazi ALTUNYA - Teşekkür ederim sayın hocam, saygı değer öğretmenler, değerli arkadaşlar. Sizleri selamlıyorum özellikle çok az ama genç arkadaşları. Onları bir kez daha selamlıyorum çünkü böyle sine uzun konuşmalar yapılan toplantılarda onları görmeye alışık değiliz. Büyük bir sabırla dinlediler beni de beklediler ayrıca teşekkür ediyorum.

Değerli arkadaşlar, hep arkadaşlar diyeceğim oysa benden büyük olanlar galiba çoğunlukta. Çünkü biz öğretmen okuluna girdiğimiz gün okul müdürümüz Remzi Arifioğlu rahmetli Arifioğlu arkadaşlar diye başladı söze ve hep öyle arkadaşlar diye gitti. Bizler tabii bacak ka-

dar çocuklardık, köyden gelmiştik. Köy Enstitüsü kurulu yıllar olmuştu hatta yıkılmıştı ama bize arkadaşlar diye hitap ediyorlardı. Bu gelenek sürüyordu. Bu çok hoşumuza gitmişti, çok gururlanmıştık. Bu gelenek yavaş yavaş kayboldu. Üniversitede bile çocuklar diyorlar, hatta İhsan Doğramacı YÖK başkanıyken rektörlere çocuklar diye hitap ediyor. Yani şaka da olsa yani dili kullanmak böyle yerlerde çok önemli. Hele bilim çevresinde bu çok daha önemli. Onun için arkadaşlar dediğim zaman benden büyükler de bunu böyle anlasınlar, samimi olduğumu anlasınlar.

Şimdi Köy Enstitüleri deneyiminden nasıl yararlanılır? Aslında bu konu üzerinde duruldu, sabahki konuşmalarda da değinildi. İşte öz yönetim gibi beceri eğitimi gibi özgür eğitim gibi. Hem kuramsal bilgi sahibi olmak hem uygulama yapmak yani kuram uygulama bağına kurmak gibi, sanat eğitimi gibi bir çok konulara değinildi. Bunları yinelenmek yerine ben neden bugüne kadar kaldı, Köy Enstitüsü konusu. Hatıra olmanın ötesinde bir şeyler oldu. Mülkiyelilerin de günleri var, mülkiyerlilerin de uzun bir geçmişi var. Onlar da bu geleneği sürdürüyorlar. Başka kurumlarımızda da gelenekleri sürdürenler var işte günlerini anıyorlar, eğleniyorlar. Bunlar da çok güzel şeyler ama Köy Enstitülerini sadece Köy Enstitülüler anmıyorlar. Bizler gibi hatta bizden sonra Sayın Gazalcı örnekler verdi. Bunların çoğu çok daha sonra mezun oldular bu okullardan. O kadar da değil. Rahmetli Ekmekçi bizim yakın dostumuzdu herkes Köy Enstitülü biiirdi, oysa Köy Enstitüsünde okumamış idi. Bunun gibi pek çok kişi. Cevat Hoca anlattı; Köy Enstitülü değil ama ben yazılarını okumaya başladığımdan beri Köy Enstitüsü konusunu inceler. Bir Köy Enstitülü ruhuyla onu yaygınlaştırmaya çalışır. O hatta hepimizden önce belki toplum kalkınmasının nasıl uygulanacağı konusunu ilk tartışanlardan birisi belki ilki. Bizimle beraber yine bu kurulan sendikaya ilk üye olanlardan. İlk 40-50 kişi arasında birisidir. O da o ruhun devamıdır diye düşünüyorum. Şimdi neden böyle? Kurulalı yani temelleri atılalı 65 sene olmuş, 35'te başlamış işte. Özgün

yapıları bozulmaya başlayalı 54 yıl olmuş işte, yasayla kapatılalı da 46 yıl olmuş. Bir insan ömrü. Ben doğduğum yıl ilk mezunlarını vermiş Köy Enstitüleri. Neden böyle anıp duruyoruz kimi zaman vahlanıyoruz kimi zaman ders çıkarmaya çalışıyoruz filan. Hatta dünyaya pazarlamayı düşünüyoruz. Öyle ki vaktiyle karşı çıkan tabakalardan kimileri yurt dışında bir ortama girdiklerinde, sizin ülkenizde böyle şeyler varmış denildiğinde birkaç şeyle gururlanmak istiyorlar. Bunlardan biri Köy Enstitüleri, diğerleri Aziz Nesin falan bazı yazarlarımız. Neden böyle oldu niye kalıcı oldu? Sanıyorum bunun temelinde yatan asıl şey düşüncedir. Düşünsel temellerinin sağlıklı olmasıdır. Gazalıcı alıntılar yaptı, Tonguç'un bilime ne kadar önem verdiğini belirtti, onun bir büyük sözü vardır. Uzun bir yazının içerisinde şöyle bir değinir geçer ama bence onun felsefesini eğitim anlayışını yansıtan o sözüdür. Köy Enstitüsü müdürlerini azarlayan ya da sitem eden bir mektubu da var. "Elinizden çıkacak iş evvela kafanızdan çıkmalı" diyor. İşte Köy Enstitüsü düşüncesini, yaklaşımını anlatan önemli bir söz. Şimdi neydi bu düşünce, bugün uygulanabilir mi uygulanamaz mı derken bir modelini mi uygulayacaksınız yoksa kimi ilkelerini mi uygulayacaksınız, buna bakacaksınız. Şimdi bu modeli bugün uygulamak mümkün değil neden değil çünkü Köy Enstitüsü düşüncesi, Türk devrimi, eğitimbilim çağdaş eğitimbilim ve ülke gerçekleri arasında yapılmış ilginç bir sentezdir. Cumhuriyet devrimi sabahtan beri anlatılıyor yeni bir yurttaş istiyor. Egemenlik gökten yere inmiş. Bunu kullanacak demokrat insan istiyor. Kurtuluş Savaşı, Ulusal Kurtuluş Savaşı hep demokrasiyle başlatılmaya çalışılmış. Kongrelerde, kongre o ilk kongreleri anımsayın. Önce başkan seçiyor. Doğal bir lider var ama oraya çöreklenmiyor onun üzerine oturmuyor, seçilirse başkanlık yapıyor ve ta beni baş komutan seçerseniz savaşı yönetirime kadar gidiyor. İkinci cumhuriyetçilerin kulağı çınlasın. İşte altı ok arasında demokrasi yokmuş. Bu davranış bile yeter. Ama ayrıca tabi Mustafa Kemal'in, Atatürk'ün demokrasi kitabı okunmalı, onun ,Afet İnan'a yazdırdığı notlar okunmalı ve demokrasiye eylemli olarak geçmemenin sızısını nasıl çektiğini orada açıkça

görmek mümkün. İşte Köy Enstitüsü hareketinin gerisinde bu temel düşünce var. Yoksa bir takım üretici eğitim gibi kalkınma gibi vs. bu hareketler başka türlü de yapılır. Askerleri seferber ederseniz belli bir yeri kalkındırır ağaçlandırır, imar eder geçer gider veya köylülere zaman zaman yapıldığı gibi yıllardan beri yapıldığı gibi zorlarsınız, köylüler kalkınırlar, bir şeyler yaparlar, yol yaparlar vs. ama bunu böyle değil de insanların büyük bir coşkuyla türkü söyler gibi iş yapması nasıl sağlanıyor? Espri her halde orada yatıyor ve gerisinde bu hareketin büyük düşünce birikimi var. Sayın Taşdemirci bir kısmına değindi. Türkiye Cumhuriyetinin ilk yıllarında batılı düşünce akımlarını büyük bir dikkatle incelemiştir. Örneğin Sovyetler Birliği'ni kendisi örnek verdi. 1926 yılında o zamanki müsteşar Nafi Atuf Kansu'yla teftiş heyeti başkanı Sovyetler Birliğine gitmişler. İki ay eğitim ve bilim bakanı Luna Çarlski'nin konuğu olmuşlar ve bütün eğitim kurumlarını inceleyip notlar getirmişler. Daha bir çok vardır. Örneğin Viyana incelenmiştir. Bizim özellikle uygulamalarımızı çok etkileyen bir Viyana vardır işte mektepçiliğin kabesi denilen. Diğer ülkeler tek tek incelenmiştir. Öyle ki öğrenime giden öğrencilerden bu ülkelerin eğitim sistemlerini incelemesi istenmiştir. Bugün olduğu gibi öyle bol parayla ödenekle filan eleman gönderme imkanı yok. Örneğin bunlardan birini anımsıyorum ben. İlk beden eğitimi öğrenimi için giden Vildan Aşir ve Nizamettin Kırşam kuzey ülkelerinde skol teşkilatı diye bir rapor vermişlerdir ve bütün bunlar ilk 10 yılında cumhuriyetin yayımlanmış ve kamuoyuna sunulmuştur Maarif Vekaleti Mecmuası aracılığıyla. Bu kadar da değil. Eğitimcilerimizin özgün görüşlerinin de duyulması sağlanmış. Bir çok örnek var ama bunlardan bir tanesi bana çok çarpıcı geliyor. Sadrettin Celal Antel bizim büyük bir pedagogumuzdur yani eğitim düşünürümüzdür. 1925 ve 27 arasındaki komünist hareket dolayısıyla yargılanmış hapse atılmıştır. Ama hapishanedeyken yazdığı 110 sayfalık bir rapor Maarif Vekaleti Mecmuasında yayımlanmıştır. Aynı şekilde Şevket Süreyya Aydemir'in de hapishanede bir para politikası üzerine kitap yazdığını biliriz. Şimdi düşünün çıkar çıkmaz Sadrettin Celal Talim Terbiye Kurulunda

mütercim olarak çalıştırılır. Böylesine güzel bir birikimi vardır. Daha gerilerden ikinci meşrutiyet dönemindeki Sadrettin Celal de kimdi ikinci meşrutiyet döneminde işe başlar. Kendi ülkemizde model biçiminde de olsa eğitimbilimsel nitelikte de olsa pek çok düşünce sergilenmişti. Örneğin bizde bir çok konuda John Dewey'nin raporu öncü sayılır. John Dewey önemli bir adamdır, büyük bir adamdır, pragmatizmin işte temsilcisidir falan. Fakat o 30 sayfalık rapordan o kadar çok şey çıkarılmış ki köy okulu programlarımız sanki oradan çıkmış, Gazi Eğitim Enstitüsü oradan çıkmış. Aslında o raporda yani ona esas olacak bir şey yok. İşte Köy Enstitüleri de oradan çıkmıştır hatta öyle bir şey yok sadece gerçek yaşamın tabii gerçek yaşam köy yaşamıdır. Bunun programlara aktarılmasıdır John Dewey'nin söylediği ama John Dewey'den önce 5-6 ay önce bizim kendi eğitimcilerimizden birinin çok sistematik bir şeyi vardır, görüşü vardır. Fuat Gündüzalp, geçen yıllarda bu derneğin ödülünü alan ve kaybettiğimiz, Tonguç'un da sınıf arkadaşı olan Gündüzalp'in "Talim ve Terbiye Teşkilatımızda Buhran" diye Sivas'ta yayımladığı bir kitap vardır. Daha gerisi, gerilere gidin. İzmir İktisat Kongresi vardır. John Dewey'nin önerilerinden çok daha gerçekçi öneriler vardı orada eğitimle ilgili. Daha ciddi şekilde incelemeler yapılmıştır. Yine bu dönemde bir kaymakam Osman Zeki Bey vardır. Çorlu Taşköprü kaymakamlığı yapan mülkiyeli. Bir kitapçığı da vardır 50 sayfa kadar, bizde Tedrisat-ı İptidaiye yani ilköğretim diye. Bu kaymakam gittiği yerlerde öğretmenlerin bir bölgede toplantı yapmalarını eğitim kongresi yapmalarını, sağlamış, yatılı okullar açmış. Hatta her okula maarif tarlası adıyla okula gelir sağlayacak tarla verilmesini sağlamış. Bir İsmail Hakkı Baltacıoğlumuz var. Gerçek bir eğitimbilim düşünürü ve çağdaşlarına göre oldukça ileri. John Dewey üzerine bir tez yazmış birisidir, derli toplu bir görüşe sahiptir falan. O nedenle böylesine birikim sağlanmış ama bütün bunlar ülke düzeyinde bir projeye dönüşmemiş. Neden dönüşemiyor? Bir; bir kere siyasal koşullar elverişli değil çoğu kez. İşte 1935 yılına gelindiğinde, artık toplumun modernleşmesi konusunda özellikle CHP'nin yani tek parti-

nin büyük kurultayında, 4. kurultayında ciddi kararlar alınır. Sanayiye dair kararlar vardır köy politikalarına, köy siyasalarına dair kararlar vardır. Bunun eğitimle ilgili yönleri üzerine çeşitli kararlar vardır. Bu kararlar daha önce de alınmıştır da hayata geçememiştir ve bu büyük projenin yapılması, hayata geçirilmesi şansını ve becerisini Hakkı Tonguç yakalamıştır. Tonguç batılı düşünürleri tanıdığı kadar Türkiye'deki düşünürleri ve onların başarılı ve başarısız çalışmalarını tek tek incelemiştir. Mesela öğretmen konusunun 35'lerde Atatürk'ün direktifiyle hayata geçirildiği söylenir oysa Tonguç'un kitabında geçer, Tanzimat Döneminde açılan Darül- Muallim-i İptidaiye öğrenci bulunamadığı için askerliğini bitiren okur-yazar kişilerin öğrenci olarak alınması düşünülmüştür ancak bu hayata geçmemiştir, uygulanamamıştır. Ama uygulanamasa da bu düşünceler değerlidir ve Tonguç'un büyük bir tarih bilinci tarih birikimi vardır. Batılı düşünürler üzerine de bizim kendi düşünürlerimiz üzerine de. Çünkü batılı düşünürlerin sorunu şuydu; endüstrileşmiş toplumun iş gücünü yetiştirmektir, iş eğitimi eğer söz konusu edilirse. Bir kere Tonguç'un toplumu endüstrileşmiş bir toplum değildir kırsal bir toplumdur ve kırsal bir toplumda iş eğitimi bambaşka bir şey olacaktır ve kırsal toplumda demokrasiyi yaratmak çok zor bir şeydir. Hatta bir çok teorisyen karşı çıktı.. Köylere yönelindi, bozkırda çekirdek olmaz köylüden de bir şey olmaz. Ya bekleyeceğiz bir gün endüstrileşeceğiz buralarda işte proleterya oluşacak, devrim yapacak falan bekleyeceksiniz. Şimdi İkinci Dünya Savaşı gelip dayanmış, bütün kaynaklar savaşa özgülenmiş. Sovyet desteğiyle başlatılan planlı sanayi de orada kalmış. Çünkü Sovyetler de savaşın en büyük cephesi onlara karşı açılmış, böyle kalmış. Bu koşullarda hala bazı yazarlarımız, saygın gazetelerde yazıyor bunu; köyü köye mahkum ettiler Atatürk sanayileştiriyordu, İsmet Paşa geldi köylüleştirirdi. Hayır öyle değil bir kere koşullar öyle değil. Köy Enstitüleri onun için yokluk içerisinde öğrencilerin bir ölçüde öğretmenlerin gücüne dayanılarak kuruldu, büyük bir inançla. İşte çocuklar ezildi, onların çilekeşliklerinden o yatkınlıklarından yararlanıldı, sömürüldü teorileri yanlıştır. Bir kere Köy Ens-

titüsü hareketinin gerisinde böyle bir düşünce var ama bir hedefi var. Bu hedef de onun kadar önemli ve değerli. Öyle bir hedef ki sadece insanları klasik bir eğitimle yetinilmeyecek hatta beceri öğretmekle de yetinilmeyecek. Yani üretken prodüktif bir eğitim yapmakla da yetinilmeyecek. Onun da ötesine geçilecek. Asıl sorun işte, bugünlerde Sayın Bakanımız insan merkezli eğitime geçeceğiz diyor oysa bu 250 senelik bir hikayedir ve Türkiye'de Tanzimat'tan beri bilinir. En iyi örneği de işte bizim öğretmen yetiştirmede Satı Beyin Darül- Muallimi'dir ve benzerleridir ama Cumhuriyet döneminde Köy Enstitüleridir. Eğer insan merkezli bir eğitim olmasaydı biz bugün onu unutturduk çoktan. Biz oralarda varolduk değil bizim ağabeylerimiz bizim ablalarımız bizden öncekiler, biz oralarda kendimizi bulduk. Ben 1956'da girdim, adı bile değişti, ilkeleri değişti. Biz 44 kişiydik sınıfımızda sevgili Gazalıcı bizden bir devre sonradır. Dört kişi kekeleyemedi okuyabiliyordu. Sınavla seçilmiş öğrenci bunlar. Sefa Güner eski enstitü müdürlerinden Sefa Güner hocamızın anıları mutlaka okunmalı, köy insanı köy çocuğu nasıldı. Soruyorsunuz cık diyor omzuyla cevap veriyor size. Hepimiz büyük umutsuzluğa kapıldık. Tonguç'a büyük saygımız sevgimiz var ama sakın bu bir macera olmasın? Yani bunlardan ne çıkar? Ama bunlardan neyin çıktığını gün gösterdi. İşte birincisi temel düşüncenin sağlam oluşu, ikincisi hedefin iyi konuluşu üçüncüsü de uygulamanın iyi yapılışı. Bu tabii verimli olur ki çok güçlü varsayımlar kurabilir ama bunu gerçeklerden yola çıkarak yapar. İnsana güvenir insanın özüne güvenir öyle. Şimdi Köy Enstitüsü hareketinin gerisinde Atatürk'ün öncülüğünde başlayan devrim hareketinin bulunduğunu hepimiz bilirsiniz. Bu çok tekrarlandı ama bizden çok daha deneyimli daha eski olanların, enstitülülerin bildiği sözü kısaca anımsayalım, neyi yapmak istiyor? Şimdi 1922 yılında savaş Ankara'nın burnunun dibine dayandığında maarif kongresinin, muallimler birliğinin hazırladığı maarif kongresinin açılışında biliyorsunuz. Milli maarif ilkesini ortaya atar. İşte Sivas'ta Sivas Kongresinde halk egemenliği milli egemenlik, sonra milli maarif ondan sonra laik maarif laik eğitimin ilkeleri atılır. Ama burada bir tes-

pit var. Ne durumdayız hangi insana bu eğitimi yapacaksınız? 01.03.1922'deki ünlü konuşmasını bir anımsayalım. "Türkiye'nin gerçek sahibi gerçek üretici olan köylüdür. O halde herkesten daha çok refah, saadet ve serveti hak eden ve ona layık olan köylüdür. Dolayısıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi hükümetinin iktisadi siyaseti bu asli amacı gerçekleştirmeye yönelmelidir. Diyebilirim ki bugünkü felaket ve sefaletin biricik nedeni bu gerçeği görmezden gelmemizdir. Yedi asırdan beri cihanın dört köşesine sevk ederek kanlarını akıttığımız kemiklerini yabancı topraklarda bıraktığımız ve yedi asırdan beri emeklerini elinden alıp israf eylediğimiz ve buna mukabil daima tahkir ve tezlil ile yani aşağılayarak mukabele ettiğimiz ve bunca fedakarlık ve ihsanlarına karşılık nankörlük, küstahlık ve cebbarlıkla yani zorbalıkla uşak menzilesine indirmek istediğimiz bu asil sahibin huzurunda büyük bir utanç ve saygı ile gerçek vaziyetimizi alalım. Milletimiz çiftçidir. Millettin çiftçilikteki çabalarını çağdaş iktisadi önlemlerle en üretken duruma getirmeliyiz. Köylünün ürününün emeğinden azami derecede yararlanmasını sağlamak iktisat siyasetimizin özüdür. Dolayısıyla bir taraftan çiftçinin emeğini üretken ve verimli hale getirecek bilgi ve becerinin araç ve teknolojinin kullanımını diğer taraftan da onun emeğinin sonucundan azami derecede yararlanmasını sağlayacak iktisadi önlemlerin alınmasına çalışmak gerekir. Şimdiye kadar mevcut olan yoksulluk çağdaş ulaşım araçlarından yoksunluk, pazarlama usullerinin çiftçi aleyhine olması ve yasaların çiftçiyi koruyamaması gibi engellerin kaldırılması gerekir." Toparlayacağım ve onunla bitireceğim. Onun yanıtını Tonguç veriyor. Daha Köy Enstitüleri henüz kurulmamıştı. Daha doğrusu kuruluş aşamasında köy insanına nasıl baktığını ve ondan ne beklediğini söylüyor. Bir anlamda da öbürünün yanıtı. Köylüye bir şey öğretebilmek için ondan bir çok şey öğrenmek gerekir. Yani köylü kendince eğitim yapmaktadır. Yüzyıllardan beri bunu yapıyor, önce onu bileceğiz. Kanımızı ve iliklerimizi isteyerek köyün içine akıtmadıkça, 40 000 köyün kenarına münevver insanın mezar taşı dikilmedikçe bu köyün sırlarını anlayamazsınız. Köylüyü anlayabilmek duyabilmek

için onunla kucak kucağa nefes nefese gelmek lazımdır. Onun içtiği suyu içmek yediği bulguru yemek yaktığı tezeğin ifade ettiği sırları çözebilmek ve yaptığı işleri yapabilmek gerekir. Bizim köyün ne olduğunu evvela büyük alimler, artistler değil kahramanlar anlayacaklar ve sonra alimlere sanatkarlara anlatacaklar. Türk köyü belki daha 25 yıl alim değil kahraman isteyecektir. Bataklığı kurutmak, sıtmalıya kinin rejimi yaptırmak, trahomlunun gözüne ilaç damlatmak, okul binasını yapmak, yaralının yarasını sarmak, gebeye çocuğunu doğurtmak, pulluğun nasıl kullanılacağını veya tamir edileceğini öğretmek, bozuk köprüyü yapmak, ıslah edilmiş tohumu tarlaya saçmak, fidan dikerek onu büyütme ve step köylüsünün dal diye adlandırdığı ağacı hakikaten ağaç haline getirmek ulemanın işi değil kahraman teknisyenler ordusunun işidir. O yani köylü bu kahramanları içinden yetiştirmeye mahkum. Bütün felaketlere katlanarak, ıstırapı zehir yutar gibi yutarak çalışan ve başlarının üstünde şereflerle örülür birer taç taşıyan bu kahramanlar köyü dile getireceklerdir. O zaman yeni sesler duyacağız. Bu seslerden ürkmeyen onları dinlemek lazımdır. Köyden yeni renk ve ses getirenleri saygıyla karşılamak gerekir. Hakiki köyü ve memleketi o zaman anlayacağız 1939 ve bu kadar da değil. Köyü sadece köylüyü eğitmek gerekmez köyü kalkındırmak gerekmez köyün içten canlandırılması gerekir. Köy insanı öylesine canlandırılmalı ve şuurlandırılmalı ki yani bilinçlendirilmeli genç arkadaşlarım için tırnak açtım. Onu hiçbir kuvvet yalnız kendi hesabına ve insafsızca istismar edemez. Ona ufak ona esir ve uşak muamelesi yapamazsın. Köylüler şuursuz ve bedava çalışan birer iş hayvanı haline gelmesinler. Onlar da her vatandaş gibi her zaman haklarına kavuşabilsinler. Köy meselesi köyde eğitim problemleri de içinde olmak üzere bu demektir. Bu kadar da değil bitiriyorum sevgili öğretmenim. Köylüyü köyden başlayarak, kamutaya varıncaya kadar yani Büyük Millet Meclisine varıncaya kadar devletin bütün şubelerinin idaresine onu da bugünkü vasıflarından başka bir şart armaksızın iştirak ettirmek, bu suretle devlet işlerini realiteden kuvvet alan elemanlarla besleyerek memleketin hakiki bünyesine uygun bir

şekle getirmek, köylü vatandaşları da cumhuriyet vatandaşlığı şuurunu aksiyon haline gelebilecek şekilde uyandırmak lazımdır. İşte hedef koyduğu hedef budur. Varsayım da bunun doğrulanacağı biçimindedir. Bu doğrulanmıştır işte bunun ürünleri; başlarında gerçek anlamda başarının tacını taşıyan insanları burada da görüyoruz. Ben bir haftadır gittiğim yerlerde hep gördüm biz de onların çömezleri olduk, sevgilerle... (Alkışlar)

BAŞKAN -- Teşekkürler Sayın Altunya'ya. Geleceğe bakarken geçmişi de ayrıntılı olarak dikkate getirdiği için ayrıca teşekkür ediyoruz. Efendim aslında izlencemize göre zamanı bir hayli aşmış bulunuyoruz. Tartışmaya çok az vakit kaldı ama yine de gelenek gereği arkadaşlarımızdan çok kısa sorular sormak fakat sadece kısa görüş belirtmek üzere söz almalarını şey yapıyorum. Buyurun efendim, Hüseyin Tekişik değil mi?

"İlhan Alkan, Şi nasi Eskiçırak, Satılmış Çağlar, Muhsin Pehlivan"

BAŞKAN - Efendim aldım hanımefendi efendim? Hüseyin Kızılırmak. Evet sizin önünüzdeki sizinkini yazdım hanımefendi. Hayır Meral Pazar. Efendim Gülpınar Hanım. Evet sizi de yazıyorum evet adınız Mehmet Aslan. Şimdi efendim bir, iki, üç, dört, beş, altı, yedi, sekiz, dokuz, on kişi birer dakika konuşsa 10 dakika. Bir de evet Hakkı Bey. Şimdi efendim tabi bu böyle bir şey yaparken tartışma bölümünü açarken şu çok önemli hepimizin anıları var ama anılardan çok temel görüşler ve uygulamalarla ilgili açıklamalar yapıldı. Lütfen zamana ve konuya şey yapalım. Eğer bir sorumuz ya da görüşümüz belli bir konuşmacıya yönelikse onu da lütfen belirtelim ve Hüseyin Beyden rica edelim.

Hüseyin KIZILIRMAK - Benim bir iddiam var. Ben misafir olarak geldim. Türk Eğitim Derneğindeydim.....yalnız şunu da anlıyorum ki konu yalnız: Köy Enstitüleri.

Köy Enstitülerinin bu ülkeyi götürmek istedikleri bir yol var. O yol bugün tıkanmış durumda. Niye tıkanmış olduğunu ben buradaki arkadaşlarıma özet olarak bu değerli arkadaşlarıma.

BAŞKAN - Şimdi çok özür diliyorum vakit keşke elverişli olsa da elverse de sizi de uzun boylu dinlesek. Ona inanıyoruz hep konuşmacılar vurguladılar. Siz biraz geç geldiniz benim gözlemlediğime göre. Biraz geç geldiniz hepsini dinleyemediniz. Onun için korsan bir konuşma olur. Buna da vaktimiz elvermiyor. Lütfen onu derneğimize yazılı olarak verirseniz.

Hüseyin KIZILIRMAK - Benim bir çağrım var, bu çağrıyı okutabilir misiniz?

BAŞKAN - Onu sonra şey yapalım.

Hüseyin KIZILIRMAK - Kim var burada basın, onu yayımlasın. Bu ülke gidiyor efendim, farkında değiliz, yani.

BAŞKAN - Ama siz konuşmaya başladınız Sayın Üstün Işık'ın şeyi var. Siz buyurun.

Üstün IŞIK - Sayın başkan, değerli meslektaşlarım, benim arz edeceğim husus, Köy Enstitüsü ilkelerini bugün uygulamaya nasıl koyabiliriz? Enstitülerin kuruluşunda birinci amaç köy kalkınmasıydı ve her köyde bir okul açmaktı, köye göre öğretmen yetiştirmektir. Bugün 15 000 köyde okul kapatılmıştır. Öğretmen gitmediği için köylerde randıman, köy okullarında randıman olmadığı için. Bu hususu Sayın Bakan'a ilettik.....Köy Eğitim Araştırma Geliştirme Merkezi Bilim Kurulu olarak. Haklısınız dedi ve 15 000 okul yıkıma terk edildi yani bu düşünceleri basına ve Bakanlığa ilgililere iletmek lazım. Köy Enstitüsü mezunu ve bu fikri benimseyen eğitimcilerin bunların üzerinde ısrarla dur-

ması gerekir. 200 000 öğretmen atanmıştır. Bunların hiçbir mesleki formasyonu yok, yeterli mesleki formasyonu yok. İşte köylerde okullar bunun için kapanmıştır. Öğretmen yetiştiremediği için kapanmıştır. Bunların üzerinde durmak lazım. Yani bu fikri her iktidarın uygulaması zorunluluğu vardır bugün. Bunun üzerinde durulursa her iktidar bunu uygulamak zorundadır. Köy Enstitüsünü açmasın ama Türkiye'nin ihtiyacı olan öğretmeni yetiştirsin. Köye göre köyde birleştirilmiş sınıflarda nasıl çalışacağını bilen öğretmeni yetiştirsin, köye göndersin yahut köydeki öğretmene öğretmenliği cazip hale getirsin ona fazla ücret ödesin. Bunların üzerinde durmak gerekir. Bir de...

BAŞKAN - Teşekkür ediyoruz, evet.

Üstün IŞIK - Zaman çok kısa

BAŞKAN - Çok kısa, lütfen.

Üstün IŞIK - Çok kısa, bunların üzerinde durulmadı sayın başkan.

BAŞKAN - Tabi burada Köy Enstitüleri ile ilgili olanların üzerinde durduk.

Üstün IŞIK - Bugün bir fikir ortaya atıldı. Öğrenci merkezli okul. Köy Enstitüleri öğrenci merkezli okullardı. Bu fikirlerin üzerinde durulursa okullarda özellikle ilköğretim okullarında 8 yıllık ilköğretimde bunların üzerinde durulursa işte Köy Enstitülerinin o fikri uygulamaya konulmuş olur. Bölge okulları üzerinde durulmalı. Köy çocukları oraya alınıyor ve oradan mezun olan çocuklar eğer öğretmen Anadolu liselerine alınır, onlar da doğrudan doğruya eğitim fakültesine alınırsa, işte köy çocuğu öğretmen olur ve köye gider. Bunları arz etmek istedim. Saygılarımla

BAŞKAN - Çok teşekkür ederim efendim. Sayın Alkan, İlhan Alkan. Duyuluyor da kayda geçiyor efendim. Hatta söz almış olanlar yavaş yavaş öne gelirlerse zamanı da değerlendirmiş oluruz.

İlhan ALKAN - Efendim ben çok kısa birkaç cümle etmek istiyorum. O da şu; gerçekten 60.yılda Köy Enstitüleri çok boyutlu olarak tartışılıyor. Köy Enstitülerinin yandaşları olayı gerçekten bilimsel temeller üzerinde götürüyorlar ama karşıtlarının ben bugüne kadar Köy Enstitüleri şu şu nedenlerden dolayı yanlıştı ve şundan dolayı kapatılmalıdır diye bir makale okumadım. Bunu açık kalplilikle söyleyebilirim. Ama Köy Enstitülerinin bu noktada bulunmasında elbette Köy Enstitülerinin mantar gibi bir ortaya çıkmamasının etkisi var. Köy Enstitüleri eğitim tarihimizde köklü tartışmaların ürünü olarak ortaya çıktı ve 60 yıllık süreç içerisinde de bundan dolayı bu kadar yoğun olarak tartışılıyor. Yalnız arkadaşlar bir nokta Köy Enstitülerini tartışanlarda bir öznel ayrıma götürebilir. O da şu; 1947 yılında Köy Enstitüleri kapatılma sürecine girdi. Bu olayı milli şef de olsa ülkenin cumhurbaşkanı da olsa bir kişinin tavrına bağlamak yanlışına düşmememiz gerekir. Eğer bu öznel duruma düşersek İnönü kapatmıştır diyenler de çıkabilir kapatmamıştır diyenler de çıkabilir. Bir öznellik söz konusu olabilir. O zaman 1946-47'lerdeki başlayan olaylara bir bütün içerisinde baktığımız zaman belki olayları daha sağlıklı olarak yerine yerleştirebiliriz. 1946'da Türkiye'de sadece Köy Enstitülerin kapatılma süreci başlanmıyor. Siyasetli bir işbirliği gündeme geliyor, imam hatipler açılıyor, barış gönüllülerinin yolu açılıyor. Artı, artı Yüksek Köy Enstitülerini bırakıyorum bir kıyıya. Öğretmen okulları var. Köy Enstitülerinden öğretmen okulları bu ülkenin öğretmen yetiştirme deneyiminde önemli yeri olan kurumlardır. 1970'lerde hiç İnönü'ye bağlı olmaksızın 74'lerde öğretmen okulları kapanıyor. Eğitim tarihimizde çok önemli yeri olan başta Gazi Eğitim Enstitüsü olmak üzere bütün eğitim enstitüleri kapatılıyor. Yine 150-152 yıllık öğretmen yetiştirme deneyimimizde benim çok önemseydiğim Yüksek Öğretmen Okulları var. Önce milyonlarca çocuğun içerisinde

çocuklar iki aşamalı sınavla seçiliyor, öğretmen okullarına ilk öğretmen okullarına alınıyor. Bu ilk öğretmen okullarındaki çocuklar da beşinci sınıfta en zekileri, en yetkinleri öğretmenler kurulu kararıyla seçilerek Yüksek Öğretmen Okuluna gönderiliyor ve Yüksek Öğretmen Okullarının yetiştirdiği öğretmenler formasyon olarak çok nitelikli öğretmenlerdi. Sadece öğretmen olmadı bunlar bilim adamı da oldu. Bunlar da kapatıldı. 74'de kaynakları kurutularak 78'de de kapılarına kilit vurularak kapatıldı. Halk evleri şunu bunu hepsini birden aldığınız zaman arkadaşlar bu kadar olumlu kurumların bir süreç içerisinde kapılarına kilit vurula vurula bir noktaya geliştirmede bir başka şeyler aramak gerekir. Galiba olaylara doğru teşhis koyabilmemiz için o 46-47'lerde başlayan soğuk savaş ve o dönemde ülkemizin yönetim kadrolarındaki öz yönetimden uzak uluslar arası yönetimimize olan etkilerin şeyini aramak gerekir diye düşünüyorum. Yoksa bunu İnönü kapatmıştır veya kapatmamıştır bir şeyine ikilemine bağlamak bana sorarsanız yanlıştır. İleride kendi aramızda daha uyumlu tartışalım diye çok uyumlu tartışıyoruz bilimsel bazda tartıştığımız zaman çok iyi uyumlu tartışıyoruz. Köy Enstitülerini bu uyumluluk içerisinde götürebilmemiz için galiba olaya böyle mi bakmak gerekir diye düşündüm ve sizlerle paylaşmak istedim, teşekkür ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ediyoruz. Kimse de İnönü kapattı demedi ama yine de şey yapıyoruz evet. Önemli olan sizin görüşünüzü not aldık. Evet Sinan Bey buyurun. Şinasi Bey evet.

Şinasi ESKİÇIRAK - Sevgili dostlar toplumların gelişmesinde bilimsel düşünceye çağdaş olmaya karşı olan bir düşünce var buna karşı devrim diyoruz. Karşı devrim tarihin her devrinde karşı olmuştur. Cumhuriyetten önce bu düşünceyi savunanlar, çağdaş düşünceyi eyleme geçirmek isteyenlere karşı bir suçlama var. Bu suçlama gavruluktur denilir. Cumhuriyet döneminde ise bu suçlama komünistlikle oldu. O düşünceyi taşıyanlara komünist damgası vuruluyordu. Gün-

müzde de var günümüzde bölücüdür deniliyor. İşte çıkarı olanlar bu düzenin sürdürülmesinde çıkarı olan belli kimseler, Köy Enstitüleri gibi sağlıklı kurumların da kapatılmasına işlevlerin yok olmasına, bu düşüncüyü savunanları da toplumdan dışlamaya çalışmıştır, işin özü budur. Saygılarımla.

BAŞKAN - Çok teşekkür ediyoruz. Zamanı da çok iyi değerlendirdiniz Sayın Eskiçırak. Evet Sayın Satılmış Çağlar, buyurun.

Satılmış ÇAĞLAR - Sayın başkanım, sevgili meslektaşlarım, benim bir tek sorum var. Onun da bir noktasına Sayın İlhan Alkan arkadaşımız değindi. Köy enstitülerinin kapatılması kapatıldığı günden bu yana yapılan yıl dönümü toplantılarında fısıltı halinde de olsa Köy Enstitülerinin Cumhuriyet Halk Partisi döneminde Cumhuriyet Halk Partisi tarafından ve özellikle onun Sayın Genel Başkanı Türk milletinin kurucularından olan İsmet Paşa tarafından kapatıldığı ifade edildi ve bugüne kadar bu 60. yıldönümü gelinceye kadar bu fısıltı halinde daha sessiz daha derinden ifade ediliyordu. Oysaki 60. yıldönümünde Köy Enstitülerinin bu toprağın öz sahibi olan insanların parçaları olan Köy Enstitülerinin kuruluşu elbette ki ülkemiz için çok büyük şey açmıştır, büyük imanlar sağlamıştır, Türk ulusunun aydınlığa kavuşmasına, ulaşmasına, yeniliklerle karşılaşmasına şey yapmıştır, önderlik etmişlerdir. Ben şunu ifade etmek istiyorum. 60. yıldönümünde daha sessiz ve derinden gelen bu şey, ifade 60.yıl dönümünde belgesellerle ve ondan sonra yapılan toplantılarda daha gümbür gümbür ifade edilmeye başlandı. Yani Köy Enstitülerinin kapatılması konusunda bütün suç ihale Cumhuriyet Halk Partisine mi? O dönemin devlet başkanı Cumhuriyetin kurucularından İsmet Paşaya mı mal ediliyor? Bu konuda ben bütün görüşmeci konuşmacı başta sayın başkanımız olmak üzere bu konuda bu soruma cevap vermelerini istiyorum. Yani bizim hiç mi vefa borcumuz yok? Bu vefa borcunu bu kadar kısa zamanda nasıl inkar edebiliriz? Bu konuda sizin zamanınızı aldığım için özür diliyorum, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN - Ben de teşekkür ediyorum ama eleştiri çerçevesindeki yapılan şeyleri vefasızlık olarak nitelemenizi yadırgıyorum doğrusu. Burası bilimsel bir çalışma. Evet evet siz hanım efendi evet. Hayır hayır Meral Hanım değil. Meral Hanım hazırlansın. Adınızı lütfen yazdırır mısınız?

Gümran GÜNAZ - Efendim ben bir eğitim gönüllüsüyüm. Köy enstitülü değilim ancak Köy Enstitüsü ruhunu taşıyorum. Ancak dün akşam televizyonda izlediğim belgeselden sonra uykum kaçtı, üzuldüm, duygulandım. Fakat teşekkür de ediyorum bazı gerçekleri öğrendiğim için. Ben bir tek soruyla toplantıya katılmak istiyorum katılımcı olmak istiyorum. Çok güzel bir rüzgar yakalanmış 60 yıl sonra da olsa. Vakıf yönetimi, vakıf üyeleri bu rüzgarı Türkiye sınırları içerisinde genişleterek eğitime olumlu katkılarda bulunmak için nasıl kullanacaklar? Ben bunu öğrenmek istiyorum, teşekkür ederim.

BAŞKAN - Teşekkür ederim ben de. Efendin buyurun siz Sayın Bal, Bal mıydı Balcı mı? Evet sağa sola bakınıyorsunuz buyurun. İsmi-nizi tam şey yapamadım Can mıydı? Fikret Can.

Fikret CAN - Buradan konuşabilir miyim?

BAŞKAN - Hayır kaydediliyor. Onun için rica ettim konuşma söz alanlar öne doğru gelsinler ki zaman kaybetmeyelim. İsim duyulmuyor efendim tabi ben de tanıyamıyorum herkesi.

Fikret CAN - Evet hepinizi saygıyla selamlarım. Böyle konuşmalar ara sıra yapılıyor fakat bu konuşmalarda biz söylüyoruz biz dinliyoruz. Bu halleri acısıyla tatlısıyla yaşayan insanlarız. Ben Savaştepe 45 mezunuyum. İlk öğretmen olduğum köyde 45 çocukla işe başladım. Şimdi o köyde okul kapandı. Bayrak dalgalanmıyor fakat cami var. Benim arzum benim isteğim kuruldan başkandan efendim Milli

Eğitime duyurulması. Şu taşımalı eğitimde 7 yaşında, 6,5-7 yaşında bir ocuk arabaya bindiriliyor sabahleyin, tin tin tin götürülüyor başka okullara. Eskiden birinci devre derdik bir, iki, cnc sınıflara. Hiç olmazsa bu birinci devre dediğimiz cnc sınıfa kadar aynı köyde okul açılsın, bir ğretmen hiç olmazsa o Türk bayrağını dalgalandırsın, köylüye nder olsun. 1950 senesinde Balıkesir merkeze 15 km bir köye tayin oldum. Uygulama bahçelerimiz vardı hepiniz bilirsiniz. Ispanak ekтім. Yumurtasını alan iki yumurta alan sepetine koyan muallim bey ispanak verir misin diyordu. Şimdi traktörlerle ispanak satıyorlar. Yani biz rnektik.

BAŞKAN - Sayın Can çabuklaştırır mıyız?

Fikret CAN - Tamam. İşte demin ilk baştan söylediğim Őurada sayıyorum 10 tane siyah saçlı gençleri görüyorum. Hep benim gibi saçları ağarmış bu işin içinde yoğurulmuş senelerce duymuş insanlarız. Daha etkili olabilmesi için bu siyasi bir konuşma değil. Askeriyeyle anlaşılır, meclisle anlaşılır, anlaşma yapılır. Efendim eğitim fakültelerinde, fakültelerde bizim bir Ece amcamız vardı Balıkesir'de gelirdi okullara bir nasihat etmek ister, paralar avuta çocuklar hiç olmazsa insan bir cüzdan kullanır. Bunlar milli servet. Böyle dediğim gibi daha etkili olay, ilerde konuşmalar olsun, hepinizi saygıyla selamlarım.

BAŞKAN - Evet Şimdi Hüseyin Bey lütfen.

Hüseyin KIZILIRMAK - Değerli arkadaşlarım hepinizi saygıyla selamlıyorum. Bendeniz Sivas Yıldızeli Pamukpınar mezunuyum, 1948'de mezun oldum. Benim aklıma gelen en önemli konulardan biri, Köy Enstitüsü mezunu öğretmenler enstitüde olduğu gibi eleştirici günlerinden aldığı gücünü siyasete de getirmiştir. Bir rnek verme gereksinimini duydum. Özür diliyorum divandan. Sayın Niyazi nsal 1948 mezunu Pamukpınar mezunudur. Bir siyaset liderinin Erzin-102

can'da attığı teneke temeli meclise getirecek kadar cesaretli olmuştur. Köy Enstitülerinin cesareti övülecektir her zaman için. Gelelim diğer bir soru da Sayın Gazalçı'ya. İksan değil İksen kuruluşu vardı. İksan hükümetin, bakanlığın tayin ettiği bir kuruluşur.

BAŞKAN - Fakat ben düzelttim onu İksen olarak.

Hüseyin KIZILIRMAK - Evet burada da duyurulmasında yarar görüyorum. İksen de ilkokul öğretmenleri sendikası. Gene 65 yılından sonra kurulmuştu ve 6 sene devam etmiştir. Diğer bir konu da efendim özür dileyerek acaba Köy Enstitüleri o yıllarda kapatılırken basın ve gerçek aydınlarımıza hiçbir görev düşmüyor muydu? Bu Atatürk'ümünüzün köye köylüye sahip çıktığı zamanlarda o önderliği tartışmaya açtığı zamanlarda acaba aydınlarımıza iş düşmüyor muydu, basın ne yapmıştı? Çok teşekkür ediyorum sağolun.

BAŞKAN - Biz de teşekkür ediyoruz. Sayın Özkan, buyrun.

Mehmet ÖZKAN - Değerli arkadaşlarım hepinizi hürmetle selamlarım. Ben 1946 Samsun Akpınar enstitü mezunuyum. 25 sene Türkiye'de öğretmenlik yaptım 20 sene de Almanya'da Türk çocuklarını okutmak için öğretmenlik yaptım. Arkadaşlarım şimdi ben hiç köyümle ilgimi kesmedim, yani her zaman için, ben buradan emekli oldum Almanya'dan da köyüme döndüm ve hiçbir zamanda köyden alakamı kesmedim. Şimdi 50 sene önceki köylüyle bugünkü köylü arasında çok fark var. Biz o zaman gittiğim zaman iki tane okur-yazar vardı ve 300 haneydi. Şimdi köylü 100 haneye indi yani yaşlılar kaldı köyde. Hepsi göç etti, bıraktı, gittiler. Şimdi tekrar araştırma yaptım 100'ün üzerinde genç liseyi ortaokul liseyi bitirmiş ama hiç yüksek okula gitme imkanı yok. Çünkü eşitsizlik var. Bazıları özel dershanelerde özel okullarda okuyor ve Ankara gibi İstanbul gibi büyük okullarda büyük illerde özel liselerde okuyorlar ve imtihanı aynı şekilde Hakkari'deki de

bilmem Amasya'nın Taşova'sındaki çocuklar da aynı şeyi okuyor ve hiç birisi de imtihanları kazanamıyor giremiyor ve zengin çocuğu parası olanların çocukları okuyor. Maalesef köylünün çocuğu bundan 50 sene önceki köylüyle bugünkü köylü arasında çok fark var çünkü daha da fakirleşmiş. Ben,

BAŞKAN - Sorunuz efendim sorunuz.

Mehmet ÖZKAN - Sorunum, yani tekrar köyleri Köy Enstitüleri gibi değil de yani ona örnek olarak şey yapılmalı ve köylünün bugünkü durumlarına çare bulunmalı. Ekonomi bakımından ziraat bakımından köylü daha da perişan yani araziden çıkardığını hiçbir şeyle ekip biçemiyor.

BAŞKAN - Çok teşekkürler efendim sağolun.

Mehmet ÖZKAN - Bir şey değil.

BAŞKAN - Efendim salonu 5'te boşaltmamız gerektiği bildirildi, ikincisi Derya Hanım diye bir arkadaş var mı katılımcılar arasında, yok. Evet son söz Sayın Yalçın'ın. Tabi son söz en kısa söz demektir.

YALÇIN - 1947'nin ikinci yarısında ilkokulda öğrenciyken Pazarcık Köy Enstitüsünden gelen öğretmen adayları ağabeylerimiz köyün sokaklarında gezmeye başladılar. Köylülerimiz bol paçalılar, başı kabaklar diyorlardı ve yadsınıyordu onlar. Onlar yalnız düşüncede değil kılık kıyafette de Anadolu'nun önderleriydi. 1948'de 70-80 yaşındaki Elif Nineye komşumuz Elif Nineye 20 yaşlarına gelen bir kız için Elif Nine kızı kime verelim diye sorulduğunda Elif Nine şöyle demişti: Bir başı kabak da bizim eve girsin demişti. Şunu belirtmek istiyorum; Anadolu halkı enstitüleri ve enstitü mezunlarını yadsımadı. Anadolu'daki egemen olanlar, bindiklerinin kendilerinden akıllı olmasını istemeyenler

yadsıdı ve onlar kapattı. Adı ne olursa olsun bu ülkede kim egemense enstitüleri onlar kapatmıştır saygılar sunuyorum.

BAŞKAN - Teşekkür ediyorum efendim. Meral Hanım gelene kadar genç arkadaşına söz veriyorum, Siz de öne buyurun Meral Hanım. Evet Oktay Dönmez, öğrenci misiniz?

Oktay DÖNMEZ - Evet öğrenciyim.

BAŞKAN - Nerede?

Oktay DÖNMEZ - Hacettepe Üniversitesi Bilgisayar ve Öğretim Teknoloji Öğretmenliği bölümünde okumaktayım. Hepinizin ellerinden öperim.

BAŞKAN - El öpmek yok yani o saygı tamam bravo.

Oktay DÖNMEZ - Yani çünkü gördüğüm kadarıyla hepiniz.

BAŞKAN - Tabi yani alıştırılıyor gençler el öpmeye de ondan.

Oktay DÖNMEZ - Peki saygılarımı sunarım. Buraya geldiğimde daha doğrusu bu panel hakkında bir bilgim yoktu. Sayın hocamız Prof. Dr. Petek Aşkar, Petek Aşkar bize bildirdi. Böyle bir panel olduğunu burada. Biz de onun vasıtasıyla burada bulunmuş oluyoruz. Şimdi ilk geldiğimde gördüğüm olay şu; tek genç yani burada bir kendi arkadaşlarımız 5-10 kişilik bir grup ve şunu rica ediyorum sizlerden, sanırım yani artık.

BAŞKAN - Ama biz de genç fikirliyiz yani.

Oktay DÖNMEZ - Hayır hayır sizi şey yapmak amacıyla değil

de yani biz gençlere biraz daha bu Köy Enstitüleri ruhunu bunun geçmişteki bilgilerinizi anılarınızı anlatmanızı ve gençliğe bunları aşılamanızı istiyorum. Teşekkür ederim.

BAŞKAN - Biz de teşekkür ederiz bu güzel öneri için. Evet Meral Hanım buyurun. Soyadınız neydi Meral Hanım?

Meral PAZAR - Pazar. Ben şunu belirtmek istiyorum, Mehmet Bilir Bey dedi ki; iş için iş içinde eğitim şeklinde vurguladı. Aslında saf iş amaçlı bir eğitim değil Köy Enstitülerinde uygulanan eğitim.

BAŞKAN - Dil sürçmesi her halde.

Meral PAZAR - Öncelikle iş için değil öncelikle insan için. Öğrenci kişiliğini geliştirmeyi amaçlayan, düşünmesini, sorgulamasını erekleyen ve bunun yanı sıra tabi doğal olarak akıyla elini bir arada çalıştırırken üreten, katılan, yöneten insanlar olarak yetiştirmek yani özgür yurttaşı yetiştirmek ve bugün kentlerde de köylerde de böylesi bir eğitime gereksinim var çok gereksinim var. Yapılan eğitim eğitim değil yani hiç değil ve çocuklarımız onun sıkıntısını çekiyorlar. Çok önemli ve köyler unutulmuş durumda bugün yine. Çok büyük gereksinim var. Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN - Halâ %40'ı Türkiye'nin köylerde yaşıyor. Efendim maalesef şey veremiyorum artık zorlanıyoruz. Yalnız ilköğretimle ilgili bir açıklama yapacağım dedi Sayın Mehmet Ayhan. Sizi buraya alırsanız hemen. Buyurun.

Mehmet AYHAN - Değerli başkanım değerli izleyiciler, Savaştepe'den gelen bir ağabeyimizin bir isteğini burada açıklamak durumundayım. Biz Milli Eğitim Müdürlüğünde geçen gün yaptığımız bir toplantıda 2000-2001 öğretim yılında köylerde en az ilkokul eskiden il-

kokul dediğimiz beş sınıfa kadar en az 10 öğrencisi olan köylerde okullar yeniden açılıp taşınmalı sisteme son verilecektir. Bu kararın bilinmesini istiyorum saygılar sunuyorum.

BAŞKAN - Bu ayrıca şey yapılır tartışılır bir konu ama teşekkürler tabi. Efendim şimdi her halde konuşmacılarımızın, bitti mi efendim özür dilerim.

Mehmet AYHAN - Marş istiyorlar da benim söyletmemi istiyorlar.

BAŞKAN - Ama marştan önce birer dakikalık bir saptama yapmak ister misiniz?

Mehmet AYHAN - Gerek yok da ben yalnız bu İlksen'i dil sürçmesi değil İlksen'i de biliyorum, İlksen'i da biliyorum. İlksen'in statüsü bozulmadan önce orada da Köy Enstitülü öğretmenler vardı yani tabi ki. Teşekkür ederim yine de arkadaşımın uyarısı için.

BAŞKAN - Peki o halde o zaman çok kısa bir şekilde çok ama kısa.

Mehmet AYHAN - Şimdi genç arkadaş Köy Enstitüleri'nin amacını iş içinde iş için üretime dönük bir eğitim amaçladığını söylediğinde sanki bireyi özgürleştirme onun amacı değilmiş gibi algılamış. Köy Enstitüleri'nin zaten amacı bireyi özgürleştirme, eğitimin amacı özgürleştirme.... Cavit Orhan Tütengil Köy Enstitüleri hareketini Cumhuriyetin halk temelinde başlamış bir rönesans hareketi olduğunu söyler ki her halde en açık ifadesini burada bulur, teşekkür ederim.

BAŞKAN - Efendim çok teşekkürler bütün katılımcılara ve söz almış olanlara.

Mehmet AYHAN - Söylüyor muyuz efendim marşı?

BAŞKAN - Tabi.

Mehmet AYHAN - Ziraat Marşı bir de Köy Enstitüsü marşı hangisini söyleyelim efendim?

BAŞKAN - Köy Enstitüsü de olur ikisi de olur hangisini söyler-seniz.

Mehmet AYHAN - Ziraat marşı biliyorsunuz.

BAŞKAN - Ziraat marşı.

Mehmet AYHAN - Ziraat marşını hepimiz biliyoruz değil mi arkadaşlar? Sürer, eker, biçerizi. Aynı yolda aynı emek de çok güzel eğer vaktimiz varsa. Sürer eker biçerizi söylüyoruz hep beraber.

ZİRAAT MARŞI

Sürer, eker, biçeriz güvenip ötesine,
Milletin her kazancı milletin kesesine,
Toplandık baş çiftçinin Atatürk'ün sesine,
Toprakla savaş için ziraat tepesine

Biz ulusal varlığın temeliyiz köküyüz
Biz yurdun öz sahibi efendisi köylüyüz

İnsanı insan eden ilkin bu soylu toprak
En yeni aletlerle en içten çalışarak
Türk için yine yakın dünyaya örnek olmak
Kafa dinç, el nasırlı gönül rahat alın ak

Biz ulusal varlığın temeliyiz köküyüz
Biz yurdun öz sahibi efendisi köylüyüz

Kuracağız öz yurтта birliği düzenliği
Yıkıyor engelleri ulus egemenliği
Görsün köyler bolluğu, rahatı, şenliği
Bizimdir o yenilmek bilmeyen Türk benliği

Biz ulusal varlığın temeliyiz köküyüz
Biz yurdun öz sahibi efendisi köylüyüz

BAŞKAN - En anlamlı biçimde kapattık sabrınız için teşekkür ediyoruz. Nice nice yıllara Köy Enstitüleriyle birlikte.

ISBN NO : 975-7583-13-8

200000